

هو الذي في السماء إله وفي الأرض إله

Dr. Cafer Yusufi

İmamları Tanıma, Guluv, Taksir ve Tefviz Meselesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هو الذي في السماء إله وفي الأرض إله

Dr. Cafer Yusufî

İmamları Tanıma, Guluv, Taksir ve Tefviz Meselesi

Çeviri

Mikail Gürel

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

el-Mustafa Yayınları: 47

ISBN 978-605-9982-29-0

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 27932

© el-Mustafa Yayınları, 2018

Bu kitabın tüm yayın hakları,
el-Mustafa Yayınları'na aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı ya-
pılabilir, izinsiz olarak hiçbir bi-
çimde çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

el-Mustafa Uluslararası Eğitim
Kültür Bilimsel Danışmanlık ve
Turizm Hiz. Ltd. Şti.

İmamları Tanıma, Guluv, Taksir ve Tefviz Meselesi

Eserin özgün adı

معرفة الائمة ومسئلة الغلو والتقصير والتفويض
Marifetul Eimme ve Mes'eletul Guluv ve't-Taksir ve'Tefviz

Yazar

حزرة العبد جعفر اليوسفى الهشترودى (سلوك)
Dr. Cafer Yusufi

Yayın Yönetmeni

Dr. Cafer Yusufi

Çeviri

Mikail Gürel

Sayfa Düzeni

DBY Ajans

Kapak Tasarımı

Emre Güngör

el-Mustafa Yayınları'nda

Birinci Baskı: İstanbul, Mart 2018

Baskı ve Cilt

Gülmat Matbaacılık Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika no: 34712)

İLETİŞİM

el-Mustafa
yayınları

Merkez Efendi Mah. Mevlana Cad. Aktaş Apt. No: 108

Zeytinburnu / İSTANBUL Tel: (0212) 664 46 40

www.elmustafa.com.tr • elmustafa@hotmail.com.tr

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

İçindekiler

› Başlarken.....	7
› Guluv ve Taksirden Nehyeden Hadisler.....	15
› Lügat ve Istılahta Guluv.....	27
Istılahta Guluv ve Kur'an'daki Ölçüsü.....	29
Sünnette Gulüvvun Ölçüsü.....	49
› Guluv Konusunda Ehlibey İmamlarının Tutumu....	61
Gulüvcunun Sözünü Dinlemek Dinden	
Çıkmaya Sebep Olur.....	73
Hattabiye Fırkasının Akıbeti.....	130
Meclisi'nin Guluv Hakkında Söyledikleri.....	137
› İmamet ve Tefviz.....	141
Tefvizin Manaları ve Terminolojileri.....	142
Tefvizin Manaları ve Hükümleri.....	144
› İmamın Şartları.....	197
› Kaynakça.....	213

Başlarken

İmamet, Kur'an'ın en fazla önem verdiği konulardan olup Kur'anî beyana göre Rabbimizin insanları terbiye edip geliştirmek için devreye koyduğu en yüce yöntemlerindendir. Allah her zaman kullarını hidayet etmek ve onları kendisine yönlendirmek için birtakım insanlar seçer. Seçtiği bu insanları halis kılar, şeytanların tuzaklarını onlardan savar, kendi katından onlara ilim öğretir, onlara vahyeder, akıllarının derinliğinde onlara fısıldar ve onların elleriyle birtakım kerametler ortaya çıkarır. Bunlardan bazıları peygamberler, bazıları vasiler ve imamlardır. Bazıları da Allah'ın hüccetleri ve evliya kullarıdır. Onlar bu makama birtakım zor imtihanlar ve bu imtihanları başarıyla tamamlamalarının ardından gelirler. Allah onları bu imtihanların tümünde kalplerini takva ile imtihan edip kurtardıktan sonra bu dereceye ulaşırlar.

Tüm bunlar Kur'an ve hadislerde açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla biz yakinen şunu söylüyoruz: İmamet, yönetim ve hükümet değildir. Aksine velayet ve

ilahî bir ahittir. Onun için imam, sırat-ı müstakimdir; onu tanımaksa doğru yolu tanımaktır. Ona dair cehl/ bilgisizlik ise –her ne kadar görünüşte din olsa da aslında – cahiliyettir. Bu yüzden imaların yetenekleri ve özellikleri ile bilgi ve kapasitelerinin alanı hakkında araştırma yapmak ve bilgi edinmek gerekir. Çünkü onları tanıma hakkında birçokları sapkınlığa düşmüştür; bazıları işi guluv boyutuna taşımış ve sadece Yüce Allah’a isnat edilmesi gereken işleri onlara isnat etmiş, bazıları ise taksire düşerek onları sıradan yöneticiler, hâkimler ve âlimlerin seviyesine indirmiştir.

Bunların tamamı ise Kur’an ayetleri ile Peygamber (s.a.a) ve imamlardan (a.s) gelen hadisler üzerinde düşünmemekten kaynaklanmıştır. Dolayısıyla bu iki kaynak üzerinde düşünmek ve Allah’a yakarıyla vasat yolu bulmak mümkündür. Bu bağlamda Kur’an ve sünnetten istifade edilen gerçeği şu şekilde sunabiliriz:

Biz Ehlibeyt ekolü takipçileri ile Ehli’s-Sünneti ve’l-Cemaat ismiyle meşhur olan Hilafet ekolü arasındaki en önemli ihtilaf konusu hiç kuşkusuz imamet meselesi; onun tanımı, şartları ve mısdaqları hakkındadır. Diğer konulardaki ihtilaflarımız ise genellikle fer-i ve içtihadî farklılıklar olup Ehli’s-Sünnet’in dört mezhebi arasında ve Ehlibeyt ekolü takipçilerinden olan müçtehitler arasında da mevcuttur. Bu yüzden imamet meselesi ve onunla ilgili konulara yoğunlaşmak daha yerinde ve uygun bir yaklaşımdır.

Daha önce Kur'an-ı Kerim'de imametın kıstaslarına dair bahsederken imamın iki temel özelliğe sahip olması gerektiğini ifade etmiştik. Bunlardan biri Allah katından bahşedilmiş olan ve içeriğinde en ufak bir hatanın bulunmadığı ledünni ilimdir. Rabbimiz onların sahip olduğu bu ilmi şu sözü ile muteber saymıştır:

﴿سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ﴾

“Allah, onların nitelendirmelerinden münezzehtir. Allah'ın ihlaslı kulları müstesnadır. (Onlar Allah'ı niteleyebilirler).”¹

Ayete göre Allah'ın ihlaslı kullarının ilmi en müşkül ve en üstün ilimlerde dahi hüccet kabul edildiğine göre daha alt seviyedeki konularda hayli hayli delil olarak kabul edilebilir. Yüce Allah evliya kullarına ilişkin bu hakikate Hızır'ı tanımlarken şu şekilde işaret etmiştir:

﴿فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا﴾

“(Orada) kullarımızdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet vermiştik ve tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.”²

Ayete baktığımızda üç hasletten söz edildiğini görürüz: Kulluk, Allah katından rahmet ve ledünni ilim.

¹ Saffat 159-160.

² Kehf 65.

İsmet (masumiyet) ise muhles (ihlâsa erdirilmiş) kulların özelliğidir. Nitekim şeytan onları saptıramayacağını açıkça şu şekilde ilan etmiştir:

﴿لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ﴾

“Onların tümünü yoldan çıkaracağım; sadece içlerinden muhles/ihlâslı kulların müstesna.”³

Yüce Allah da bu ihlâslı kullar hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾

“Kullarıma karşı (ey şeytan) senin bir egemenliğin yoktur.”⁴

İlahi seçim onların ihlâsından kaynaklanmaktadır. Nitekim Yüce Allah, buna ilişkin şöyle buyurmuştur:

﴿إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمَنْ الْمُضْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ﴾

“Biz onları katışıksız bir özellik ile, o yurdu anma özelliği ile arındırdık. Kuşkusuz onlar, bizim katımızda seçkin ve iyi kimselerdendirler.”⁵

Bu konuya Meryem’le ilgili kelimasında da şöyle işaret etmiştir:

³ Sad 82-83; buna yakın bir ifade Hicr suresinin 39-40. ayetlerinde de vardır.

⁴ Hicr 42.

⁵ Sad 46-47.

﴿يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ
الْعَالَمِينَ﴾

“Ey Meryem! Allah seni seçti, arındırdı ve seni âlemlerin kadınlarından seçkin/üstün kıldı.”⁶

Bu sadece Meryem’e has bir durum değildir. Aksine Yüce Allah’ın bazı kullarını diğerler insanları hidayet edebilmeleri için seçtiği hususundaki sünnetinin anlatımıdır. Ehlişünnet’in ismeti inkâr konusundaki ısrarı ise Allah’ın kitabında geçen kelimini anlamadaki yetersizliği, donukluğu ve din hususundaki taassuplarından kaynaklanmaktadır. Onlar şu gerçekten gaflet ediyorlar: Eğer günahattan arınmak imkânsız olursa bu, günahın insanın zati özelliklerinden olması anlamına gelir. İnsanın zati olan bir yönü konusunda neyh edilmesi çirkin ve kötüdür; Allah ise kötü bir işle iştigal etmekten münezzehtir. Eğer günah işlemek insan için zati bir özellik değil dersek – ki gerçek olan da budur – şu halde neden “peygamberler ve imamlar – günah işleme imkânına sahip oldukları halde – masumdurlar ve Allah’ın kendilerine verdiği emirlere asla âsi olmazlar” dediğimizde buna şaşırıyorlar. Oysaki imkân ihtiyar sahibi olmanın şartıdır. Eğer onların günah işlemesi muhaldir denilirse bu durumda ihtiyar inkâr edilmiş olur ki bu da batıldır. Eğer “günah, insandan ayrılmayan onun zati bir özelliğidir” denilirse o zaman insanı kendisinden ayırmayan zati bir özelliğinden nehy

⁶ Ali İmran 42.

etmek çirkin olur; çirkin bir işin Allah'a isnat edilmesi ise muhaldir. Şu halde tek bir seçenek kalıyor. O da şudur: Günah, insana bulaşması mümkün olan arızı özelliklerdendir; insandan sadır olabileceği gibi, insan ondan tamamen uzak da kalabilir. Nitekim tüm arızı özellikler böyledir. Dolayısıyla birisi derin bilgi sahibi olması, nefsi ile cihadı, ihlası ve Rabbinin onu arındırması neticesinde gūnahtan tamamen masum olabilir. Bu, aynı zamanda – daha önce ifade edilen – insanları hidayet etmek üzere seçilen kişide bulunması gerekli iki temel özellikten ikincisidir.

Burada evliya hakkında başka hususlardan da söz edilebilir. Ezcümle; bazı gaybî konuları bilmeleri, insanların kalbinden geçen gizli duygularını bilmeleri, bazı olağanüstü işlere kâdir olmaları, dualarının müstecab olması, ism-i azamı bilmeleri, tayyül'-arz ve's-sema (bir anda birkaç yerde olabilme), hastalara şifa vermeleri, ölüleri diriltmeleri, ölümünü istedikleri kimseyi öldürmeleri vb. keramet veya mucize diye adlandırılan işler... Acaba Allah'ın evliya kulları gerçekten bu tür işleri yapabilir mi yapamaz mı?

Muhaliplerimiz bu konuda çoğu zaman bize muhalefette ısrar etmekle birlikte içlerinde evliyadan bazı kerametlerin görülebileceği konusunu ikrar edenler de vardır. Nitekim Ebu Hanife'nin *Fıkh-ı Ekber* kitabında ve diğer Ehlisünnet kaynaklarında bunu görmek mümkündür. Ancak onlardaki meşhur görüş, bizim bu alanda imamlarımız hakkında söylediklerimizi guluv olarak değerlendirmiştir. Aynı şekilde

onlardan bazıları bizim imamların ismeti hakkındaki görüşümüzü guluv olarak nitelemiştir. Onlardan bazıları gibi bizden bazıları da – Şeyh Saduk ve Ahmed b. Muhamed b. İsa Eş'ari Kummi gibi – saydığımız işlerden birçoğunu guluvla itham edilmekten kaçınmak için inkâr yoluna gitmişlerdir. Şeyh Saduk ve Ahmed b. Muhammed, imam veya peygamberin hata yapmadığına veya gaybı bildiğine inanan kimseyi guluv etmek ve aşırıya gitmekle itham etmişlerdir. Aynı şekilde Ahmed b. Muhammed b. Halid, Muhammed b. Sinan diğerlerine de aynı isnatta bulunarak onların düşüncelerini şiddetle inkâr etmişlerdir. Dolayısıyla burada neyin hak, neyin batıl olduğunu ortaya koymak için şu hususları incelemek gerekir:

1. Guluv ve taksirden nehy eden bazı hadislerin incelenmesi.

2. Guluv sözcüğünün lügat ve ıstılah/terminolojik manası, tanımı, sınırları ve mısdaqlarının belirlenmesi.

3. Peygamber (s.a.a) ve imamlardan (a.s) guluvu inkâr eden bazı hadislerin incelenmesi.

4. Taksirin nefyi ve reddedilmesi, evliya ve imamlar hakkında Yüce Allah'ın izni doğrultusunda vasat yol ve gerçek bakış açısının belirlenmesi.

Guluv ve Taksirden Nehyeden Hadisler

1. Hadis:

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

قال رسول الله ﷺ: لا ترفعوني فوق حقي فان الله تعالى اتخذني عبداً قبل ان يتخذني نبياً

"Beni hakkımın üstüne yükseltmeyin; zira Yüce Allah beni peygamber olarak seçmeden önce kul olarak kabul etmiştir."¹

2. Hadis:

Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

روى عن الرسول ﷺ أنه قال: صنفان لا تنالهما شفاعتي سلطان غشوم عسوف و غال فى الدين مارق منه غير تائب ولا نازع

¹ Kutbu'd-Din Ravendi, Kitabu'n-Nevadir, s.125; Allame Meclisi de bu hadisi Biharul Envar kitabının 25. cildinin 265. sayfasında 5. hadis olarak getirmiştir.

“İki gruba benim şefaetim ulaşmaz; zalim ve acımasız hükümdar, dinde guluv ederek ondan çıkan ve bundan tövbe edip vazgeçmeyen.”²

Hadiste geçen “ğaşum” sözcüğü zalim anlamına gelir. Bu kelime tam olarak geceleyin odun topladığı için yaşla kuruyu ayırt edemeyen, bu yüzden her önüne geleni kesen birine benzetme vardır. Ğaşum hükümdar, insanlara zulmeder ve onun için cezayı hak edenle etmeyen arasında hiçbir fark yoktur. “Marik/مارق” sözcüğü ise dinden çıkmış anlamına gelir. “Nazi/نازع” sözcüğü ise “taib/تائب” için tefsir mahiyetinde bir atıftır. “Nazi/نازع”, kendisini guluvdan söken ve batıl düşüncelerinden dolayı Allah’a tövbe eden kimse demektir. Ancak bazı nüshalarda “nazi/نازع” kelimesinin yerine ilimde üstünlük sağlayamamış cahil manasında “bari/بارع” kelimesi gelmiştir.

3. Hadis:

Peygamber’imiz (s.a.a) şöyle buyuruyor:

عنه ﷺ قال : صنفان من امتي لا نصيب لهما في الاسلام الغلاة والقدرية

"Ümmetimden iki grubun İslam'da nasibi yoktur: Gulat (Aşırıya gidenler) ve Kaderiye (Kaderciler)."³

² Kurb'ul-Esnad 64/204; Allame Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.269, h.13.

³ Allame Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.270, h.14.

4. Hadis:

Âlemlere rahmet Peygamber Efendimiz şöyle buyurdular:

يا على مثلك فى امتى مثل المسيح عيسى بن مريم افترق قومه ثلاث فرق: فرقة مومنون وهم الحواريون وفرقة عادوه وهم اليهود وفرقة غلوا فيه فخرجوا عن الايمان و انّ امتى ستفترق فيك ثلاث فرق: ففرقة شيعتك وهم المومنون وفرقة عدوك وهم الشاكون وفرقة تغلو فيك وهم الجاحدون وانت فى الجنة يا على و شيعتك و محبو شيعتك و عدوك والغالى فى النار

"Ey Ali! Senin ümmetim içinde misalin Meryem oğlu İsa Mesih'in durumuna benzer. Onun kavmi üç fırkaya bölündü: Bir fırka havarilerden ibaret olan müminlerdir. Bir fırka ona düşmanlık eden Yahudilerdir. Bir fırka ise onun hakkında guluv edip aşırıya gidecek imandan çıkanlardır. Çok yakında benim ümmetim de senin hakkında üç fırkaya bölünecek: Bir fırka senin Şia'ndır/takipçilerindir ki onlar müminlerdir. Bir fırka düşmanlarındır ki onlar şek etmektedirler. Bir fırka ise sende guluv edip aşırıya gidenlerdir. Onlar inkârcılardır. Sen –Ey Ali – Şia'n/takipçilerin ve Şia'nı sevenler cennettedir. Senin düşmanın ve guluv eden kimse cehennemdedir."⁴

5. Hadis:

Resulullah (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurdu:

⁴ Aynı kaynak, s.264, h.4.

قال رسول الله ﷺ لعلي عليه السلام: يا علي مثلك في هذه الأمة كمثل عيسى بن مريم أحبته قوم فافرطوا فيه و ابغضه قوم فافرطوا فيه قال: فنزل الوحي: بقوله تعالى:

و لما ضرب ابن مريم مثلاً اذا قومك منه يصدون⁵

"Ey Ali! Senin bu ümmet içindeki misalin Meryem oğlu İsa'nın misali gibidir. Bir grup onu sevdi ve bu sevgide aşırı gitti, bir grup da ona buğz etti ve düşmanlıkta aşırıya gitti. Bunun üzerine Yüce Allah şu vahyi indirdi:

Meryem oğlu örnek verilince, kavmin hemen bundan ötürü sevinip çılgılık attılar."⁶

6. Hadis:

Resulullah'ın (s.a.a) Ali'ye şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

عنه عليه السلام قال لعلي عليه السلام: والذي نفسي بيده لولا اني اشفق ان يقول طوائف من امتي فيك ما قالت النصارى في ابن مريم لقلت اليوم فيك مقالاً لا تمرّ بملاء من الناس الا اخذوا التراب من تحت قدميك و فضل وضوئك يستشفون به ولكن حسبك ان تكون مني وانا منك ترثني و ارثك

⁵ Zuhurf 57.

⁶ Aynı kaynak, s.284, h.34, Ahmet b. Hanbel de bu hadisi el-Mübteda'da, Ebu's-Seadat ise Fezail'ul-İtre kitabında rivayet etmiştir.

"Canımı elinde bulunduran (Allah)a yemin olsun ki eğer Nasara'nın Meryem oğlu hakkında söyledikleri şeyleri ümmetimden bazı grupların senin hakkında söylemesinden endişe etmeseydim bugün senin hakkında öyle bir söz söylerdim ki insanlardan hangi grubun yanından geçsen ayaklarının altındaki toprağı alır ve abdestinden artan suda şifa ararlardı. Ancak sana şu kadarı yeter ki sen bendensin ve ben sendenim; sen benden miras alırsın ve ben senden miras alırım."⁷

7. Hadis:

Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

قال علی عليه السلام: يهلك في اثنان محب مفرط و مبغض مفرط.

"Benim hakkımda iki kişi helak olmuştur: Sevgide aşırı giden ve düşmanlıkta aşırı giden."⁸

İmam Ali'den (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

وعنه عليه السلام قال: يهلك في رجلان محب مفرط يقرظني بما ليس لي، ومبغض يحمله شتاني على ان يبهتني.

"Benim hakkımda iki kişi helak olacak: Biri bana sevgide aşırı giderek bende olmayan şeyle beni öven kişi, diğeri ise bana buğzeden kimsedir ki bana duyduğu öfkesi onu bana iftira etmeye itmektedir."⁹

⁷ Aynı kaynak, c.25, s.284, h.35; buna yakın bir manadaki hadisi İbn-i Ebî'l-Hadid de nakletmiş, Şerh-i Nehcül Belaga, c.2, s.6.

⁸ Muhammed b. Ali b. Babaveyh Kummi es-Saduk, Uyun-u Ahbar'ir-Rıza (a.s), c.2, s.201, h.1.

⁹ Allame Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.285, h.37.

Yine o Hazret'ten şöyle nakledilmiştir:

وعنه عليه السلام قال : هلك في رجلان محبّ غال ومبغض قال

"Benim hakkımda iki kişi helak olmuştur; beni sevip hakkımda ileri giden ve sevmeyip aleyhimde konuşan."¹⁰

Buna yakın mazmunda ve benzer şekilde rivayetler vardır. Konuyu fazla uzatmamak için onları nakletmekten sarfı nazar ediyoruz.

Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

قال على عليه السلام : اللهم انّی بریء من الغلاة کبرائة عیسی ابن مریم من النصاری، اللهم اخذلهم ابدًا ولا تنصر منهم احدا .

"Allah'ım! Meryem oğlu İsa, Nasara'dan beri olduğu gibi ben de Gulat'tan beriyim. Allah'ım! Onları daima yüzüstü bırak (hayal kırıklığına uğrat), onlardan hiç-birine yardım etme (başarı verme)."¹¹

Yine şöyle buyurmuştur:

وقال ايضا : اياکم والغلوّ فینا قولوا انا عبید مربوبون وقولوا فی فضلنا ما شئتم .

"Bizim hakkımızda guluv etmekten (ileri gitmekten) kaçının. Bizim, terbiye edilen kullar olduğumuzu deyin ve hakkımızda istediğiniz fazileti söyleyin."¹²

İmam Ali'den (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

¹⁰ Nehcül Belaga 469. Söz.

¹¹ Meclisi, Bihar, c.25, s.284, h.32, Muhammed b. Hasan Tusi, El-Emali, s.54.

¹² Muhammed b. Babaveyh Kummi Es-Saduk, el-Hısal, s.614, h.10.

وروى عنه عليه السلام انه قال: لا تتجاوزوا بنا العبودية ثم قولوا ما شئتم ولن تبلغوا، وإياكم والغلو كغلو النصارى فأتى برىء من الغالين .

"Bizi kulluğun ötesine geçirmeyin; sonra hakkımızda istediğiniz şeyi (fazileti) söyleyin, asla (gerçek faziletimizin beyanına) ulaşamazsınız. Nasara'nın guluv ettiği gibi guluvva düşmekten sakının; zira ben guluv edenlerden beriyim/uzayım."¹³

Şeyh Tusi El-Amali kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

وروى الشيخ الطوسي فى اماليه عن الصادق جعفر ابن محمد (عليهما السلام) أنّه قال: احذروا على شبابكم الغلاة لا يفسدونهم، فإنّ الغلاة شرّ خلق الله، يصغّرون عظمة الله، ويدّعون الربوبية لعباد الله، والله إنّ الغلاة شرّ من اليهود والنصارى والمجوس والذين اشركوا، ثم قال: إلينا يرجع الغالى فلا نقبله وبنا يلحق المقصّر فنقبله فقليل له كيف ذلك يا ابن رسول الله؟ قال: لأنّ الغالى قد اعتاد ترك الصلاة والزكاة والصيام والحجّ فلا يقدر على ترك عاداته، وعلى الرجوع الى طاعة الله عزوجل، وإنّ المقصّر اذا عرف عمل واطاع .

"Gençlerinizi Gulat'tan uzak tutun ki onları bozmasınlar. Zira Gulat, Allah'ın en kötü mahlûkatıdır. Onlar Allah'ın azametini küçültüyorlar ve Allah'ın kullarına Rablık isnadında bulunuyorlar. Allah'a yemin olsun ki Gulat Yahudiler'den, Nasara'dan, Mecusiler'den ve müşriklerden daha kötüdür."

¹³ Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.274, h.20.

İmam Sadık (a.s) daha sonra şöyle buyurdu:

"Guluv eden bize rücu eder ve biz onu kabul etmeyiz. Mukassir/ihmalkâr bize koşulduğunda ise onu kabul ederiz. Bunun üzerine İmam'a sordular: Nasıl böyle bir şey olabilir ey Resulullah'ın evladı?

İmam buyurdu: Çünkü guluv eden kimse namazı, zekâtı, orucu ve hacı bırakmayı alışkanlık edinmiş olduğu için alışkanlığını terk etmeye ve Allah'a itaate geri dönmeye güç yetiremez; mukassir/ihmalkâr ise marifete erince amel eder ve itaatte bulunur."¹⁴

İmam Rıza'dan (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

وروى عن ابى الحسن الرضا عليه السلام أنه قال: من قال بالتشبيه والجبر فهو كافر مشرك ونحن منه براء فى الدنيا والاخرة، يا ابن خالد أئما وضع الاخبار عتّا فى التشبيه والجبر الغلاة الذين صغّروا عظمة الله تعالى، فمن احبّهم فقد ابغضنا، ومن ابغضهم فقد احبنا، ومن والاهم فقد عادانا، ومن عاداهم فقد والانا، ومن وصلهم فقد قطعنا ومن قطعهم فقد وصلنا، ومن جفاهم فقد برّنا ومن برّهم فقد جفانا، ومن اكرمهم فقد اهاننا ومن اهانهم فقد اكرمنا، ومن قبلهم فقد ردّنا ومن ردّهم فقد قبلنا، ومن احسن اليهم فقد اساء الينا ومن اساء اليهم فقد احسن الينا، ومن صدّقهم فقد كذّبنا ومن كذّبهم فقد صدّقنا، ومن اعطاهم فقد حرّمنا ومن حرّمهم فقد اعطانا، يا ابن خالد من كان من شيعتنا فلا يتخذنّ منهم وليّا ولا نصيرا¹⁵.

¹⁴ Şeyh'ut-Taife Muhammed b. Hasan Tusi, El-Emali, s.650, h.1349.

¹⁵ محمد ابن على ابن بابويه القمى عيون الاخبار ص ١٨ و ٢٨ ومحمد باقر المجلسى بحار الانوار ج ٥٢ ص ٦٦٢ ح ٨.

“Teşbih ve cebre inanan kâfirdir, müşriktir ve biz ondan dünya ve ahirette beriyiz. Ey Halid’in oğlu! Teşbih ve cebr hakkındaki hadisleri Allah’ın azametini küçülten Gulat, bizim adımıza uydurmuşlardır. Onları seven bize buğz etmiştir, onlara buğz eden bizi sevmiştir. Onlara dost olan bize düşman olmuştur ve onlara düşman olan bize dost olmuştur. Onlarla bağ kuran bizden bağını koparmıştır ve onlardan bağını koparan bizimle bağ kurmuştur. Onlara cefa eden bize iyilik etmiştir ve onlara iyilik eden bize cefa etmiştir. Onlara saygı gösteren bizi küçümsemiştir ve onları küçümseyen bize saygı göstermiştir. Onları kabul eden bizi reddetmiştir ve onları reddeden bizi kabul etmiştir. Onlara iyilik eden bize kötülük etmiştir ve onlara kötülük eden bize iyilik etmiştir. Onları tasdik eden bizi tekzip etmiştir ve onları tekzip eden bizi tasdik etmiştir. Onlara veren (bağışta bulunan) bizi mahrum bırakmıştır ve onları mahrum bırakan bize vermiştir (bağışta bulunmuştur). Ey Halid’in oğlu! Her kim bizim Şiamızdan ise asla onlardan birini dost ve yardımcı edinmesin.”¹⁶

İmam Rıza’dan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

وعن الرضا عليه السلام انه قال: من قال بالتناسخ فهو كافر، ثم قال: لعن الله الغلاة الا كانوا يهودا الا كانوا مجوسا الا كانوا نصارى الا كانوا قدرية الا كانوا مرجئة الا كانوا حرورية ثم قال: لا تقاعدوهم ولا تصادقوهم وابرئوا منهم براء الله منهم.

“Kim tenasuha (reenkarnasyona) inanırsa kâfirdir. Sonra şöyle buyurdu: Allah Gulat’a lanet etsin; onlar ne

¹⁶ Muhammed b. Ali b. Babaveyh Kummi, Uyun-u Ahbar’ir-Rıza (a.s), s.81 ve 82; Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.266, h.8.

Yahudi oldular, ne Mecusi oldular, ne Nasara oldular, ne Kaderiye oldular, ne Mürcie oldular, ne Haruriye oldular. Daha sonra şöyle buyurdu: Onlarla oturmayın, onlarla arkadaşlık etmeyin ve onlardan uzaklaşın, Allah onlardan uzaktır.”¹⁷

İmam'ın “onlar ne Yahudi oldular, ne Mecusi...” sözünün manası şudur: Onlar bu fırkalardan daha kötüdürler. Allah dünya ve ahirette bizi bunlardan korusun.

Rivayet olunan hadislerden şu hususlar anlaşılmaktadır: Ehlibeyt'in tümü veya bazıları hakkında guluv eden bir grup insan vardır. Onlar Ehlibeyt'in tümü veya bazıları hakkında birtakım sözler söyledikleri için guluv etmiş sayılmaktadır. Ehlibeyt bu tür insanlardan şiddetle beraat etmiş, onları şiddetle reddetmiş, onları lanetlemiş; Yahudilerden, Nasara'dan, Mecusilerden ve müşriklerden daha kötü saymıştır. İnsanları onlardan sakındırmış, onlarla arkadaşlık ve irtibat kurmayı yasaklamıştır. Onlar aynen Nasibiler (Ehlibeyt düşmanları) gibi bütün mahlukatın en kötüsüdürler.

Bu rivayetler tevatür haddine ulaşmış ve hatta tevatür haddini bile aşmıştır. Dolayısıyla bu rivayetlere itimat etme noktasında senetleri üzerinde bahsetmeye ve tartışmaya hiç gerek yoktur. Zira tevatür tek başına ilim sağlamaktadır. İlim ve yakinin hücciyeti ise zatiidir, taabbudi (sebebi bilinmediği halde teslim olunması gereken konu) değil.

¹⁷ Es-Saduk, Uyun-u Ahbar'ir-Rıza (a.s), s.325; Meclisi, Bihar, c.25, s.273, h.18.

Ancak burada guluvvun tanımını yapıp sınırlarını belirlemek, onun kıtas ve şartları ile aşına olmak gerekmektedir. Böylece hiç kimse birbirini guluv veya taksirle itham edemez. Zira herkes Ehlibeyt'i sevdiğini iddia ediyor. Bu meyanda Gula'tın Ehlibeyt'i sevdiklerini iddia ettiklerini gördüğümüz gibi mukassirlerin de Ehlibeyt'i sevdiklerini, ancak onlar hakkında keramet ve mucizelere inanan kimseleri guluvla itham ettiklerini görmekteyiz. Dolayısıyla bu bölümde ayetler ve rivayetlere dayanarak guluvvun lügat ve ıstılah manasını sunacağız.

Lügat ve Istılahta Guluv

Guluv lügatta herhangi bir işte haddi aşmaktır. Nitekim lügat ve kamus kitaplarında açıkça buna tasrihte bulunmuşlardır. “Ğela yeğlu/غلا يغلو”, “ne-sere yensuru/نصر ينصر” vezninde olup “زاد/arttı ve ارتفع/ yükseldi” manasına gelir. “Ğela fi emrihi” “haddi geçti” manasına gelir. Bitkinin boy atıp yükselerek birbirine sarınmasını ifade ederken “ğela’n-nebtu” ifadesi kullanılır. Okun yükselerek gidip alanı geçmesini anlatırken “ğela’s-sehmu” denir. Oku elinde yükselterek onu gidebileceği en uzak noktaya göndermek istediğinde “ğela bi’s-sehmi” ifadesi kullanılır. Birinin bir konuda veya dinde sertleşip kabalaştığı, haddi aşarak ifrata düştüğü ifade edilirken “ğela fûlanun fi’l-emr ve’d-din” denilir. Kelamda guluv, mübalağa etmek ve haddi geçmek manasına gelir. Tefaül babından “teğali” de sülasiyi mücerredde olduğu gibi ifrat ve mübalağa anlamına gelir. Bir şeyin fiyatı eğer haddinin üzerinde olduğu bu sözcükle ifade edilir. İf’al babından “iğla” şeklinde geldiğinde de mücerred haliyle ifade ettiği manayı yansıtır. Sıcaklık

hususunda kullanıldığında kaynama ve fokurdama manası verir. Su ısınıp kaynama derecesine vardığında “galeyana geldi” denilir.¹

Guluv lügat manasından anlaşıldığı gibi bir işte, inançta, değerde, anlatımda, övgüde veya yergide haddi aşmak demektir. Belirli ve ideal sınırı olan bir şeyde aşırıya gitmek ve haddin ötesine geçmektir. Dolayısıyla ancak haddi muayyen ve sınırları belli olan bir şeyde guluv olup olmadığı idrak edilebilir. Zira haddi muayyen bir şeyde haddin aşılması guluv sayıldığı gibi hadde ulaşılmama durumu ise taksir ve tefrit addedilir. Şu halde birinin inandığı şeyin veya muamelesinin ya da ahlaki değerinin haddini bilmeden onu guluv edici olarak nitelemek caiz değildir. Çünkü guluv haddi aşmak demektir ve biz bir şeyin haddini bilmeden onun aşılıp aşılmadığına hükmedemeyiz. Bir malın rayiç değerini bilmeden onun pahalı olup olmadığına hükmedilemez. Mesela satıcı , “ben falan şeyi yüz liraya satıyorum” dediğinde onun pahalı olduğuna hükmedebilmemiz için rayiç fiyatının elli lira olduğunu bilmemiz gerekir. Yoksa rayiç fiyatı yüz lira ise “pahalıdır” demek yanlış olur. Hatta eğer rayiç fiyatı yüz elli lira ise satıcı onu ucuza satmaktadır ve bu da “pahalı” anlamında kullanılan “ğali” sözcüğünün zıddıdır.

¹ Şu kaynaklara müracaat edebilirsiniz: El-Meani el-Cami, Muhtar'us-Sihah, El-Mucem'ul-Vesit, El-Lugat'ul-Arebiyyet'ul-Muasır, Er-Raid, Lisanu'l-Arab İbn-i Menzur, El-Ayn Halil b. Ahem el-Ferahidi, el-Kamus el-Lugat Firuz Abadi, Tacu'l-Lugat, Sihah'ul-Lugat, Tacu'l-Arus ve diğer lügat kitapları.

Buradan da anlaşıldığı gibi birini evliya hakkındaki inancından dolayı gulüvle itham etmeden önce muhakkak evliyanın akıl ve şariat temelinde değeri ve makamının haddini açıklayıp tanımlamamız gerekmektedir. Ayrıca açık ayetler ve mütevatir hadisler veya sahih olup muarızı bulunmayan ahad hadislerden bu konuda istifade etmemiz gerekir. Önemli olan evliyanın konumu, makamı ve değerinin haddini/sınırını belirlemektir. Böylece imamlara isnat edilen kerametler, makamlar, işler ve özellikler onlar için muayyen olan hududa tatbik edilir.

Şimdi evliyanın hududunun belirlenmesine dair Kur’ânî bir konuyu açıklamaya çalışacağız, öyle ki bu sınırın aşılması haline gulüv ve aşâğısına ise taksir diyebilelim. Biz yanımızdaki en sağlam delillere istinaden ve Allah’ın yardımıyla hadde bağlı kalıp hakka inanma kararlılığındayız.

İstilahta Gulüv ve Kur’an’daki Ölçüsü

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾

“Allah, Meryem oğlu Mesih’tir” diyenler, gerçekten kâfir oldular. Hâlbuki Mesih, “Ey İsrailoğulları!” demişti, “Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah’a

ibadet edin. Kim Allah’a ortak koşarsa, hiç şüphesiz Allah ona cenneti haram kılmıştır, onun barınağı ateştir ve zalimler için hiçbir yardımcı da yoktur.”²

﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَنَّى يُؤفَكُونَ﴾

“Meryem oğlu Mesih, sadece bir peygamberdi; ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Annesi de dosdoğru bir kadındı. Her ikisi de yemek yerlerdi. Bak, nasıl ayetleri onlara açıklıyoruz; sonra bak, nasıl (haktan) uzaklaştırılıyorlar.”³

﴿قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

“De ki: Allah dışında size bir yarar sağlamaya ve bir zarar dokundurmaya malik olmayan şeylere mi ibadet ediyorsunuz?! Hâlbuki Allah işitendir ve bilendir.”⁴

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ﴾

“De ki: “Ey kitap ehli! Haksız yere dininizde aşırı gitmeyin. Önceden sapmış olan, birçoklarını da saptıran

² Maide 72.

³ Maide 75.

⁴ Maide 76.

ve doğru yoldan çıkmış olan bir topluluğun isteklerine uymayın.”⁵

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ﴾

“Emre karşı geldikleri ve hakkı çiğnedikleri için İsrailoğulları’ndan küfre sapanlar, Davud ve Meryem oğlu İsa’nın diliyle lanetlenmişlerdir.”⁶

Ayetlerden istifade edildiğine göre İsrailoğullarından birçoğunun küfre düşmesinin sebebi, Meryem oğlu Mesih’in Allah olduğuna inanmalarıdır. Bu inanç, kıyamet günü onlara cennetin haram ve barınaklarının cehennem ateşi olmasına yol açmıştır. Onlar bu batıl inançları yüzünden zalim olmuşlardır. İleride yardıma ihtiyaç duyacakları günde de onlara yardım edecek kimse bulunmayacaktır.

Daha sonra zikredilen ayette; Mesih’in de diğer peygamberler gibi bir elçi olduğu, annesinin Sıddıka Meryem olduğu, her ikisinin de yemek yediği, yemek yemenin muhtaçlığa delil olduğu, muhtaçlığın ise ilahlık ve rablikle uyuşmadığı, aksine ilahlığın mutlak zenginlik, bağımsızlık ve bir şeye ihtiyaç duymamayı gerektirdiği; oysaki Mesih ve annesinin kulluğun gereksinimi olan ihtiyaçla kuşatılmış oldukları ve bu yüzden

⁵ Maide 77.

⁶ Maide 78.

de başkaları için birer rab olmadıkları ve insanlar için ilah olamayacakları ifade edilmiştir.

Bir sonraki ayette yaratılmışlara ait özelliklerden ve onların gerekliliğinden bir diğerine işaret etmiştir. 76. ayette onların başkalarına zarar ve yarar verme gücüne sahip olmadıklarına inkâr manasındaki istifhamla şöyle dikkat çekilmiştir:

“Allah dışında size bir yarar sağlamaya ve bir zarar dokundurmaya malik olmayan şeylere mi ibadet ediyorsunuz?!”

Burada yarar sağlamaya malik olmaktan maksat müstakil olarak insanlardan zararı defedebilme gücüdür. Aynı şekilde yarara malik olmaktan maksat müstakil olarak insanlara yarar ulaştırma gücüdür. Ayetten nasıl bu mana çıkarılabilir? diye sorulacak olursa şu cevabı verebiliriz: Malikiyetin manası budur. Çünkü başkasından ödünç alınarak birine iletilen şey hakkında malikiyet tabiri kullanılmaz. Ayrıca şunu net olarak söyleyebiliriz: Bu manada (müstakil olarak) hiçbir insan başkasına yarar ve zarar vermeye malik değildir. Oysaki biz sürekli insanların birbirlerine yardım ettiklerini, birbirlerinden birtakım zararları savdıklarını ve birbirlerine yararlar ulaştırdıklarını görmekteyiz. Dolayısıyla malikiyetten kastedilen şey bu işleri müstakil olarak yapabilme gücüdür. Ayette nefyedilen de müstakil güçtür. İnsanlar arasında sabit olan birbirlerine yönelik zarar ve yarar mecazi anlamdadır; çünkü onlar Yüce Allah’tan aldıkları güç ile bunu yapmaktadırlar.

Dolayısıyla burada iki konu arasında çelişki yoktur. Zira konunun farklı olması durumunda inkârla ispat birbiriyle çakışmaz. Aynı şekilde Rabbimiz bu ayette insanların Allah'tan başka hiçbir şeye, hiçbir şahsa, hatta Mesih ve annesine ibadet etmesine müsamaha göstermemiştir, böyle bir ibadeti reddetmiştir.

Daha sonra Rabbimiz aynı surenin 77. ayetinde dinde guluv etmeyi yasaklamış, gulüvvu batıl addetmiş ve onu doğru yoldan sapmış olan bir grubun nefsanî arzularına uymak saymıştır. Bu ayetlerden anlaşılan şudur: Nehyedilmiş olan guluv; Meryem oğlu Mesih'i Allah olduğuna inanmak, Allah'ı bırakıp ona ve annesine ibadet etmektir. Bu da doğru yoldan çıkıştır, küfürdür, lanetlenmelerine ve Allah'ın rahmetinden uzaklaşmalarına, cehennem ateşine girmelerine ve cennetin kendilerine haram kılınmasına sebeptir.

Allah'ın evliya kullarından birinde görülecek mucize ve kerametlere gelince; gulüvvu yasaklayan ayetleri zikrettikten sonra bunları sunacağız ve bunları kabul etmenin guluv olmadığını göreceğiz. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de gulüvvu yasaklarken Meryem oğlu İsa ve onun dışındaki diğer peygamberler ve evliya hakkında birçok büyük mucizeleri ispat etmiştir. Burada ispat edilen şey inkâr edilen şeyden farklı olduğu için bir çelişki söz konusu değildir. İleride evliyadan biri için keramet ve mucizeler ispat etmenin onun hakkında guluv manasına gelmediğini de arz edeceğiz.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ انْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا﴾

“Ey kitap ehli! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah hakkında hak ötesinde bir şey demeyin. Meryem oğlu İsa Mesih, sadece Allah’ın peygamberi, Meryem’e salıverdiği bir kelimesi ve O’nun tarafından (gönderilen) bir ruhtur. O hâlde Allah’a ve peygamberlerine iman edin ve “(Allah) üç tanedir.” demeyin. Vazgeçin. Bu sizin için daha iyidir. Allah, sadece tek bir ilahtır; çocuğu olmaktan münezzehtir. Göklerde ne varsa ve yerde ne varsa O’nundur. Vekil (yönetici) olarak Allah (insana) yeter. Ne Mesih ve ne de mukarreb melekler, Allah’a kul olmaktan asla çekinmezler. Kim Allah’a ibadet etmekten kaçınır ve büyüklük taslarsa, Allah onların tümünü kendi huzurunda bir araya toplayacaktır.”⁷

Bu iki ayet Yüce Allah’ın gulüvvü haram kıldığı ve onun ölçüsünü beyan ettiği en öne çıkan sözüdür. Zira birinci ayette Yüce Allah kitap ehlini gulüvden ve Meryem oğlu İsa hakkında batın inançtan men etmiştir; onun

⁷ Nisa 171-172.

Allah'ın elçisi ve kelimesi olduğunu buyurmuştur. Onun bir ilah olmadığı halde Allah'ın elçisi, kelimesi ve ruhu olduğunun altını çizmiştir. Şu halde Allah'ın ilahımız, rabbimiz ve sahibimiz olduğuna inanmak vacip olduğu gibi onun elçilerine de Allah'ın kulları, O'na doğru hidayet eden ve yol gösteren rehberler olarak inanmamız vaciptir. Allah üç değildir ve üç tanenin üçüncüsü değildir, aksine O tek ilahtır, evlat sahibi olmak gibi yaratılmışlara ait bir özellikle nitelendirilmekten münezzehtir. Bilakis göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. O her şeyin Rabbi, vekili ve ihtiyar sahibidir.

Sonraki ayette ise Mesih'in Allah'a kulluktan asla çekinmediği, aksine Allah'a halis bir kul olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda meleklerin hepsinin Allah'ın kulları olduğu belirtilmiştir; onlar Allah'a kulluk konusunda asla büyüklük taslamazlar ve onların hepsi Allah'ın huzurunda bir araya toplanacaklardır.

İki ayetten elde edilen sonuç şudur: Dinde guluv etmek haramdır. Guluv ise – ister insan olsun ister mukarreb melek olsun – Allah'ın kullarından birinin ilah ve rab olduğuna inanmaktır. Mesih ve melekler Allah'ın kullarıdır, birer rab ve ilah değildirler.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

“Allah’ın kitap, hikmet ve peygamberlik verdiği hiçbir insan, “Allah’ı bırakıp bana ibadet edin” deme hakkına sahip değildir. Ama (o şöyle der): “Kitabı öğrettiğiniz ve okuduğunuza göre Rabbanî kişiler (Allah’ı tanıyan ve O’na yönelen din âlimleri) olun.”

O, melekleri ve peygamberleri rab edinmenizi emretmez. Allah’ın emirlerine boyun eğmenizden (ve hakka teslim olmanızdan) sonra size kâfir olmayı mı emredecek?!”⁸

Burada Yüce Allah, Hristiyanlık’ta bulunan bazı batıl inançlara işaret ettikten sonra onları reddetmiştir. Bu batıl inançlardan biri, Mesihilerin Meryem oğlu İsa’ya isnat ettikleri ilahlık vasfıdır ki tamamen kendi kuruntuları ve uydurmalarıdır. Mesih asla bu iddiada bulunmamıştır. Aynı şekilde Mesih’e isnat edilen şeyi peygamberlerin hiçbiri iddia etmemiştir. Zira Yüce Allah’ın insanları Allah’a çağırarak gönderdiği bir elçinin insanları Allah’a değil de kendisine kulluk etmeye çağırması mümkün müdür?! Aksine böyle bir elçi insanlara Rabbanîler olmalarını emreder. “Rabbanî” “Rabbe mensup olan” manasına gelir; yani ilim ve amelle halis olarak kendisini Rabbine adanmış kâmil insan demektir.⁹

Rabbanî “Rab” konusunda ilmi açıdan mümkün olabilecek en doruk noktaya ulaşmış, amelinde de zamanının çoğunu O’nun için harcayan, ömrünü O’nun rızasını elde etmek, mukarreblerin mertebesine nail

⁸ Ali İmran 79-80.

⁹ Allame Molla Muhammed Bakır Meclis, Biharul Envar c.25, s.262.

olmak için geçiren kimsedir. Bu da muhlisler veya muhleslerin mertebesidir.

Ayrıca peygamberlerden hiçbirinin insanlara, melekler ve peygamberleri “rab” edinmeleri yönünde bir emir vermesinin mümkün olmadığını şu sözıyla altını çizmiştir: “Allah’ın emirlerine boyun eğmenizden (ve hakka teslim olmanızdan) sonra size kâfir olmayı mı emredecek?!” Yani böyle bir şeyin imkânsız olduğunda hiç kuşku yoktur.

Ayetlerden hâsıl olan sonuç şudur: Dinde yasaklanmış olan gulûv, peygamberlerden, evliyadan ve meleklerden birini rab ve ilah edinip ona ibadette bulunmak; onlardan herhangi birini mukadderatın, kendilerine yarar ve zararın maliki olduğunu düşünmektir. Bu küfürdür ve peygamberler böyle bir şeyden şiddetle be-
raat etmiş, uzak durmuştur. Dolayısıyla bir müminin, nefsani arzu ve şeytani hedefleri olanların uydurduğu bu tür batıl itikatlara inanarak dininde gulûv etmesi doğru değildir.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي
إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي
بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي
نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ
اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا
تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

Hani Allah şöyle dedi: “Ey Meryem Oğlu İsa! Sen mi insanlara, “Allah yerine beni ve annemi iki ilah edin” dedin? O, “Seni her eksiklikten uzak bilirim, hakkım olmayan bir şeyi demek bana yaraşmaz. Eğer söylediysem, kuşkusuz sen onu bilirsin. İçimde olan her şeyi sen bilirsin; ama ben senin içinde (zatında) olanı bilmem. Gerçekten sen gaipleri (gizlileri) çok iyi bilensin.”

“Onlara ancak bana emrettiğin şeyi söyledim; ‘Rabbim ve Rabbiniz olan Allah’a ibadet edin’ dedim. Aralarında bulunduğum sürece onlara şahit (gözetici) idim. Beni (aralarından) aldığında kendin onları kollayıcı oldun ve sen her şeye şahitsin.”¹⁰

Bu iki ayetin ışığında şunu anlıyoruz: Mesihîyet iddiasında bulunanlardan bazılarının, Mesih ve annesini iki ilah edinmiş olmaları yasaklanmıştır. Yüce Allah ile ride Mesih’e şöyle soracak: “Sen mi insanlara, “Allah yerine beni ve annemi iki ilah edinin” dedin?” Mesih de ancak Rabbinin ona buyurduğu şeyi emrettiğini; yani Mesih’in ve tüm insanların Rabbi olan Allah’a kulluğu emrettiğini, dolayısıyla kendisine ibadet edilmesine yönelik bir çağrıda bulunmadığını söyleyecek. Yüce Allah Mesih hakkında tüm bunları bilmektedir. Onun için buradaki soru istifham ve istilam manasında değildir. Zira Yüce Allah her şeyin hakikatini bildiği gibi Mesih’in de insanlara böyle bir şeyi emretmediğini bilmektedir. Buradaki soru insanlara yönelik bir nevi kınamadır. Yüce Allah bu soruyla onlara şunu söylemek

¹⁰ Maide 116-117.

istiyor: Sizler nasıl olur da Mesih'i rab edinirsiniz?! Oysaki Mesih size böyle bir emir vermemiştir. Dolayısıyla Hristiyanlıktaki guluv, Mesih'i rab ve ilah edinmek, ona ibadet etmek, onun Allah'ın oğlu olduğuna inanmak ve onu üç ilahtan biri saymaktır ki bunlar, dünya genelindeki Hristiyanların iddiasıdır.

Kur'an ayetlerinden anlaşılan şudur: Peygamberler, evliyalar ve meleklerden birinin ilahlığına inanmak dinde gulüvdür (aşırıya gitmektir), küfre ve şirke düşmektir. Bu aynı zamanda evliyaların haddinin beyanında konulmuş sınırların biridir. Yani Vahid'ül-Kahhar olan Allah'ı bırakıp onlardan birini rab ve ilah edinmek, müstakil olarak yarar ve zarar ulaştırmaya kâdir görmek caiz değildir. (Müstakil olarak zarar veya yarar ulaştırmaya kâdir olmadıkları manasını "malikiyet" kavramından anlıyoruz. Yoksa insanların ve hatta hayvanların birbirlerine zarar ve yarar ulaştırdıkları hepimizin kabulü olan bir gerçektir. Ancak malikiyet mutlak manada zarar ve yarar ulaştırmak anlamına gelmez; zira bu herkes için söz konusudur. Bilakis malikiyet birinin Allah'ın izni ve gücü olmaksızın, başka bir ifadeyle Allah'tan bağımsız olarak yarar ve zarar menşei olmasıdır ki böyle bir şey mümkün değildir.)

Buraya kadar arz ettiklerimiz gulüvvun yukarı yön-deki sınırır.

Gulüvvun bir de aşağı yönde sınırı vardır. Onu da tayin etmek için araştırma yapmak gerekir. Kur'an'ın

açık ayetlerinden şunu anladık ki Allah'ın yarattıklarından birinin rab ve ilah olduğunu iddia etmek gulüvdur ve haddi aşmaktır, küfre düşmektir, tartışmasız olarak haramdır. Allah'tan başkasına ibadet etmek caiz değildir. Meselenin bu yönünde neredeyse hiç tartışma yoktur. Ancak geriye bir şey kalıyor, o da şudur: Kullar için caiz olan sınır nedir? Evliya, enbiya, imamlar ve meleklerin hangi özelliklerle nitelenmesi caizdir? Acaba onların birinden mucizeler, kerametler ve olağanüstü işler görülmesi mümkün müdür? Yoksa olağanüstü denilen herhangi bir işin onlara isnat edilmesi caiz değil midir? Bu tür işlerin sadece hiçbir ortağı bulunmayan ve tek olan Allah'tan mı sâdır olması gerekir? Dolayısıyla burada peygamberlerin mucizelerinden bazıları istisna edilebilir; zira insanların onların sözlerine güvenmesi, çağrılarına uyması ve hidayet görevinin tahakkuku için buna ihtiyaç olmuştur. Geri kalan olağanüstü işlerin evliyalara ve imamlara isnat edilmesi de guluv olup onların rab ve ilah olduğuna inanmanın farklı bir türü müdür? Yoksa evliyalar ve imamların hastalara şifa vermesi, kalpleri hidayet etmesi, tayyü'l-arz yapması, müşküleri halletmesi ve ölüleri diriltmesine inanmak; neticede onlardan bunları istemek ve onları Allah'a doğru vesile kılmak da onlara ibadet etmek midir? Yoksa bu işler sadece Allah'ın katında mıdır ve O'ndan başka hiç kimseden bu tür işler sâdır olmaz mı?

Dolayısıyla Allah'ın kullarından birine bunları isnat etmek caiz değil midir? Buna dayalı olarak birinin

“Ya Ali, Ya Hüseyin, Ya Resulallah veya Ya Bakiyyetallah, şöyle böyle yap” diye istekte bulunması gulûv mudur, şirk midir ve onları birer ilah ve rab edinme midir? Dolayısıyla bu tarz istekler Allah’ı bırakıp onlara ibadet etmek olduğu için yasak mıdır? Haram mıdır? Küfür müdür? Zındıklık mıdır?

Burada vereceğimiz ilk cevap Kur’an’dan olacaktır: Zira o, Yüce Rabbimizin kelimidir. Şimdi sunacağımız ayetler konuyu açıklamaya kifayet edecektir.

Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلَقْتُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ﴾

“Onu İsrailoğulları’na bir elçi olarak gönderir ve o (İsrailoğulları’na) şöyle der: “Ben, Rabbiniz tarafından size açık bir işaret ile geldim. Ben çamurdan kuş sureti yapıyor, sonra ona üflüyorum ve o Allah’ın izniyle kuş oluyor. Allah’ın izniyle anneden doğma körleri ve alacalıları iyileştiriyorum, ölüleri diriltiyorum. Evlerinizde ne yediğinizi ve ne biriktirdiğinizi size bildiriyorum. İman etmişseniz, bunda (benim peygamberliğim hususunda) sizin için bir işaret vardır.”¹¹

¹¹ Ali İmran 49.

﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ فَلَمَّا أَحَسَّ عَيْسَىٰ مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

“Kuşkusuz, Allah benim de Rabbiniz, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O’na ibadet edin. İşte budur doğru yol.”

İsa onlarda inkârcılığı hissedince şöyle dedi: “Allah yolunda bana yardımcı olacaklar kimlerdir?” Havariler, “Biz Allah’ın (dininin) yardımcısıyız; Allah’a iman ettik; sen de bizim (O’na) boyun eğdiğimizize (Müslüman olduğumuza) tanıklık et.” dediler.¹²

Yüce Allah Kur’an’ın bir diğer yerinde şöyle buyurmuştur:

﴿إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾

“Hani Allah şöyle dedi: Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve annene olan nimetimi an. Hani Ruhü'l-Kudüs ile seni destekledim de beşikte ve yetişkinlik çağında insanlarla

¹² Ali İmran 51-52.

konusuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğrettim. Hani çamurdan iznimle kuş şeklinde bir şey yapıyor ve ona üflüyordun, o da benim iznimle kuş oluyordu; anadan doğma körü ve alacalıyı iznimle iyileştiriyordun; ölüleri iznimle (diriltip kabirden) çıkarıyordun. Hani İsrailoğulları'na apaçık deliller getirdiğinde onların sana zarar dokundurmalarını önledim. Onlardan küfre sapanlar, “Bu apaçık bir sihirdir” demişlerdi.”¹³

Kur'an'da Süleyman'ın yardımcısı ve vezirlerinden biri olan Asif b. Berhiya'nın bir göz açıp kapama süresi içinde Sebe melikesinin tahtını getirebileceği konusundaki sözünü görmekteyiz. İlgili ayetlerde şöyle geçer:

﴿قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ
قَالَ عَفَرِيَثٌ مِنَ الْجَنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي
عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ
قَبْلَ أَنْ يَزِيدَ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَأَاهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ
فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ
وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ﴾

“(Süleyman,) “Ey ileri gelenler! Onlar teslim olarak gelmeden önce, hanginiz o kadının tahtını bana getirebilir?” dedi.

¹³ Maide 110.

Cinlerden bir ifrit şöyle dedi: “Sen yerinden kalkmadan ben onu sana getiririm. Ben bu işte güçlü ve güvenilir biriyim.”

Kitaptan bir ilmi olan kimse, “Gözünü açıp kapamadan ben o tahtı sana getiririm.” dedi. (Süleyman,) tahtı yanında yerleşmiş olarak görünce, “Bu, Rabbimin bir lütfudur; şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak istiyor. Kim şükrederse, gerçekten kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, kuşkusuz Rabbimin kimseye ihtiyacı yoktur ve kerimdir.” dedi.¹⁴

Kur’an’da Allah’ın izniyle rüzgârın Hz. Süleyman için ram olduğuna işaret edilmiştir. Öyle ki sabah vakti rüzgârla bir aylık yol gidebiliyor ve akşam rüzgârının esmesiyle de bir aylık yolu dönüyordu. Yani o, ordusuyla birlikte bir serginin üzerine oturuyor ve bir yolcunun piyade olarak iki ayda yapacağı yolculuğu rüzgârın etkisiyle bir günde yapıyordu. Kuşlar ve cinler onun hizmetindeydi ve ona türlü türlü hizmetler yapıyorlardı. O, kuşların dilini biliyordu ve onlarla konuşuyordu. Kur’an’da Hz. Musa’nın eliyle gerçekleşen bazı mucizelere değinilmiştir. Asayı hızla hareket eden bir yılanı dönüştürmesi, asayı taşa vurmasıyla birlikte taşın bağrından on iki pınarın fışkırması ve her topluluğun kendi su içeceği yeri bilmesi, asayı denize vurmasıyla birlikte denizin ortasında İsrailoğulları’nın geçebileceği kuru yolların ortaya çıkması ve onları takip eden Firavun hanedanının boğulması bunlar-

¹⁴ Neml 38-39-40.

dan bazılarıdır. Peygamberlerin eliyle tahakkuk eden mucizelerden bazıları da şunlardır: Hz. Yunus'un balığın karnında yaşaması ve oradan kurtuluşu, taşların arasındaki bir dağın bağrından Salih için bir deve çıkarmak, Hz. Yakub'un gözlerinin Hz. Yusuf'un gömleğine değmesi ile şifa bulması, Peygamberimizin (s.a.a) bir işareti ile ayın iki bölünmesi ve güneşin onun için geriye dönmesi, Peygamberimizin (s.a.a) Bedir gününde düşmana taraf attığı çakılların Müslümanların zaferini sağlaması ki Yüce Allah ayette bu atışı kendisine isnat ederek şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى﴾

“Attığın zaman sen atmadın, gerçekte Allah attı.”¹⁵

Nitekim Resulullah'a itaati kendisine itaat olarak saymış, şöyle buyurmuştur:

﴿مَنْ يَطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ﴾

“Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur.”¹⁶

Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere birinden sadır olan fiil, büyük veya küçük olması yönüyle ölçülüp değerlendirilmez; “büyük fiiller Allah'a has ve küçük fiiller ise kullara özgüdür” denilemez. Aksine büyüğü ve küçüğü ile tüm fiiller eğer Allah'ın izniyle kullardan

¹⁵ Enfal 17.

¹⁶ Nisa 80.

birinden sadır olursa Allah'a isnat edilir; zira gerçekte bu fiil Allah'ın fiilidir. Aynı zamanda kula isnat edilir; zira Allah'ın izniyle onun elinden sadır olmuştur. Dolayısıyla burada merkezde olan şey fiilin türü değildir; bilakis merkezde olan şey tevhit ve şirk gerçeğidir. Eğer failin müstakil olduğuna; Allah'ın izni olmaksızın bir iş yaptığına inanırsa – yapılan iş gerçekten çok basit olsa da – bu düpedüz küfürdür, şirktir. Fakat eğer şuna inanılırsa ki: Allah, kullarından birine – Meryem oğlu İsa gibi – ölüleri diriltme, hastalara şifa verme, kuş yaratma ve gaybı bilme gibi konularda izin vermiş, Peygamberimizi miraç olayı ile üstün kılmış, çakıl onun elinde Allah'ı tespih etmiş, Allah'ın izniyle Hz. Ali b. Ebutalib, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve diğer imamların eliyle birçok keramet gerçekleşmiş... Bunların olanaksız olduğu düşünülmemeli, bu kerametlere inanmak onlar hakkında guluv sayılmamalıdır. Hatta yaratmak, rızık vermek, öldürmek, diriltmek, tayyül'arz ve's-sema, yağmur indirmek gibi önemli işler dahi eğer Allah'ın izniyle O'nun kullarından biri tarafından gerçekleştirilirse bunları birinin yapıp diğeri-nin yapamadığı işler olarak görmeyiz. Aksine bunları, ilmi ve kudreti her şeyi kuşatmış olan Yüce Allah'ın kullarından dilediğine verdiği birer fazilet olarak değerlendiririz.

Evet, geriye bir şey kalıyor, o da şudur: Eğer birisi çıkıp derse ki: Tüm bunlar Allah'ın izniyle mümkündür. Lakin birisinin çıkıp da yalan yere bu tür işleri kendisi veya başka birisi hakkında iddia etmesi

de mümkündür ki bu durumda guluv etmiş olur. Biz de diyoruz ki: Evet, iddida yalan mümkündür. Fakat yalan ile guluv birbirinden farklı iki şeydir. Eğer biri çıkıp da falan şahıs bu mertebelere sahiptir diye bir iddiada bulunursa ve iddiasında sadık değilse ona yalancı denilir, gali/guluv eden denilmez. Her konunun kendi hükmü vardır. Guluv eden kimse yalancıdır ama her yalancı guluvcu değildir. Zikri geçen bu mertebe ve makamlar eğer Allah'ın izni koşuluyla biri hakkında kabul edilirse asla guluv olmaz. Çünkü guluv, Allah'ın kullarından birine ilahlık ve rablik isnadında bulunmak, tek olan Allah'ı bırakıp ona ibadet etmektir. Şunu da ifade etmemiz gerekir ki her türlü saygı ve tazim ibadet değildir. Hatta İslam dininde Allah'tan başkasına yapılması haram sayılan secde dahi eğer Allah'tan başkasının karşısında ona saygı ve tazim için yapılırsa ibadet değildir. Ancak secde eden, secde edilenin ilah ve rab olduğuna inanarak bunu yaparsa o başkadır. Nasıl ki Allah'a inanmadığı halde O'na secde ve rükû eden kimseyi Allah'a ibadet ediyor saymayız; çünkü onun inanç ve niyetinin olmaması sebebiyle yaptığı işin şekli her ne kadar namaza ve ibadete benzese de batıldır.

Kur'an ayetleri üzerinde yapılan açıklamaların tümünden özet olarak şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Ayetlerde Allah'ın kullarından birine atfedilen makamlar guluv değildir. Çünkü Yüce Allah'ın bir taraftan Yahudiler ve Hristiyanlara; dinlerinde guluv etmelerini yasaklarken; bunun küfür, zulüm ve batıl

bir inanç olduğunu, cennetten mahrumiyet ve cehennem giriş sebebi olduğunu beyan ederken diğerk taraf-tan Meryem oğlu İsa için birtakım makamlardan, ke-ramet ve mucizelerden söz ettiğini görüyoruz. Onun yaratma, öldürme, hastalara şıfa verme ve gizli bilgi-lerden haber verme gibi özelliklerin açıklıyor. Demek ki yasaklanan şeyle ispatlanan şey birbirinden farklıdır. Dolayısıyla Allah'ın kullarında biri hakkında bu tür makam ve mucizelere inanmak guluv değil, ak-sine Allah'ın fazlını, rahmetini, iznini ve onu Ruh'ul-Kudus'la desteklediğine itirafır. Yüce Allah'ın bu fazl ve inayetini diğerk kulları hakkında da – Meryem oğlu İsa'daki özellikleri onda görmesi halinde – tekrarlama-sına bir engel var mıdır?

Nitekim biz Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.a), ondan sonra gelen Ehlibeyt imamları (a.s) ve âlemdeki kadınların hanımefendisi olan Hz. Fatıma Zehra (s.a) hakkında daha önce geçmiş olan Allah dostları ve pey-gamberler hakkında söylenmiş olanları söylemekteyiz. Onların da Ruh'ul-Kudus'la desteklenmiş olduklarını, Allah'ın verdiği kerametlerle yüceltilmiş olduklarını ve Allah'ın izniyle diğerklerinin yapmaktan aciz kaldığı iş-leri yapabildiklerini söylüyoruz. Ancak onlarla aynı po-tada yürüyenler bu tür işler yapabilir. Şunu da unut-mamak gerekir ki insan Allah'a doğru yolculuğunda öyle bir makama ulaşabilir ki onun işi Allah'ın fiili sayılır; Allah'ın gözüyle nazar eder, Allah'ın kulağıyla işitir, Allah'ın eliyle tutar. Nitekim bu konuya Şia ve Ehlişünnet'in sıhhatinde ittifak ettiği Kurb'un-Nevafil

Hadisi olarak bilinen rivayet de delalet etmektedir. Böyle bir makamda kulun fiili Allah'a ve Allah'ın fiili kula isnat edilebilir. Bununla birlikte ne ona Allah denilir ne de Allah odur denilir. Burada hululden (reenkarnasyon) söz edilmez. Aksine irfan ve süluk ehlinin dediği gibi vusulden ve ittisalden, yakınlıktan, fena fil-lahtan (Allah'ta fani olmaktan) ve beka billahtan (Allah ile baki olmaktan) söz edilir.

Dolayısıyla Allah'ın kullarından birinde bazı Rabbanî isim ve sıfatların tezahür etmesi muhal ve uzak bir olasılık değildir. Bilakis bu insan kemalinin nihai noktası ve ilahî dinlerin en ulvi amacıdır. Evet, dünya ile meşgul olup gaflete dalmak insanı bu büyük makama nail olmaktan engellese de biz Allah'tan fazlı, inayeti ve rahmeti ile hakkımızda hak ettiğimizle değil, kendisine yakışan şekilde bize muamelede bulunmasını niyaz ediyoruz. Âmin ya Rabbel-Âlemin.

Sünnette Gulüvvun Ölçüsü

Buraya kadar anlatılanlardan gulüvvun insanlar, cinler veya meleklerden bazıları hakkında rablik ve ilahlık iddiasında bulunmak ve onlara ibadet etmek olduğu; evliyalar hakkındaki birtakım keramet ve mucizelerin ise gulüvve yol açmadığı açık şekilde anlaşılmış oldu. Kur'an ayetleri bu konuda en güzel delildir. Bu hususta bazı rivayetlere de istidlal etmekte fayda vardır. Böylece Kur'an, sünnet ve itretin hepsinin de en doğru yola hidayet ettiğini, bunların asla birbiriyle

çelişmediğini görmüş olacağız. Eğer ihtilaf varsa orada kesinlikle gulûv ve taksir ehli hainlerin uydurmaları işe karışmıştır. Şimdi sünnette gulûvvun ölçüsünü ifade eden bazı rivayetleri getiriyoruz:

İmam Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

قال على عليه السلام: إياكم والغلو فينا قولوا أنا عبيد ربوبون وقولوا في فضلنا ما شئتم .

“Bizim hakkımızda gulûv etmekten kaçının. Bizim terbiye edilmiş kullar olduğumuzu söyleyin ve bizim faziletimiz hakkında istediğinizi söyleyin.”¹⁷

İmam Ali'den (a.s) şöyle nakledilmiştir:

وعنه عليه السلام قال: لاتتجاوزوا بنا العبودية ثم قولوا ماشئتم ولن تبلغوا وإياكم والغلو كغلو النصارى فأتى برىء من الغالين .

“Bizi ubudiyetten/kulluktan öteye geçirmeyin; sonra istediğinizi (fazileti) söyleyin, asla ulaşamayacaksınız. Nasaranın yaptığı gibi gulûv yapmaktan kaçının; zira ben gulûv edenlerden beriyim.”¹⁸

İmam Ali'nin (a.s) “istediğinizi (fazileti) söyleyin, asla ulaşamayacaksınız” sözü üzerinde düşünmek gerekir. Bu sözden anlaşılan o ki: Ehlibeyt'in sahip olduğu makamlar insanların tasavvur ettiğinin çok üstündedir ve akıllar oraya ulaşamaz.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

¹⁷ Muhammed b. Ali b. Babaveyh Es-Saduk, El-Hisal, s.614, h.10.

¹⁸ Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.274, h.20.

وقال الامام الصادق عليه السلام: جاء رجل الى رسول الله ﷺ فقال السلام عليك ياربى فقال مالك لعنك الله؟ ربى وربىك الله اما والله لكنت ما علمتك لجباناً فى الحرب لئىما فى السلم.

“Bir adam Resulullah’ın (s.a.a) huzuruna gelip “Selam sana ey Rabbim” dedi. Bunun üzerine Resulullah şöyle buyurdu: Sana ne oluyor, Allah sana lanet etsin? Benim de rabbim, senin de rabbin Allah’tır. Şunu iyi bil; Allah’a yemin olsun ki seni hep savaşta korkak ve barışta alçak biri olarak tanımışumdır.”¹⁹

Rabbi tarafından “Şüphesiz sen yüce bir ahlak üzeresin” diye ahlakı övülmüş olan Peygamberimiz (s.a.a) görüldüğü gibi kendisini “Rab” diye nitelendiren adamı lanetliyor ve normal şartlarda bir müminin kusurlarını ve ayıplarını zikretmek asla caiz olmadığı halde onun kusurlarını zikrediyor. Peygamber’in böyle bir tepki göstermesinin tek sebebi vardır, o da şudur: Peygamber bu adamın Hz. İsa’nın kavmi arasında olduğu gibi İslam ümmeti içinde sapkınlık ve fitne çıkarmasından korkmuştur.

İmam Sadık’tan (a.s) şöyle nakledilmiştir:

وعن الصادق عليه السلام انه قال: اتقوا الله ولا يخذعنكم انسان ولا يكذبنكم انسان فانما دينى دين واحد دين ادم الذى ارتضاه الله وانما انا عبد مخلوق ولا املك لنفسى نفعا ولا ضرا الا ما شاء الله وما اشاء الا ما شاء الله.

¹⁹ Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.297, h.61.

“Allah’tan sakının ve sakın herhangi bir insan sizi kandırmasın, sakın herhangi bir insan sizi yalana düşürmesin. Muhakkak ki benim dinim tek dindir, o da Allah’ın razı olduğu Âdem’in dinidir. Şüphesiz ben yaratılmış bir kulum. Kendi nefsim için Allah’ın dilemesi dışında hiçbir yarar ve hiçbir zarara malik değilim. Ben ancak Allah’ın istediği şeyi isterim.”²⁰

Yine o Hazretin Kamil Temmar’a şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

وعنه عليه السلام انه قال: لكامل التمار يا كامل اجعل لنا ربًا نوب اليه
وقولوا فينا ما شئتم .

“Ey Kamil! Bizim katına döneceğimiz bir Rab olduğuna karar verdikten sonra hakkımızda istediğinizi (fazileti) söyleyin.”²¹

Ebu Basir’den şöyle nakledilmiştir:

وعن ابي بصير قال: قال لى ابو عبد الله عليه السلام يا ابا محمد ابرء ممن
يزعم انا ارباب قلت برىء الله منه فقال ابرء ممن يزعم انا انبياء
قلت برىء الله منه .

İmam Sadık (a.s) bana şöyle buyurdu: “Ey Eba Muhammed! Ben, bizim rabler olduğumuzu zanneden kimseden beriyim. Dedim: Allah ondan beri olsun. Bunun üzerine İmam buyurdu: Ben, bizim pey-

²⁰ Ahmed b. Muhammed b. Halid Bergi, El-Mehasin, c.1, s.245/453.

²¹ Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.283, h.30.

gamberler olduğumuzu zanneden kimseden beriyim. Dedim: Allah ondan beri olsun.”²²

Cafer b. Beşir El-Hazzaz, İsmail b. Abdulaziz'den şöyle nakletmiştir:

روى جعفر ابن بشير الخزاز عن اسماعيل ابن عبد العزيز قال : قال ابو عبد الله ﷺ يا اسماعيل ضع لى فى المتوضاء ماء قال فقمتم فوضعت له ، قال فدخل فقلت فى نفسى انا اقول فيه كذا وكذا ويدخل المتوضاء يتوضاء ، قال فلم يلبث ان خرج فقال : يا اسماعيل لا ترفع البناء فوق طاقته فينهدم اجعلونا مخلوقين وقولوا فينا ما شئتم فلن تبلغوا .

İmam Sadık (a.s) buyurdu: “Ey İsmail! Benim için tuvalete su bırak. İsmail diyor: Bunun üzerine ayağa kalktım ve onun için su bıraktım. Hazret içeri girdiğinde ben kendi kendime şöyle dedim: Ben onun hakkında şunu, bunu söylüyorum; oysaki o tuvalete giriyor ve abdest alıyor. İsmail diyor: Ben böyle düşünürken çok geçmeden dışarı çıktı ve şöyle buyurdu: Ey İsmail! Binayı taşıyacağı gücün üzerinde yükseltme, sonra çöküverir! Bizi yaratılmış mahlûklar olarak kabul edin ve hakkımızda istediğinizi (fazileti) söyleyin, asla (gerçek faziletimize) ulaşamayacaksınız.”²³

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:

²² Aynı kaynak, s.297, h.60.

²³ Allame Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.279, h.22.

وقال على ابن موسى الرضا عليه السلام: من تجاوز بامير المؤمنين عليه السلام العبودية فهو من المغضوب عليهم ومن الضالين .

“Kim Emiru’l-Muminin’i (a.s) ubudiyetin/kulluğun ötesine geçirirse muhakkak ki o, kendisine gazap olunmuş kimselerden ve sapkınlardandır.”²⁴

İmam Mehdi (a.f), Muhammed b. Ali b. Hilal El-Kerehi’ye şöyle buyurdu:

وقال الامام المهدي عليه السلام لمحمد ابن علي ابن هلال الكرخي : يا محمد ابن علي تعالى الله عز وجل عما يصفون سبحانه وبحمده ليس نحن شركائه في علمه ولا في قدرته ، بل لا يعلم الغيب غيره كما قال في محكم كتابه تبارك وتعالى :

«قل لا يعلم من في السموات والارض الغيب الا الله» ،

وانا وجميع ابائي من الاولين ادم ونوح وابراهيم وموسى وغيرهم من النبيين ومن الآخرين محمد رسول الله وعلى ابن ابي طالب والحسن والحسين وغيرهم ممن مضى من الائمة صلوات الله عليهم اجمعين الى مبلغ ايامي ومنتهى عصرى عبيد الله عز وجل ، يقول الله عز وجل :

«ومن اعرض عن ذكرى فان له معيشة ضنكا ونحشره يوم القيامة اعمى قال رب لم حشرتني اعمى وقد كنت بصيرا قال كذلك اتتك اياتنا فنسيتها وكذلك اليوم تنسى »

²⁴ Aynı kaynak, s.274, h.20.

يامحمد ابن على قد آذانا جهلاء الشيعة وحمقائهم ومن دينه جناح البعوضة ارجح منه، واشهد الله الذى لاله الا هو وكفى به شهيدا ورسوله محمدا وملائكته وانبيائه واوليائه واشهدك واشهد كل من سمع كتابى هذا انى برىء الى الله والى رسوله ممن يقول: انا نعلم الغيب او نشارك الله فى ملكه او يحلنا محلا سوى المحل الذى نصبه الله لنا (رضيه الله لنا) وخلقنا له، او يتعدى بنا عما قد فسّرت له لك ويّتته فى صدر كتابى، واشهدكم ان كل من نتبرأ منه فان الله يبرأ منه وملائكته ورسوله واوليائه، وجعلت هذا التوقيع الذى فى هذا الكتاب امانة فى عنقك وعنق من سمعه ان لا يكتمه من احد من موالى وشيعتى حتى يظهر على هذا التوقيع كل من الموالى، لعل الله عزوجل يتلافاهم فيرجعون الى دين الله الحق، ويتتهون عما لا يعلمون منتهى امره ولا يبلغ منتهاه، فكل من فهم كتابى ولم يرجع الى ما قد امرته ونهيته فلقد حلّت عليه اللعنة من الله وممن ذكرت من عباده الصالحين .

Ey Muhammed b. Ali! Allah insanların nitelediği vasıflardan yücedir ve her türlü övgü onadır. Bizler 'O'nun ilminin ve kudretinin ortakları değiliz. Aksine gaybı O'ndan başkası bilmez. Nitekim şanı yüce Allah kitabında şöyle buyurmuştur:

De ki: "Allah'tan başka gökte ve yerde kimse gaybı (gizli olanı) bilmez ve onlar ne zaman dirileceklerinden de haberdar değiller."²⁵

²⁵ Neml 65.

Ben ve benim günlerime varıncaya, asrımın sonuna dek daha önce gelmiş ilk babalarım, Âdem, Nuh, İbrahim, Musa ve diğer peygamberler ve sonraki babalarım Allah'ın resulü Muhammed, Ali b. Ebutalib, Hasan, Hüseyin ve onlardan başka geçmiş diğer imamlar hepimiz Allah'ın kullarıyız. Allah şöyle buyurur:

“Kim de beni anmaktan yüz çevirirse, onun için zor bir hayat vardır ve kıyamet günü onu kör olarak haş-rederiz.”

“Rabbim! Gören biri olduğum hâlde niçin beni kör olarak haşrettin?” der..

(Allah,) “İşte böyledir. Bizim ayetlerimiz sana geldi, ancak sen onları unuttun. Bugün de sen unutulacaksın” der.²⁶

Ey Muhammed b. Ali! Şia'nın cahilleri ve ahmakları ile dini sivrisineğin kanadından daha hafif olan kimseler bize eziyet etmişlerdir. Ben kendisinden başka ilah bulunmayan, buna şahit olarak kendisinin yettiği Allah'ı, Resulü Muhammed'i, meleklerini, peygamberlerini, veli kullarını, seni ve bu yazımı duyacak olan herkesi şahit tutarak diyorum ki: Ben “bizim gaybı bildiğimize, Allah ile onun mülküne ortak olduğumuza ya da Allah'ın bizi yerleştirdiği (ve bizim için razı olduğu) ve bizim onun için yaratıldığımız yerden başka bir yerde olduğumuza inanan veyahut bizim hakkımızda yazımın başında sana açıkladıklarımın ötesine geçen kimseden Allah'a ve resulüne doğru beriyim. Sizi şahit

²⁶ Taha 124-126.

tutarak diyorum ki: Bizim teberri ettiğimiz kimseden Allah, melekleri, peygamberleri ve veli kulları da be-
raat etmiş, uzaklaşmıştır. Bu yazıda geçen tutanak se-
nin boynunda ve onu işiten herkesin boynunda, dost-
larımızdan ve Şialarımızdan gizlememesi yönünde bir
emanettir; böylece bu tutanak tüm dostlarımıza aşıkâr
olmalıdır. Umulur ki bu vesileyle Allah onları düzeltir
ve Allah'ın hak dinine dönerek sonucunu bilmedikleri
ve nihayetine varamayacakları şeyden vazgeçerler. Be-
nim yazımı anladığı halde emrettiğim ve yasakladığım
şeye dönmeyen kimseye Allah'ın laneti ve zikrettiğim
salih kullarının laneti olsun.”

Elbette burada bir nükteyi dikkate almamız gere-
kir, o da şudur: Bu yüce tevkide reddedilen gaybi ilim,
Gulat'ın iddia ettiği Allah'tan bağımsız olarak imamlar-
ın gaybı bildikleri yönündeki iddialarıdır. Nitekim bu-
nunla ilgili açıklama onların diğer kerametleri konu-
sunda daha önce ifade edildi. Kur'an'da onların gaybı
bildikleri konusuna şu ayette işaret edilmiştir:

﴿عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ﴾

“O, görülmeyenleri (gaybı) bilir; gaybından kimseyi
haberdar kılmaz. Fakat razı olduğu peygamberler bu-
nun dışındadır.”²⁷

Dolayısıyla gayb ilminin onlar için sabit olduğunda
hiç şüphe yoktur. Zira peygamberler ve vasilerin mucizelerinin en temel konusu gayba dair verdikleri haberler

²⁷ Cin 26-27.

olmuştur. Burada nefyedilen şey ilham ve ilahî vahiy olmaksızın müstakil şekilde gaybı bilmek, ispat olunan şeyse onlara Yüce Allah'tan gelen ilham ve vahiy vasıtasıyla gaybı bilmeleridir. Şu halde sakın gaflete düşüp bu tür rivayetlerle onları cahil insanlar durumuna düşürmeye çalışan kimselerin sözüne kanmayın. Hayır, onlar Allah'ın mukarreb kulları ve kendilerinden razı olarak gaybı bildirdiği insanların en kâmil mısdaqlarıdır; insanlardan hiç kimse onlarla mukayese edilmez. Allah'ın salat-u selamları hepsinin üzerine olsun.

Getirdiğimiz tüm ayet ve rivayetlerden anlaşıldığına göre şirk ve küfürden daha çirkin sayılmış olan gulüvün ölçü ve kıtası şudur: Melekler, insanlar veya cinlerden biri hakkında onun Allah, rab, mabud ve ilah olduğuna inanmak veya onu Allah'ın kudret ve ilmine ortak saymaktır veyahut Allah'tan başkasına ibadet etmeyi – hangi delil ve tasavvura dayandırılırsa fark etmez – caiz saymaktır. Fakat kullarından birine Allah katından şefaathet konusunda izin verilmişse veya Yüce Allah ona vahiyde bulunmak suretiyle bazı ilimleri açıklamışsa ya da ona belli ölçüde kudret vermişse; dolayısıyla O'nun izni dâhilinde Allah'ın şanına layık olan bazı konuları biliyorsa ve bazı işleri yapıyorsa bunda herhangi bir beis yoktur, bunun gulüvle de hiçbir alakası yoktur. Nitekim peygamberler, melekler ve evlialarda durum bu şekildedir.

Şu halde Yüce Allah'ın bazı sıfatları ve isimlerinin O'nun iradesi ile Tur-i Sina gibi bir yerdeki bir ağaç üzerinde zahir olması ve Musa'nın ondan Allah'ın şu

sözünü duyması: “*Muhakkak ki ben Allah’ım, şu halde çağırğını çıkar...*” veya Meryem oğlu İsa’nın nefesindeki etki veya Hz. Muhammed’in (s.a.a) eliyle gerçekleşen işler veya onun vasisi Hz. Ali’nin (a.s) veyahut diğer peygamberler, imamlar ve evliyaların eliyle gerçekleşen işler; hatta ne peygamber ne de vasi olmayan Asif b. Berhiya’nın Allah’ın fazlı, izni ve bereketiyle yaptığı şey asla guluv değildir. Onların hepsi de Allah’a kulluklarını ikrar etmiş, O’na itaat konusunda sonuna kadar direnmiş ve Allah’ın düşmanlarından teberri etmişlerdir. Bunu kabul etmekle bunlardan birinin rab, ilah ve mabud olduğunu kabul etmek arasında çok derin bir fark vardır. Mesela Meryem oğlu İsa veya Uzeyr ya da Ali hakkında bu iddiada bulunulmuştur. Bu gulüvdur ama birinci sözde guluv yoktur. Masumiyeti kabul etmek guüv değildir. Çünkü masumiyete Yüce Allah’ın şu sözüyle Kur’an’da işaret edilmiştir:

﴿كَذَلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾

“İşte böyle ondan kötülük ve rezilliği uzaklaştırmak istedik. O bizim ihlasa eriştirilmiş kullarımızdandır.”²⁸

Allah’ın kullarından birinin Allah’ın fazlı, ihsanı ve ikramı ile gayba dair bazı konuları bildiğine inanmak da guluv değildir. Onun Ruh’ul-Kudus’la desteklen-diği ve Rabbinin burhanını gördüğü için hata ve yanlış yapmaması veya Allah’ın izni ve bereketi ile hastalara şifa vermesi veyahut Allah’ın izni ve ruhsatı ile Allah

²⁸ Yusuf 24.

katında şefa'at etmesine inanmak guluv değildir. Aksine bunlar caizdir ve vuku bulmuş hakikatlerdir.

Dolayısıyla Şeyh Saduk'un ezanda üçüncü şahadete ilişkin sözü veya Peygamber'in hata yapmadığına inanan ya da imamlar hakkında mucize ve kerametlere inanan kimsenin guluv ettiği yönündeki sözü batıl olup guluv kelimesinin lügat ve ıstılahta ne anlama geldiğini düşünmemesinden kaynaklanmıştır. Çünkü imam, peygamber ve velinin haddini belirlemeden önce birine imam veya peygamber ya da veli hakkında haddi aşığı isnadında bulunmak doğru değildir. Biz Kur'an ayetleri ve hadisler ışığında haddi belirledik. Dolayısıyla söylediklerimizde en ufak bir şüphe yoktur. Dolayısıyla bunları anlayıp ganimet saymak gerekir.

Guluv Konusunda Ehlibey İmamlarının Tutumu

Şunu iyi bilmemiz gerekir ki Ehlibeyt İmamları (a.s) muhaliflerine, inkârcılarına ve düşmanlarına gösterdikleri tepkiden çok daha sert ve şiddetli bir tepkiyi gulûv konusunda ortaya koymuştur. Her ne kadar Nasibiler ile Gulat kâfirlerden sayılma, Yahudiler, Nasara ve Mecusilerden daha habîs olma konusunda ortak olsalar da ancak imamlardan inkâr, kötöleme ve lanetleme noktasında en şiddetli ifadeler Gulat hakkında gelmiş, onlardan sakındırma hususunda daha çok vurguda bulunmuşlardır. Onların Gulat'a gösterdikleri şiddetli tepkiler hakkında rivayet edilenler nasibilere gösterdikleri tepkilerle mukayese edilmeyecek kadar fazladır. Dolayısıyla bu meyanda muhalifler söze bile gelmez. Muhalifler, Allah'ın Ehlibeyt'e vermiş olduğu makamı onlara vermeyen ve onları birazcık faziletle sıradan âlimler ve müminler derecesine indiren kimselerdir. Ancak onların sahip oldukları faziletin, diğerlerine tercih edilmelelerini gerekli kılmadığını düşünürler.

Nitekim bunu Ehlişünnet'te görmekteyiz. Onlar din ilminde fıkhi olarak Ebu Hanife, Şafii, Malik ve İbni Hanbel'i Resulullah'ın Ehlibeyt'ine tercih etmişlerdir. Ehlişünnet bu dört imamın vasıtasız veya vasıta ile İmam Sadık (a.s) ve İmam Bakır'ın (a.s) öğrencileri olduklarını itiraf ettiği halde onlara uymuştur. Diğer ilimlerde de onlardan başkasını onların önüne geçirmişlerdir. Aynı şekilde hilafet konusunda da Tim ve Adiy kabilesini, Ümeyye oğullarını ve Abbasileri onların önüne geçirmişlerdir. Oysaki Peygamberimizden gelmiş olan açık nasta o Hazret iki değerli emanet bıraktığını, bunlardan birinin Allah'ın kitabı, diğerininse itreti olarak nitelediği Ehlibeyt'i olduğu, bunların (Kevser) havuzunun başında Peygamber'e kavuşacağı güne kadar asla birbirinden ayrılmayacağı beyanı vardır. Bununla birlikte Peygamber Ehlibeyt'inden muhalifler hakkında müsamaha, tolerans, işi kolayla alma, onlarla ilişki kurma, toplumlarına ve cemaatlerine katılma, cenaze merasimlerine iştirak etme, hastalarını ziyaret etme ve onlarla kardeşçe geçinmeyi vurgulayıcı tavsiyeler görmekteyiz. Aksine nasibiler ve Gulat hakkında; lanetleyici, aşağılayıcı, şerlerine, bozgunculuklarına ve tehlikelerine karşı uzak durmayı vurgulayıcı ifadeler görüyoruz. O halde bizim de Gulat karşısında Peygamber Ehlibeyt'inin duruş tarzını sergilememiz, onların durduğu yerde durmamız gerekir. Böylece onların İslam dünyasında bugün ortaya attıkları birtakım vesveselerine kanmamış oluruz. Şimdi hadis kaynaklarımızda konuyla ilgili zikredilmiş olan bazı rivayetleri getiriyoruz:

Keşşî Rical kitabında Sad'dan, Tayalisi'den, İbn-i Ebi Neciran'dan, İbn-i Sinan'dan şöyle rivayet etmiştir:

روى الكشّى صاحب كتاب الرجال عن سعد عن الطيالسى عن ابن ابى نجران عن ابن سنان قال : قال ابو عبد الله عليه السلام :

انا اهل بيت صادقون لانخلو من كذاب يكذب علينا ، فيسقط صدقنا بكذبه علينا عند الناس ، كان رسول الله صلى الله عليه وآله اصدق البرية لهجة ، وكان مسيلمۃ يكذب عليه ، وكان امير المؤمنين اصدق من برأ الله بعد رسول الله صلى الله عليه وآله وكان الذى يكذب عليه ويعمل فى تكذيب صدقه بما يفتري عليه من الكذب عبد الله ابن سبا لعنه الله ، وكان ابو عبد الله الحسين ابن على عليه السلام قد ابتلى بالمختار ، ثم ذكر ابو عبد الله عليه السلام الحارث الشامى وبنان فقال : كانا يكذبان على على ابن الحسين عليه السلام ثم ذكر المغيرة بن سعيد وبزيعا والسرى وابا الخطاب ومعمرا وبشار الشعيرى وحمزة الترمذى وصائد النهدى فقال : لعنهم الله انا لا نخلو من كذاب يكذب علينا او عاجز الرأى كفانا الله مؤنة كل كذاب واذاقهم حر الحديد .

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Biz Ehlibeyt sadık (doğru sözlü) insanlar olmakla birlikte hiçbir zaman aleyhimizde konuşan ve yalanıyla halk nezdinde doğruluğumuzun düşmesine sebep olan bir yalancıdan ayrı olmamışız. Resulullah insanların en doğru konuşanı idi ve Müseyleme onun aleyhinde yalan konuşuyordu. Emiru'l-Muminin, Allah'ın Resulullah'tan sonra yarattığı en doğru sözlü kişi idi. Onun aleyhinde konuşan ve hakkındaki iftiralarıyla doğruluğunu yalanlamak

için çalışan kişi Abdullah b. Sebe idi. Allah ona lanet etsin. Ebu Abdullah Hüseyin b. Ali (a.s) Muhtar belasıyla karşılaştı.¹ İmam Sadık (a.s) daha sonra Haris

¹ Değerli okuyucu şunu bilmelisin ki! Birçok işte ve olayda olduğu gibi Muhtar hakkında nakledilen haber ve rivayetler arasında da çelişki ve tutarsızlıklar bulunmaktadır. Bu durum seni endişelendirmesin. Bilakis tamamı üzerinde iyice düşün ve ardından hakka ve Rabbinin rızasına en yakın olanı seç. Dolayısıyla Muhtar hususunda hakikatin aydınlanması için Allah'tan yardım dileyerek şöyle diyoruz:

Eğer herhangi bir olay ya da konu ile ilgili çelişkili haberler nakledilmişse, bu durumda ilk yapacağımız şey, hangisinin senet açısından daha güvenilir olduğunu anlamak için o ikisinin senedine bakmak olacaktır. Ardından ise senet bakımından güçlü olanı alır ve zayıf olanı ise bırakırız.

Eğer o ikisi senet bakımında eşit durumdalarsa ve birinin diğerine üstünlüğü yoksa bu durumda onların içeriğine bakar ve onları Kur'an'a sunarız. Ardından onlardan Kur'an ile muvafık olanı alır ve ötekini reddederiz.

Ancak Kur'an'da, içeriği çelişkili olan bu bilgileri sunabileceğimiz bir şey bulamadığımız takdirde ise bu iki çelişkili haberin içeriğini, rivayetlerde belirtildiği üzere Ehlisünnet'ten gelen haberlerle karşılaştırırız. Böylece bunlardan o haberlere muhalif olan kabul edilir ve muvafık olan ise reddedilir.

Çünkü rivayetlerde de geçtiği üzere doğru olan görüş, Ehlisünnetin görüşüne muhalif olmalıdır. Ancak bu, onlara karşı inatçılık veya düşmanlıktan dolayı değil de, bilakis onların İmamlarımızın aksine bir tutum sergilemelerinden dolayıdır. İşte bu nedenle onların fetvaları, doğru hükmün onların görüşünün aksi olduğuna bir delildir. Diğer taraftan içtihat, ilahi hükmü elde etmek için yapılan bir girişimdir. Nitekim (Ehlisünnet'in görüşünün aksi yönündeki görüşe tabi olma hususunda elde ettiğimiz delil gibi, şeriatte geçen ve şeriatın onayladığı) itibarlı deliller, doğru hükmün elde edilmesi için bir yol ve delildir ve bu kural göre onların görüşlerine muhalif olan görüş, hakim bu olayın ve haberin gerçekleştiği zamandaki tutumuna uygun görüştür.

Yine yukarıdakiler ilaveten şunu da söylemek mümkündür: Onlardan içeriği akla, fitrata, adalete ve genelin yararına daha yakın olan kabul eder ve onlara tamamen uzak olanı ise reddederiz. Aynı şekilde şeriatın ruhuna ve hedeflerine yakın olanı kabul eder ve ötekini reddederiz.

Aynı şekilde gelen rivayet ve haberin anlam ve içeriğini daha iyi anlamak için üzerinde dikkatlice düşünür ve tarihi olaylara sunarız. Çünkü tarihsel olaylar, gerçekleştiği zaman itibarıyla hadis ve haberlerdeki sır perdesinin kalkmasında önemli bir etkidir.

Bu yaptığımız açıklamalar ışığında konumuza şöyle devam ediyoruz:

Öncelikle şunu ifade etmek gerekir ki; Muhtar'ı onaylama veya reddetme hususunda aktarılan bilgiler birbirleriyle çelişmektedir. Ancak onu onaylayan haberler, onu reddeden ve karalayan haberlere nispeten çok daha güçlüdür. Örneğin Allame Meclisi'nin Biharu'l-Envar: c. 45'te getirdiği ve Muhammed b. Cafer b. Nema'nın Şerhi's Sar kitabında naklettiği bir hadiste İmam Bâkır'ın (a.s) şöyle buyurduğu naklediyor: "Muhtar'a küfür etmeyin. Çünkü o, bizi öldürenleri öldürdü, dökülen kanımızın intikamını aldı, dullarımızı evlendirdi ve geçim sıkıntısı çektiğimiz zamanda bize maddi yardımda bulundu.

Yine onda şöyle geçmektedir: İmam Bâkır'ın (a.s) yanına, içlerinde Abdullah b. Şerik'in de olduğu bir grup geldi. O şöyle diyor: Onun karşısında oturdum. O esnada Kufeli yaşlı bir adam içeri girerek (İmam'ın as) elini öpmek istedi ama (İmam as.) izin vermedi ve: Sen kimsin? dedi.

Yaşlı adam: Ben, Ebi Ubeyde'nin oğlu olan Muhtar Sakafi'nin oğlu Ebu Hakem'im, dedi. İmam (a.s) elini öpmesine izin vermemesinin ardından ondan uzakta olmasına rağmen el işaretiyle onu çağırdı ve o (İmam'ın a.s) yakınına oturarak şöyle dedi: "Allah işlerini düzeltsin! İnsanlar babam hakkında çok şeyler söylüyorlar. Fakat Allah'a yemin ederim ki bu konuda sen ne derssen doğrusu odur.

İmam (a.s): "Neler söylüyorlar?"

Yaşlı adam: Çok yalancı olduğunu söylüyorlar. Bana ne emrederseniz şüphesiz onu kabul edeceğim.

İmam (a.s): "Subhanallah! Babam bana, annemin mihirini Muhtar'ın gönderdiği mallardan verdiğini bildirdi. Acaba bi-

zim evlerimizin yapan, katillerimizi öldüren ve intikamımızı alan o değil miydi? Allah babana rahmet etsin (ve bu sözü üç kez tekrar ettikten sonra şöyle ekledi:) O haklarımızın tamamını aldı.”

Allame Meclisi Biharul-Envar: c. 45'te kendi senediyle İbn-i Nema'nın (r.a) Şerhi'l-Sar kitabından şöyle nakletmektedir: Muhtar İbn-i Hanefiyye'den izin talep edip adamlarından bir grubu ona gönderdiğinde, Muhammed b. Hanefiyye şöyle dedi: Kalkın birlikte benim ve sizin imamınız olan Ali b. Hüseyin'e (a.s) gidelim.

Onun yanına geldiklerinde İbn-i Hanefiyye onların ne için geldiklerini anlattı. Ardından İmam Ali b. Hüseyin (a.s) şöyle buyurdu: “Ey amca! Eğer bir zenci köle dahi, biz Ehlibeyt'in tarafını tutmak adına harekete geçse, insanların ona destek olmaları farz olur. Ben bu konu hususunda sana yetki veriyorum, nasıl istersen öyle yap.”

Oradan çıkarken kendi aralarında şöyle söylüyorlardı: Zeyn-ulabidin (a.s) ve Muhammed b. Hanefiyye bize izin verdi.

Değerli okuyucu şunu bilmelisin ki; Muhtar'ı teyit edip onaylayan rivayetler sayı bakımından oldukça fazla ve senet bakımından da oldukça güçlüdürler. Diğer taraftan bu rivayetlerde yer alan kanıtlar, onu reddeden ve yeren rivayetlerde bulunmadığından bu rivayetlerin onu reddeden rivayetlere önceliği vardır. İkinci olarak ise kitapta naklettığımız İmam Sadık'a (a.s) nisbet verilen “Eba Abdullah (İmam Hüseyin) (a.s) Muhtar ile imtihan edildi” rivayeti gibi Muhtar'ı yeren rivayetleri tarihsel olaylar onaylamamaktadır. Çünkü birisiyle imtihan edilme hususu, Peygamber efendimizin (s.a.a), kendisinin zamanın ayaklanan, peygambere (s.a.a) karşı gelip eziyet eden ve insanları kendine davet eden Museyleme ile imtihan edilmesi veya İmam Ali'nin (a.s), kendisine karşı gelip insanları onun ilahlığına davet eden ve sonunda da ümmetin arasında fesat çıkarmasından korkularak öldürülen Abdullah b. Seba ile imtihan edilmesi hususu için geçerlidir.

Aynı şekilde bu durum, İmam Sadık'ın (a.s), İmam'ın (a.s) ilah olduğunu ve kendisinin de onun peygamberi olduğunu iddia ederek Ehlibeyt mezhebinin bozmaya çalışan Ebi Hattab ve taraftarları ile imtihan edilmesi için de geçerlidir. O,

İmam'a (a.s) itaat etmiyor ve ona şiddetli bir şekilde eziyet ediyordu. Sonun İmam (a.s) onun hakkında beddu ederek Allah'tan ona kılıcın sıcaklığını tattırmasını istedi ve böylece olması gereken oldu.

Fakat tarih, İmam Hüseyin'in (a.s) Muhtar ile imtihan edildiğine şahitlik etmemektedir. Bilakis Muhtar (Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun), insanları ona davet ederken onun rab ya da peygamber olduğunu iddia etmiyordu. Aksine itaati farz olan bir imam olduğu için insanları ona davet ediyordu. Kendi canıma yemin ederim ki! İmam Hüseyin kıyam ettiğinde eğer Muhtar zindanda olmasaydı kesinlikle Muhtar ve ailesi onun yanında şehit olacaktı. İmam Hüseyin (a.s) şehit edildikten sonra Muhtar kıyam etti. İmam'ın kanını talep edip katillerini öldürdü ve ailesinden tehlikeyi uzaklaştırdıktan sonra onların sevgisi üzere ve Allah Resulünün (s.a.a) ehlibeytini savunma yolunda şehit oldu.

Buna durumda İmam Hüseyin'in (a.s) onunla imtihan edildiği sözünün bir değeri olur mu? Anlaşılan o ki rivayette geçen bölüm üzerinde Ümeyye oğulları (Allah'ın laneti üzerlerine olsun) tarafından oynama yapılmış ve rivayetin içerisine yerleştirilmiştir.

Üçüncü olarak ise Muhtar'ı yeren haberler, Ümeyye oğullarının ve uşaklarının işleri ve hedefleri ile uyumludur. Çünkü Muhtar onlara kılıcın tadını tattırması, rahatlarını bozması, şeytan vasıflı asilerini öldürmüş, ateşi üstlerine yıkması ve uykuyu gözlerine haram etmiştir. Dolayısıyla Zübeyir hanedanının ve silesiyle ondan kurtulduklarında, onu karalamak, iftira etmek, zulüm nispeti vermek, kaba ve cani olduğunu yaymak için Müslümanların mallarından milyonlarını harcamışlardır. Bu nedenle Muhtar'ı onaylayan haberlerin aksine Ümeyye oğullarının hedefleriyle uyumlu olan haberlerin uydurulmuş olma şüphesi bulunmaktadır.

Bu konu, çok geniş ve kapsamlı bir konu olduğundan burada bu kadarıyla yetiniyoruz. Sonuç olarak rivayetlerde Muhtar'ı yeren bölümler, yukarıda belirttiğimiz sebeplerden dolayı kabul edilemez. Ayrıca bir rivayetin bir bölümünü kabul edip ve daha doğru olan rivayetlerle çakıştığı için bir diğer bölümü reddetmenin de bir sakıncası bulunmamaktadır. Eğer dikkat-

Şami ve Benan'dan söz ederek şöyle buyurdu: Bu ikisi, Ali b. Hüseyin'in (a.s) aleyhinde yalan konuşuyordu. İmam daha sonra Muğayre b. Said, Buzey'a, Es-Sera, Ebu Hattab, Muammer, Beşşar Eş-Şuayri, Hamza Tirmizi² ve Said El-Hindi'nin isimlerini zikredip şöyle buyurdu: Allah bunlara lanet etsin. Biz hiçbir zaman aleyhimizde konuşan bir yalancıdan veya aciz görüşlü birinden ayrı olmamışız. Allah bütün yalancılardan zahmetine karşı bize yetsin ve onlara demirin sıcaklığını tattırsın.”³

Keşşi, *Rical*'inde Muhammed b. Gavleveyh'den, Sad'dan, Muhammed b. İsa'dan ve Yunus'tan şöyle rivayet etmiştir:

lice konuyu inceleyecek olursan Allah'ın izniyle anlarsın. Yapıklarından dolayı Allah Muhtar'a rahmet etsin.

- ² Bazı araştırmacılar Tirmizi yerine El-Yezidi şeklinde kaydetmiştir. Ancak Mamagani “El-Berberi” ismini seçmiştir. Nitekim Sad b. Abdullah'ın El-Makalat ve'l-Firak kitabında ve Nubahti'nin Firak'uş-Şia kitabında şöyle gelmiştir: Hamza b. Ümare El-Berberi de Kisaniye'dendi. O, Medine ahalisindendi. Onlardan ayrıldı ve kendisinin peygamber olduğunu, Muhammed b. Hanefiyye'nin de Allah olduğunu iddia etti. Ona göre Hamza imam ve peygamberdi; ona gökten yedi vesile indirilmiş ki bunlarla yeryüzünü fethetmiş ve ona malik olmuş. Medine ve Kufe halkından bir grup insan bu iddiasında ona uydu. Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin (İmam Bakır) onu lanetledi ve ondan beraat etti, onu tekzip etti. Şia da ondan beraat etti. Kufe halkından iri yapılı iki kişi bu görüşünde ona tabi oldu. Onlardan birine Said, diğerine ise Beyan b. Sem'an deniliyordu.

- ³ *Rical*'ul-Keşşi, s.196 ve 197.

روی الکشی فی رجاله عن محمد ابن قولویه عن سعد عن محمد ابن عیسی عن یونس قال :

سمعت رجلا من الطیارة یحدث ابوالحسن الرضا علیه السلام عن یونس ابن ظبیان انه قال : كنت فی بعض اللیالی وانا فی الطواف فاذا نداء من فوق راسی : یا یونس انی انا الله لا اله الا انا فاعبدنی واقم الصلاة لذكری فرفعت رأسی فاذا ج ، فغضب ابوالحسن علیه السلام لم یملك نفسه ثم قال للرجل : اخرج عنی لعنک الله ، ولعن من حدّثک ، ولعن یونس ابن ظبیان الف لعنة تتبعها الف لعنة کل لعنة منها تبلغک قعر جهنم ، اشهد ما ناداه الا شیطان ، اما ان یونس مع ابی الخطاب فی اشدّ العذاب مقرونان ، واصحابهما الی ذلک الشیطان مع فرعون وال فرعون فی اشدّ العذاب ، سمعت ذلک من ابی علیه السلام فقال یونس :

فقام الرجل من عنده فما بلغ الباب الا عشر خطأ حتی صرع مغشیا علیه قد قاء رجیعه وحمل میتا فقال ابوالحسن علیه السلام :

اتاه ملک بیده عمود فضرب علی هامّته ضربة قلب منها مثانته حتی قاء رجیعه وعجلّ الله بروحه الی الهاویة ، والحقه بصاحبه الذی حدّثه یونس ابن ظبیان ، ورأى الشیطان الذی یتراى له .

“Teyyare⁴ ehlinde bir kişinin Ebul Hasan Rıza'ya (a.s) Yunus b. Zebyan'dan söz ettiğini ve onun şöyle demiş olduğunu duydum: Ben bazı geceler tavaf halinde olduğum sırada ansızın başımın üzerinden şu

⁴ Teyyare, gulûv ehli hakkında kullanılan bir ifadedir. Yani gulûvve doğru uçan kimselerdir. Bu kelimeyi Allame Meclisi Biharul Envar kitabının 25. cildinin 264. sayfasında açıklamıştır.

nidayı duydum: “Ey Yunus! Kuşkusuz ben Allah’ım, benden başka ilah yoktur. O halde bana kulluk et ve beni anmak için namaz kıl.” Başımı kaldırdığımda ansızın Ebul Hasan’ı (İmam Rıza’yı)⁵ gördüm. İmam Rıza bunu duyunca çok öfkelen-di; öyle ki yerinde du-ramadı ve o adama şunu söyledi: Yanımdan çık dışarı (defol); Allah sana ve bu hikâye-yi sana anlatana lanet etsin. Allah Yunus b. Zebyan’a da lanet etsin; ardın-dan bin lanetin geldiği bin lanetle lanet etsin ona... öyle lanet ki her biri seni cehennemin dibine ulaştır-sın. Ben şahitlik ederim ki onu çağıran sadece şeytandı. Şunu bil ki Yunus, Ebu’l-Hattab ile birlikte azabın en şiddetlisindedir. O ikisinin ashabı da bu şeytana va-rıncaya kadar Firavun ve Firavun hanedanıyla birlikte en şiddetli azaptadır. Ben (onun hakkındaki) bu ha-beri babamdan (a.s) duydum. Yunus rivayetin deva-mında şöyle diyor:

Tam o sırada adam İmam’ın yanından kalktı ve kapiya doğru on adım atmıştı ki sara krizine girdi ve kusarak geriye doğru baygın halde yere yığıldı. Cena-zesini dışarı çıkardıkları sırada Ebul Hasan (a.s) şöyle buyurdu:

Bir melek elinde demirden bir sopa ile ona geldi. Kafasına öyle bir darbe indirdi ki o darbenin etkisiyle mesanesi tersine döndü ve bitkin halde kusarak yere yı-ğıldı. Allah onun ruhunu çabucak cehenneme gönderdi

⁵ [Rivayette “C” harfi bırakmış ki Merhum Meclisi bundan maksadın Cebrail olduğunu söylemiş] Bazı nüshalarda ise “ansızın Cebrail’i gördüm” şeklinde

ve hikâyesini anlattığı arkadaşına – Yunus b. Zebyan’a – kavuşturdu, kendisine görünen şeytanı gördü.”⁶

Şeyh Saduk (r.a), Hemdani’den, Ali’den, babasından ve Herevi’den şöyle rivayet etmiştir:

روى الصدوق رحمه الله عن الهمداني عن علي عن أبيه عن الهروي قال: قلت للرضا عليه السلام يا ابن رسول الله ما شيء يحكيه عنكم الناس؟ قال: وما هو؟ قلت: يقولون: أنكم تدعون أن الناس لكم عبيد، فقال عليه السلام:

اللهم فاطر السماوات والأرض عالم الغيب والشهادة أنت شاهد بآئي لم اقل ذلك قط، ولا سمعت احدا من آبائي عليه السلام قال قط، وانت العالم بما لنا من المظالم عند هذه الامة، وان هذه منها، ثم اقبل علي فقال:

يا عبد السلام اذا كان الناس كلهم عبيدنا على ما حكوه عنا فمنن نبيعهم؟ فقلت: يا ابن رسول الله صدقت، ثم قال: يا عبد السلام أمنكر انت لما اوجبه الله عزوجل لنا من الولاية كما ينكره غيرك؟ قلت معاذ الله بل انا مقر بولايتكم.

“İmam Rıza’ya (a.s) dedim ki: Ey Resulullah’ın evladı! İnsanların sizden naklettiği bir şey var... İmam: Nedir o? diye sordu. Dedim: Diyorlar ki; insanların sizin kullarınız olduğunu iddia ediyormuşsunuz! Bunun üzerine İmam şöyle buyurdu:

Allah’ım! Ey göklerin ve yerin yaratıcısı, ey gizliyi ve aşıkârı bilen! Asla böyle bir söz söylemediğime sen

⁶ Ricalu Keşşi, s.232 ve 233; Biharul Envar, c.24, s.264.

şahitsin. Babalarımın hiçbirinin bunu söylediğini de asla duymadım. Sen bu ümmet nezdinde bize yapılan zulümleri bilensin; bu da onlardandır.

İmam daha sonra bana dönerek şöyle buyurdu:

Ey Abdusselam! Eğer insanların hepsi – bizden naklettiklerine göre – bizim kullarımızsa o halde biz kime satış yapacağız?⁷ Dedim: Doğru buyurdunuz ey Resulullah'ın evladı. Sonra şöyle buyurdu: Ey Abdusselam! Yoksa sen de başkaları gibi Allah'ın bizim için vacip kılmış olduğu velayeti inkâr ediyorsun? Dedim: Allah'a sığınırım. Aksine ben, sizin velayetinizi ikrar ediyorum.”⁸

Kurbu'l-Esnad kitabında Teyalisi Fuzeyl b. Osman'dan şöyle rivayet etmiştir:

وروى فى قرب الاسناد عن الطيالسى عن الفضيل بن عثمان قال : سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول : اتقوا الله وعظموا الله وعظموا رسوله ﷺ ولا تفضلوا على رسول الله ﷺ احدا ، فان الله تبارك وتعالى قد فضله واحبوا اهل بيت نبيكم حبا مقتصدا ولا تغلوا ولا تفرقوا ولا تقولوا ما لا نقول فانكم ان قلتم وقلنا متهم ومتنا ثم بعثكم الله وبعثنا فكنا حيث يشاء الله وكنتم .

İmam Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu duydum: Allah'tan sakının, Allah'ı ve resulünü tazim edin/yücelikle

⁷ Kul, köle demektir. Köleler alınır ve satılır. İmam şunu ifade ediyor: Eğer herkes bizim kölemiz ise o zaman köle satışı diye bir şeyin olması anlamsızdır...

⁸ Şeyh Saduk, Uyun-u Ahbari'r-Rıza, s.311; Biharul Envar, c.25, s.268, h.10.

anın. Hiç kimseyi Resulullah'tan (s.a.a) üstün görmeyin; zira Yüce Allah onu üstün kılmıştır. Peygamberinizin Ehlibeyt'ini orta yollu bir sevgiyle sevin; gulûv etmeyin ve ayrılığa düşmeyin. Bizim söylemediğimiz bir şeyi söylemeyin. Eğer siz bir şey söylerseniz ve biz bir şey söylersek siz de öleceksiniz biz de öleceğiz. Sonra Allah sizi de bizi de diriltecektir. O zaman biz de siz de Allah'ın istediği yerde olacağız.⁹

Gulüvcunun Sözünü Dinlemek Dinden Çıkmaya Sebep Olur

Şeyh Saduk Muhammed b. Ali b. Babaveyh Kummi, El-Hısal kitabında kendi isnadıyla İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir:

روى الصدوق محمد ابن علي ابن بابويه القمي ره فى الخصال باسناده عن الصادق عليه السلام انه قال: ادنى ما يخرج به الرجل من الايمان ان يجلس الى غال فيستمع الى حديثه ويصدق على قوله، انّ ابى حدثنى عن ابيه عن جده انّ رسول الله ﷺ قال: صنفان من امتى لانصيب لهما فى الاسلام الغلاة والقدرية.

“Kişinin imandan çıkmaya en yakın olduğu durum, bir gulüvcunun yanında oturup onun sözünü dinlemesi ve anlattığını tasdik etmesidir. Zira babam bana babasından, o da dedesinden Resulullah'ın şöyle

⁹ Şeyh Saduk, Uyun-u Ahber'i-Rıza, s.311, Biharul Envar, c.25, s.268, h.10.

buyurduğunu nakletti: Ümmetimden iki grubun İslam'da nasibi yoktur: Gulat ve Kaderiye.”¹⁰

وروى الصدوق ايضا باسناده عن الصادق عليه السلام في قول الله تعالى:

«هل انبئكم على من تنزل الشياطين تنزل على كل افاك اثم»

قال: هم سبعة: المغيرة وبيان (وفي بعض النسخ بنان) وصائد وحمزة ابن عمارة البربري والحارث الشامي وعبد الله بن الحارث وابو الخطاب.

Şeyh Saduk yine kendi isnadıyla İmam Sadık'tan (a.s) Yüce Allah'ın şu sözü hakkında şöyle rivayet etmiştir:

“Şeytanların kime indiğini size bildireyim mi? Her günahkâr yalan uydurucuya inerler.”¹¹

İmam Sadık (a.s) buyurdu: Onlar yedi kişidir: Muğayre¹², Beyan¹³ (bazı nüshalarda Benan), Said, Hamza

¹⁰ Abdullah b. Cafer Himyeri, Kurbu'l-Esnad, s.31; Alame Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.269.

¹¹ Şuara 221-222.

¹² Muğayre, Gulat arasından meşhur olan İbn-i Said'dir; onu lanetleyen birçok rivayet gelmiştir. Onlardan bir kısmı ileride gelecektir.

¹³ Beni Temim kabilesinden Beyan b. Sem'an En-Nehdi Irak'ta Hicri yüzüncü yıldan sonra ortaya çıkmış, Ali'nin (a.s) ilah olduğuna onun ardından oğlu Muhammed b. Hanefiye'nin, ondan sonra ise Muhammed'in oğlu Ebu Haşim'in ilahlığına inanmış. Sonra kendisinin ilah olduğunu iddia ederek Ebu Cafer'e (imam Bakır'a) bir kitap gönderdiğini ve onu kendisine imana davet ettiğini söylemiştir. Onun iddiasına göre İmam

b. Ümare Berberi, Haris Şami, Abdullah b. Haris ve Ebu'l-Hattab.”¹⁴

Uyun-u Ahbari'r-Rıza kitabında kendi isnadıyla İmam Rıza'nın (a.s) Gulat ve Müfevvice fırkasından olan Ebu Haşim'e verdiği cevapta şunu rivayet etmiştir:

وروى فى عيون اخبار الرضا عليه السلام باسناده عن ابى الحسن الرضا عليه السلام فى جواب سؤال لابی هاشم الجعفرى عن الغلاة والمفوضة فقال :

الغلاة كفّار، والمفوضة مشركون، من جالسهم او خالطهم او آكلهم او شاربهم او واصلهم او زوّجهم او تزوّج اليهم او امنهم او اتّمنهم على امانة او صدّق حديثهم او اعانهم بشرط كلمة، خرج من ولاية الله عزّ وجلّ وولاية الرسول عليه السلام وولايتنا اهل البيت .

İmam şöyle buyurdu: “Gulat kâfirdir ve Müfevvice müşriktir; onlarla oturan veya aralarına karışan veya onlarla (aynı sofrada) yiyip içen, onlarla ilişki kuran, onları evlendiren veya onlardan evlenen, emanet

Bakır Beyan tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Keşşi Zürare'den şu haberi nakletmiştir: Zürare diyor ki: İmam Bakır'dan şöyle söylediğini duydum: Allah Benan'el-Beyan'a lanet etsin; zira Benan, babamın aleyhinde yalan konuşuyordu. Ben, babam Ali b. Hüseyin'in salih bir kul olduğuna şahitlik ederim.

¹⁴ Şeyh Saduk, El-Hısal kitabında ve Meclisi Bihar'da şöyle kaydetmiştir: Said Nehdi, İmam Sadık'ın (a.s) defalarca lanetlediği biridir. Hamza yalancılardan ve lanetlenmiş kimselerdendir. Aynı şekilde Haris ve oğlu, Ebu'l-Hattab Muhammed b. Ebu Zeyneb imamların diliyle lanetlenmiş kimselerdir.

konusunda onlara güvenen veya onların güvendiği, onların sözünü tasdikleyen veya bir satır kelimeyle (dahi) onlara yardım eden kimse Allah'ın, Peygamber'in ve biz Ehlibeyt'in velayetinden çıkmış olur.”¹⁵

Allame Meclisi Biharul Envar kitabında kendi ismiyle Yüce Allah'ın “Gazaba uğramış ve sapkın olanların yoluna değil” sözü hakkında şu hadisi rivayet etmiştir:

روى العلامة المجلسى فى البحار باسناده فى قوله تعالى : غير المغضوب عليهم ولا الضالين ، قال امير المؤمنين عليه السلام : امر الله عزوجل عباده ان يسألوه طريق المنعم عليهم وهم النبیون والصدیقون والشهداء والصالحون ، وان يستعيذوا من طريق المغضوب عليهم وهم اليهود الذين قال الله فيهم : «قل هل انتبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله من لعنه الله وغضب عليه» .

وان يستعيذوا من طريق الضالين ، وهم الذين قال الله فيهم : «قل يا اهل الكتاب لا تغلوا فى دينكم غير الحق ولا تتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل واضلوا كثيرا وضلوا عن سواء السبيل »وهم النصارى .

وقال الرضا عليه السلام من تجاوز بامير المؤمنين عليه السلام العبودية فهو من المغضوب عليهم ومن الضالين .

¹⁵ Şeyh Saduk, Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), s.326; Meclisi, Bihar, s.25, h.273.

ثم قام رجل اليه فقال : يا ابن رسول الله صف لنا ربك فان من قبلنا قد اختلفوا علينا ، فاجابه ابو الحسن الرضا عليه السلام فوصف الله تعالى احسن وصف ومجده ونزّهه عمّا لا يليق به تعالى وقد اورد بعضه المجلسى فى البحار ،

فقال الرجل : بابى انت وامى يا ابن رسول الله ﷺ فانّ معى من يتحل موالاتكم ويزعم انّ هذه كلّها صفات على عليه السلام وانه هو الله رب العالمين .

قال : فلمّا سمعها الرضا عليه السلام ارتعدت فرائضه وتصبب عرقا ، وقال :

سبحان الله سبحان الله عمّا يقول الظالمون والكافرون علّوا كبيرا ، او ليس على عليه السلام آكلا فى الآكلين ، وشاربا فى الشاربين ، وناكحا فى الناكحين ، ومحدثا فى المحدثين ؟ وكان مع ذلك مصليا خاضعا بين يدى الله ذليلا ، واليه اّواها منيبا ، أفمن كان هذا صفته يكون الها ؟ فان كان هذا الها فليس منكم احد الا وهو اله لمشاركته له فى هذه الصفات الدالات على حدوث كل موصوف بها .

فقال الرجل : يا ابن رسول الله ﷺ انّهم يزعمون انّ عليا عليه السلام لمّا اظهر من نفسه المعجزات التى لا يقدر عليها غير الله دلّ ذلك على أنّه اله ، ولمّا ظهر لهم بصفات المحدثين العاجزين لبس ذلك عليهم وامتحنهم ليعرفوه وليكون ايمانهم به اختيارا من انفسهم .

فقال الرضا عليه السلام :

أَوَّل ما ههنا أَنَّهُم لا ينفصلون ممن قَلَبَ هذا عليهم فقال : لَمَّا ظهر منه الفقر والفاقة دَلَّ على أن هذه صفاته وشاركه فيها الضعفاء المحتاجون لا تكون المعجزات فعله ، فعلم بهذا أنَّ الذى ظهر منه من المعجزات أنَّما كانت فعل القادر الذى لا يشبه المخلوقين ، لا فعل المحدث المحتاج المشارك للضعفاء فى صفات الضعف .

ثم قال الرضا عليه السلام :

أَنَّ هؤلاء الضَّالَّال الكفرة ما اوتوا إلا من قبل جهلهم بمقدار انفسهم ، حتى اشتدَّ اعجابهم بها (دچار خود شيفتگی شده اند) وكثر تعظيمهم لما يكون منها ، فاستبدَّوا بارائهم الفاسدة واقتصروا على عقولهم المسلوك بها غير سبيل الواجب ، حتى استصغروا قدر الله واحتقروا امره وتهاونوا بعظيم شأنه ، اذ لم يعلموا أنَّه القادر بنفسه الغنى بذاته التى ليست قدرته مستعارة ولا غناه مستفادا ، والذى من شاء افقره ، ومن شاء اغناه ، ومن شاء اعجزه بعد القدرة ، وافقره بعد الغنى .

ثم مثل الامام عليه السلام بمثال وهو مثال ملك قد اعطى لبعض عماله بعض الدرجات والمكانة والمنزلة ليمتيز بها عن اخرين وارسله الى قوم ولكنَّ القوم بسبب تلك العلامات التى اعطيه الملك اخذوه بدل الملك واطهروا له مايجب اظهاره للملك من التواضع والاكرام ، وتركوا الملك واکرامه ولم يكرموا ولم يعطوه حقَّه من الاكرام فللملك ان يغضب عليهم لما وجد هؤلاء قد ساووا به عبده وازروا عليه فى مملكته وبخسوه حقَّ

تعظيمه فحشرهم اجمعين الى حبسه ووكل بهم من يسومهم
سوء العذاب .

ثم قال ﷺ :

فكذلك هؤلاء وجدوا امير المؤمنين ﷺ عبدا اكرمه الله ليبيّن
فضله ويقيم حجته، فصغر عندهم خالقهم ان يكون جعل عليّا
له عبدا، واكبروا عليّا عن ان يكون الله عزّوجلّ له ربّا، فسّمّوه
بغير اسمه، فنهاهم هو واتباعه من اهل ملته وشيعته وقالوا
لهم :

يا هؤلاء انّ عليّا و ولده عباد مكرمون، مخلوقون مدبرون،
لا يقدرّون الاّ على ما اقدرهم عليه الله رب العالمين، ولا
يملكون الاّ ما ملّكهم، لا يملكون موتا ولا حياة ولا نشورا
ولا قبضا ولا بسطا ولا حركة ولا سكونا، الاّ ما اقدرهم عليه
وطوّقهم، وانّ ربّهم وخالقهم يجلّ عن صفات المحدثين،
ويتعالى عن نعوت المحدودين، فانّ من اتّخذهم او واحدا
منهم اربابا من دون الله فهو من الكافرين وقد ضلّ سواء
السييل .

فابى القوم الاّ جماحا وامتدّوا فى طغيانهم يعمهون، فبطلت
امانيّهم وخابت مطالبهم وبقوا فى العذاب الاليم .

Emiru'l-Muminin (a.s) şöyle buyurdu: “Yüce Allah kullarına, ondan kendilerine nimet verilmiş olanların yolunu istemelerini emretmiştir. Nimete mazhar olanlar ise peygamberler, Sıddıklar, şehitler ve Salihlerdir. Gazaba uğramış olanların yolundan ise Allah'a

sığınmalarını istemiştir. Onlar, haklarında Allah'ın: “De ki: “Allah katında mükâfatı bundan daha kötü olanları size bildireyim mi? Allah'ın lanetlediği, gazabına uğrattığı... kimselerdir.”¹⁶ buyurduğu Yahudilerdir.

Sapkınların yolundan da Allah'a sığınmalarını istemiştir. Onlar haklarında Allah'ın şu sözü olan Hristiyanlardır:

De ki: “Ey kitap ehli! Haksız yere dininizde aşırı gitmeyin. Önceden sapmış olan, birçoklarını da saptıran ve doğru yoldan çıkmış olan bir topluluğun isteklerine uymayın.”¹⁷

İmam Rıza (a.s) buyurdu: Kim Emiru'l-Muminin'i (a.s) ubudiyetin/kulluğun ötesine geçirirse gazaba uğramış ve sapkın kimselerden olur.

Daha sonra adam ona doğru ayağa kalkıp şöyle dedi: Ey Resulullah'ın evladı! Bize Rabbini anlat. Çünkü bizim kabul ettiğimiz kimseler hakkımızda ihtilafa düştüler. Bunun üzerine İmam Rıza (a.s) ona cevap verdi ve Yüce Allah'ı en güzel vasfı ile anlattı, onu yüceltti ve şanına yakışmayan özelliklerden tenzih etti. Meclisi bunun bir kısmını *Bihar'da* getirmiştir.

Bunun üzerine adam şöyle dedi: Babam ve annem sana feda olsun ey Resulullah'ın evladı! Benimle birlikte sizin velayetinizi kabullenmiş olan bazı kimseler tüm bunları Ali'nin özellikleri sanmakta ve onun âlemlerin rabbi olduğuna inanmaktadır.

¹⁶ Maide 60

¹⁷ Maide 77.

İmam Rıza (a.s) bu sözü duyunca bedeni titredi ve vücudundan terler akmaya başladı. Ardından şöyle buyurdu:

Allah münezzehtir, Allah münezzehtir. Allah, zalimlerin ve kâfirlerin söylediklerinden üstün ve yücedir. Acaba Ali de diğer yiyen ve içenler gibi yiyip içmiyor muydu? Evlenenler gibi evlenmiyor muydu? Konuşanlar gibi konuşmuyor muydu? Bununla birlikte o, Allah'ın huzurunda zelil bir halde huzu ile namaz kılardı, tüm kalbiyle ona yönelirdi. Acaba böyle özellikleri olan biri ilah olabilir mi? Eğer o ilah olursa sizden ilah olmayan tek kişi dahi kalmaz; çünkü insanların hepsi sahibinde hadis olan/ortaya çıkan bu özelliklerde onunla ortakdır.

Adam dedi: Ey Resulullah'ın oğlu! Onlar zannediyorlar ki Ali kendisinden Allah'tan başkasının güç yetiremeyeceği birtakım mucizeler göstermektedir; bu da onun ilah olduğuna delildir. Onların karşısında hadis ve aciz varlıkların sıfatlarıyla zahir olduğunda ise bu onların aklını karıştırdı; böylece onları imtihan etti ki onu tanısinlar ve ona olan inançları kendi iradeleleriyle gerçekleştiren.

Bunun üzerine İmam Rıza şöyle buyurdu:

Onarın zaten ilk hatası bunu tersinden görmekten vazgeçememişleridir¹⁸. Ondandır ihtiyaç ve acizlik zahir ol-

¹⁸ Yani ihtiyaç ve acizliği onun kulluğuna delil görmeleri yerine mucizeleri onun ilahlığına delil görüyorlar. Ondandır hem mucizeler görüyorlar hem de acizlik müşahade ediyorlar.

duğunda şuna delalet eder: Söz konusu mucizeler, zayıflarla muhtaçların kendisiyle ortak olduğu sıfatlara sahip birinin kendi işi değildir. Demek ki ondan zahir olan mucizeler yaratılmışlara benzemeyen bir kudret sahibinin işidir, hadis ve muhtaç olan, zaafında zayıflarla ortak olan birinin işi değil.

İmam Rıza (a.s) sözlerini şöyle sürdürdü:

Onlar sapkınlığa düşmüş kâfir bir guruhur; ancak içlerindeki cehaletleri ölçüsünde nasiplenmişler; kendilerine şiddetle hayranlık duymuşlar ve nefislerindeki şeyi çok büyütmüşlerdir. Onlar fasit görüşlerini tek görüş olarak öne çıkardılar, kendilerini vacip yola ulaştırmayan akıllarına yetindiler. Öyle ki Allah'ın değerini küçümsediler, onun emrini küçük saydılar, makamının azametini basit gördüler. Çünkü onu kendi zatıyla kudret sahibi olup gücünü herhangi birinden almamış ve mutlak zengin olup hiç kimseden faydalanmamış olarak görmediler. Oysaki o dilediğini fakir kılar, dilediğini zenginleştirir, dilediği güç sahibini gücünün ardından aciz bırakır ve dilediği zengini zenginliğinin ardından fakirleştirir.

İmam daha sonra bir kralı misal getirdi. O kral memurlarından birine diğerlerinden ayırt edilmesi için bir takım dereceler ve makamlar vermiş. Kral bu memurunu

Oysaki burada hiçbir tarafın özelliğini diğerinden öne geçirmeyi gerekli kılacak bir gerekçe yoktur. Dolayısıyla ondan görülen mucizeye yön vermek yerine kulluğuna delalet eden özelliklere yön vermenin hiçbir makul izahı yoktur. İhtimal gelince de istidlal batıl olur.

bir topluma gönderiyor. Fakat o toplum kralın vermiş olduğu bu derece ve makamları dikkate alarak o memuru kral olarak karşılıyor; krala göstermeleri gereken tevazu ve ikramı ona gösteriyorlar. Öyle ki kralı ve ona saygıyı tamamen bırakıyorlar; ona göstermeleri gereken hak ettiği hürmeti göstermiyorlar. Burada kralın, kendi memleketinde kendisiyle kulunu eşit göerek ona ihanet ve saygısızlık edip hakkıyla kendisine tazimde bulunmayan bu topluma öfkelenmek, onların tümünü hapsedmek ve sürekli onlara işkence edecek birini başlarına musallat etmek hakkıdır.

İmam daha sonra şöyle buyurdu:

Aynı şekilde bu topluluk da Yüce Allah'ın – faziletini ortaya koymak ve hüccetini ikame etmek üzere – üstün kıldığı Emiru'l-Muminin'i (a.s) bir kul olarak karşılarında gördüklerinde yaratıcıları onların nezdinde Ali gibi bir kulu olmayacak kadar küçüldü; Ali'yi de bir rabbi olmayacak ölçüde büyüttüler ve ona kendisine ait olmayan ismi verdiler. Bunun üzerine o, takipçileri ve Şiîleri bu topluluğu böyle bir inançtan men ederek şöyle dediler:

Ey cemaat! Ali ve evlatları Allah'ın saygın kullarıdır, yaratılmışlar ve tedbir olunmaktadırlar. Onlar ancak âlemlerin Rabbi Allah'ın kendilerine vermiş olduğu güç ölçüsünde bir şeye güç yetirirler. Ancak Allah'ın malik kıldığı şeye malik olabilirler; Allah'ın verdiği güç ve takat olmazsa ne ölüme, ne hayata, ne diriltmeye, ne kaparmaya, ne açmaya, ne bir harekete, ne de bir sükûna

kâdir olmazlar. Onların rabbi ve yaratıcısı, hadis olan varlıkların özelliklerinden yüce ve sınırlı mahlûkların niteliklerinden üstündür. Allah'ı bırakıp da onları veya onlardan birini rab edinen kimse kâfirlerdendir ve kesinlikle doğru yoldan sapmıştır.

Nihayetinde dik başlılık ederek azgınlıkları içinde bocalamaya devam eden, sonunda arzuları boşa çıkmış, istekleri hüsrana uğramış ve acı verici bir azapta kalmış bir topluluk dışında herkes böyle bir inançtan kaçınmıştır.”¹⁹

Değerli okuyucu! Gördüğün gibi İmam Rıza (a.s) kelimada en ufak bir sapkınlık ve iphama yer vermeden vasat yol olan doğru yolu açıklıyor. İmam mucize ve kerametleri kabul ederken sonuna kadar kulluk ve ubudiyette ısrar ediyor; imamlardan birine ilahlık isnadında bulunan kimseyi ise açık bir ifadeyle ve çekinmeden lanetliyor ve kâfir olduğunu beyan ediyor. Bu hadiste evliyalar hakkında guluv ve taksirin nef-yine dair doğru yolu gösterecek aydınlatıcı açıklamanın mevcut olduğunu kavrayabilirsin.

Şeyh Müfid *Emali* kitabında Hüseyin b. Hamza Alevi'den, Muhammed Himyeri'den, babasından, İbn-i İsa'dan, Muruk b. Ubeyd'den, Muhammed b. Zeyd Taberi'den şöyle rivayet etmiştir:

¹⁹ Altıncı asrın âlimlerinden Ebu Mansur Ahmet b. Ali b. Ebutalib Tabersi, *El-İhticac*, s.242; İmam Hasan b. Ali El-Askeri (a.s), kendisine isnat edilen tefsir, s.18-21; Meclisi, *Bihar*, c.25, s.273-278, ibaretlerde azıcık farkla bu rivayeti getirmiştir.

روى المفيد ره فى اماليه عن الحسين ابن الحمزة العلوى عن
محمد الحميرى عن ابيه عن ابن عيسى عن مروك بن عبيد عن
محمد ابن زيد الطبرى قال :

كنت قائما على رأس على ابن موسى الرضا عليه السلام بخراسان وعنده
جماعة من بنى هاشم منهم اسحاق ابن العباس بن موسى فقال له :
يا اسحاق بلغنى انكم تقولون : انّ الناس عبيد لنا ، لا وقرابتى
من رسول الله ﷺ ما قلته قطّ ولا سمعته من احد من آبائى
ولا بلغنى من احد منهم قاله ، لكنّا نقول : الناس عبيد لنا فى
الطاعة ، موال لنا فى الدين ، فليبلغ الشاهد الغائب .

“Ben Horasan’da Ali b. Musa Er-Rıza’nın (a.s) yanı başında ayakta durmuştum. Onun huzurunda aralarında İshak b. Abbas b. Musa’nın da bulunduğu Haşim oğullarından bir grup vardı. İmam ona hitaben şöyle buyurdu:

Ey İshak! Bana ulaşan bilgiye göre sizler “insanların bizim kullarımız olduğunu” söylüyormuşsunuz. Hayır, Resulullah’a olan yakınlığıma andolsun ki ben asla böyle bir söz söylemedim; babalarımın hiçbirinden bunu duymadım, onlardan birinin böyle bir şey söylemiş olduğu haberi de bana ulaşmadı. Ancak biz şunu diyoruz: İnsanlar itaatte bizim kullarımız ve dinde dostlarımızdır. Burada hazır olanlar (bu sözü) bulunmayanlara ulaştırırsın.”²⁰

²⁰ Şeyh Müfid Muhammed b. Numan, El-Emali, s.148; İbn-i Şeyh El-emali, s.14; Biharul Envar, c.25, s.279.

Ebu Amr Keşşi, kendi ricalinde kendi isnadıyla İmran'dan şöyle rivayet etmiştir:

روى ابو عمر الكشى فى رجاله وباسناده عن عمران قال سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول: لعن الله ابا الخطاب ولعن الله من قتل معه ولعن الله من بقى منهم ولعن الله من دخل فى قلبه رحمة لهم.

İmran diyor ki: İmam Sadık'ın (a.s) şöyle dediğini duydum:

“Allah Ebul-Hattab'a lanet etsin. Allah onunla birlikte öldürülenlere lanet etsin. Allah onlardan geriye kalana lanet etsin. Allah kalbinde onlara merhamet besleyen kimseye lanet etsin.”²¹

Keşşi yine kendi isnadıyla Hennan b. Sudeyr'den şöyle nakletmiştir:

وروى ايضا باسناده عن حنّان ابن سدير عن ابي عبد الله عليه السلام قال كنت جالسا عنده عليه السلام وميسر عنده ونحن فى سنة ثمان وثلاثين ومائة، فقال له ميسر يباع الزطى: جعلت فداك عجبت لقوم كانوا يأتون معنا الى هذا الموضع فانقطعت آثارهم وفنيت آجالهم.

قال: ومن هم؟ قلت: ابو الخطاب واصحابه، وكان متكئا فجلس فرفع اصبعه الى السماء ثم قال: على ابي الخطاب لعنة الله والملائكة والناس اجمعين، فاشهد بالله انه كافر فاسق

²¹ Ebu Amr Muhammed b. Ömer b. Abdulaziz El-Keşşi, Rical'ul-Keşşi, s.191-192.

مشرك، وأنه يحشر مع فرعون في أشد العذاب غدواً وعشيا، ثم قال: أما والله أني لآنفس على اجساد اصليت معه النار.

والانفس في كلامه عليه السلام معناه أني بخلت وضننت على تلك الاجساد التي القيت في النار ان احضرها واجالسها، لعل المعنى اني لا احب المجالسة مع قوم هذا حالهم وعاقبتهم والله العالم.

“Yüz otuz sekizinci yıldı. Ben İmam Sadık'ın (a.s) yanında oturmıştım. Muyesser de o Hazretin yanındaydı. Muyesser Beyya Ez-Zatti şöyle dedi: Canım sana feda olsun! Bir grup insan beni çok şaşırtıyor; onlar bizimle birlikte buraya geliyorlardı. Ama şimdi izleri kaybolup gitmiş ve hiçbir etkileri kalmamış.

İmam: Onlar kim? diye sorunca dedim: Ebu'l-Hattab ve arkadaşları. Arkaya doğru yaslanmış olan İmam bu sözü duyunca hemen irkilip oturdu ve parmağını göğse doğru kaldırarak şöyle dedi: Allah'ın laneti Ebu'l-Hattab'ın üzerine olsun, tüm melekler ve insanların laneti ona olsun. Allah'a şahitlik ettiğim gibi onun kâfir, fâsık ve müşrik olduğuna şahitlik ederim; o sabah akşam azabın en şiddetlisinde Firavun'la birliktedir. İmam daha sonra şöyle buyurdu: Allah'a yemin olsun ki onunla birlikte ateşe girecek cesetlere karşı kendimi (vaktimi) değerli görürüm. (Yani akıbeti cehennem ateşi olacak bu toplulukla oturup kalkmam, onlarla zaman geçirmem).”²²

²² Aynı kaynak, s.191.

Yine kendi isnadıyla Hammad b. Osman'dan, Zürrare'den şöyle nakletmiştir:

وروى هو باسناده عن حمّاد ابن عثمان عن زرارة قال : قال ابو عبد الله عليه السلام :

اخبرنى عن حمزة (وهو حمزة ابن العمارة البربرى احد الغلاة) أيزعم أنّ أبى آتیه؟ قلت : نعم قال : كذب والله ما يأتیه الا المتكوّن، أنّ ابليس سلّط شیطانا يقال له : المتكوّن، یأتی الناس فى ائى صورة شاء، ان شاء فى صورة كبيرة وان شاء فى صورة صغيرة، ولا والله ما يستطيع ان یجىء فى صورة أبى .

İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: “Bana Hamza’dan haber ver! (Gulat’tan biri olan Hamza b. Ümare Berberi) Zannınca babam ona gelmiş, öyle mi? Dedim: Evet. İmam buyurdu: Allah’a yemin olsun ki yalan söylemiştir; ona gelen, Mütekevvin’den başkası değil. İblis ona Mütekevvin isminde bir şeytanı musallat kılmış; o insanlara istediği surette gelir – isterse büyük surette isterse küçük surette gelebilir. – Allah’a yemin olsun ki babamın (a.s) suretinde asla gelemmez.”²³

Bir başka rivayette kendi isnadıyla İmam Sadık’tan (a.s) şöyle nakletmiştir:

وروى باسناده عن الصادق عليه السلام أنّه قال :

ترائى والله ابليس لابی الخطاب على سور المدينة او المسجد فكأنّى انظر اليه وهو يقول : ايها تظفر الان ايها تظفر الان .

²³ Aynı kaynak, s.193-194.

“Allah’a yemin olsun ki İblis şehrin ya da mescidin duvarı üzerinde Ebu’l-Hattab’a göründü. Sanki onu görür gibiyim ve o şöyle diyor: Şimdi muzaffer olacaksın, şimdi muzaffer olacaksın.”²⁴

Yani Ebu’l-Hattab’ın son anlarına kadar şeytan onu teşvik ve tahrikte bulunmuş, böylece tövbe etmesini engellemiştir. O da kâfir olarak öldürülmüştür. Allah ona ve takipçilerine lanet etsin.

Ebu Amr El-Keşşi rical kitabında kendi isnadıyla Eban b. Osman’dan şöyle rivayet etmiştir:

وروى ابو عمرو الكشى فى رجاله باسناده عن ابان ابن عثمان قال : سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول :

لعن الله عبد الله ابن سبا انه ادعى الربوبية فى امير المؤمنين عليه السلام ، وكان والله امير المؤمنين عليه السلام عبد الله طائعا ، الويل لمن كذب علينا ، وان قوما يقولون فينا ما لا نقوله فى انفسنا ، نبرأ الى الله منهم ، نبرأ الى الله منهم .

İmam Sadık’ın (a.s) şöyle söylediğini duydum: “Allah Abdullah b. Sebe’ye lanet etsin; zira o Emiru’l-Muminin’in (a.s) Rab olduğunu iddia etti. Oysaki –Allah’a andolsun ki – Emiru’l-Muminin (a.s) Allah’a itaat eden bir kuldu. Vay olsun aleyhimizde yalan konuşanın haline! Bir grup insan bizim hakkımızda bizim söylemediğimiz sözleri söylemektedir. Onlardan Allah’a sığınırız, onlardan Allah’a sığınırız.”²⁵

²⁴ Aynı kaynak, s.195.

²⁵ Ebu Amr El-Keşşi, Rical’ul-Keşşi, s.70 ve 71.

Yine kendi isnadıyla Ebu Hamza Sumalı'den şöyle rivayet etmiştir:

وروى ايضا باسناده عن ابى حمزة الثمالى قال : قال على ابن الحسين عليهما السلام :

لعن الله من كذب علينا ، اننى ذكرت عبد الله ابن سبا فقامت كل شعرة فى جسدى لقد ادعى امرا عظيما ، ماله لعنه الله ، كان على عليه السلام والله عبدا لله صالحا اخو رسول الله ﷺ ما نال الكرامة من الله الا بطاعته لله ولرسوله ، وما نال رسول الله ﷺ الكرامة من الله الا بطاعته لله .

Ebu Hamza diyor ki: Ali b. Hüseyin (a.s) şöyle dedi: “Bizim aleyhimizde yalan konuşana Allah lanet etsin. Bana Abdullah b. Sebe'den söz edildiğinde bedenimdeki tüylerim diken diken oldu. Zira o çok büyük bir iddiada bulunmuş; ona ne oluyor, Allah ona lanet etsin! Allah'a yemin olsun ki Ali (a.s), Allah'ın salih bir kulu ve Resulullah'ın (s.a.a) kardeşi idi; onun ulaştığı keramet tümüyle Allah'a ve resulüne itaatin sonucudur. Resulullah (s.a.a) da hangi keramete ulaşmışsa sadece Allah'a itaatiyle ulaşmıştır.”²⁶

Keşşi, kendi isnadıyla İmam Muhammed Bakır'dan (a.s) şöyle rivayet etmiştir:

وروى باسناده عن ابى جعفر الباقر عليه السلام قال : انّ عليا لما فرغ من قتال اهل البصرة اتاه سبعون رجلا من الزطّ (وهم طائفة من اهل الهند) فسلموا عليه ، وكلموه بلسانهم فردّ عليهم بلسانهم ،

²⁶ Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.287; Keşşi'den naklen.

وقال لهم ائتني لست كما قلت، انا عبد الله مخلوق، قال: فابوا عليه، وقالوله: انت انت هو.

فقال لهم: لئن لم ترجعوا عما قلت فتي وتوبوا الى الله تعالى لاقتلنكم، قال: فابوا ان يرجعوا او يتوبوا، فامر ان يحفر لهم ابار فحفرت، ثم خرق بعضها الى بعض ثم قذفهم فيها ثم طم رؤسها ثم الهب النار في بئر منها ليس فيها احد فدخل الدخان عليهم فماتوا.

“Ali (a.s) Basra ehli ile savaşını tamamlayınca Zet²⁷ kabilesinden yetmiş kişi yanına gelerek ona selam verdi ve kendi dillerinde Hazretle konuştular. Ali (a.s) kendi dilleriyle onlara cevap verdi ve şöyle buyurdu: Ben sizin söylediğiniz gibi değilim. Ben Allah'ın kuluyum ve mahlûkum. İmam Bakır (a.s) diyor: Onlar bunu kabul etmeyip Ali'ye (a.s) şöyle dediler: Sen kesinlikle O'sun.

Bunun üzerine Ali (a.s) onlara şöyle dedi: Eğer söylediğiniz sözden dönmezseniz ve Yüce Allah'a tövbe etmezseniz kesinlikle sizi öldüreceğim. İmam Bakır (a.s) diyor: Fakat onlar sözlerinden dönmeye yanaşmayıp tövbe etmeyince Ali (a.s) onlar için çukurlar kazılmasını emretti. Çukurlar kazılınca aralarında delikler açtı ve ardından onları çukurlara attırdı. En baştaki çukura su doldurdu. Sonra hiç kimsenin bulunmadığı bir çukurda ateş yaktırdı. Böylece onlar üzerlerine gelen dumanın etkisiyle öldüler.”²⁸

²⁷ Zet, Hind halkından bir taifedir.

²⁸ Ebu Amr El-Keşşı, Rical'ul-Keşşı, s.72; Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.287.

Burada biri çıkıp da “Bu insanların idam edilmesi nasıl izah edilebilir; oysaki biz Yüce Allah’ın kullarına merhametli olduğunu biliyoruz?!” diye itirazda bulunması yersizdir. Çünkü övgüye şayan izzet sahibi Allah’ın yolundan sapma ve çıkmayı engellemek, bir doktorun hastayı tedavi etmek için yaptığı ameliyata benzemektedir. Amaluyatın başarıya ulaşması bazen bedende bulunan birçok hücrenin, özellikle de hastalıklı hücrelerin imha edilmesini gerektirebilir. Adalet, tababet ve tedavi bazen acı olabilir ama bir zarurettir ve merhametle de asla çelişmez. Zira hasta hücrelere acımak hastaya zulüm olduğu gibi sapkınlığa da acımak topluma zulümdür. Mikrobu imha etmekse kesinlikle zulüm sayılmaz. Aksine onu kendi haline bırakmak ve böylece ileride birilerinin onu kapıp ölmesine geçit vermek zulümdür. İmamın onlara tövbeyi sunarak içinde bulundukları batıl düşüncelerden dönme fırsatı vermesi ise onlar için en güzel mazeret ve en güzel kurtuluş olabilirdi. Kendisini biri kurtuluş, diğeri helak olan iki yolun karşısında bulan biri, eğer helak olmayı seçmişse sadece kendisini kınamalıdır.

Yine kendi isnadıyla İmam Zeynelabidin’in (a.s) sahabından olan Ebu Halid’den şöyle rivayet etmiştir:

وروى ايضا باسناده عن ابى خالد الكابلى من اصحاب على
ابن الحسين عليه السلام عنه انه قال :

انّ اليهود احبّوا عزيزا حتى قالوا فيه ما قالوا، فلا عزيز منهم
ولا هم من عزيز، وانّ النصارى احبّوا عيسى حتى قالوا فيه

ماقالوا، فلا عيسى منهم ولاهم من عيسى، وانا على سنة من ذلك، انّ قوما من شيعتنا سيحبّونا حتى يقولوا فينا ما قالت اليهود في عزير وما قالت النصارى في عيسى ابن مريم، فلا هم منّا ولا نحن منهم.

İmam Zeynelabidin (a.s) şöyle buyurdu:

“Yahudiler Uzeyr’i sevdiler; öyle ki onun hakkında söylediler söylediklerini; sonuçta ne Uzeyr onlardan oldu ne de onlar Uzeyr’den... Hristiyanlar da İsa’yı sevdiler; öyle ki onun hakkında söylediler söylediklerini; sonuçta ne İsa onlardan oldu ne de onlar İsa’dan... Biz de bu sünnetten bir şey üzereyiz; zira Şiamızdan bir topluluk bizi sevecek; öyle ki hakkımızda Yahudilerin Uzeyr hakkında ve Hristiyanların Meryem oğlu İsa hakkında söylediklerini söyleyecekler; sonuçta ne onlar bizden olacak ne de biz onlardan olacağız.”²⁹

Erbili, Himyeri’nin *Ed-Delail* kitabından Malik Ceheni’den şöyle rivayet etmiştir:

وروى الاربلى من كتاب الدلائل للحميرى عن مالك الجهنى قال: كنّا فى المدينة حين اجليت الشيعة وصاروا فرقا فتنحينا عن المدينة ناحية، ثم خلونا فجعلنا نذكر فضائلهم، وما قالت الشيعة الى ان خطر ببالنا الربويّة، فما شعرنا بشيء اذا نحن بابى عبد الله ﷺ واقف على حمار فلم ندر من اين جاء فقال ﷺ:

يا مالك وياخالد متى احدثتما الكلام فى الربويّة؟ فقلنا: ما خطر ببالنا الا الساعة، فقال:

²⁹ Aynı kaynak, s.79, Biharul Envar, Meclisi, c.25, s.288.

اعلموا انّ لنا ربّاً يكلأنا بالليل والنهار نعبده، يا مالک ويا خالد
قولوا فينا ما شئتم، واجعلونا مخلوقين، فكررهما علينا مرارا
وهو واقف على حماره.

“Şia sürgün edildiği ve fırkalara bölündüğü sırada biz Medine’de idik. Biz de Medine’den uzaklaşarak bir tarafa gittik. Yalnız kaldığımızda onların faziletlerini ve Şianın söylediklerini zikretmeye başladık ve öyle bir noktaya vardık ki zihnimizden rububiyet/rablık geçti. Daha hiçbir şey hissetmemiştik ki ansızın Ebu Abdullah’ı (İmam Sadık’ı) bir eşeğin üzerinde durmuş vaziyette gördük; nereden geldiğini de bilemedik. O şöyle buyurdu:

Ey Malik ve ey Halid! Ne zaman size rububiyet hakkında bir söz söyledim? Biz: “Şu an gelinceye kadar hiç zihnimizden geçmemişti” diye cevap verince İmam şöyle buyurdu: Şunu iyi bilin ki bizi, gece-gündüz gözeten bir rabbimiz var ve biz ona kulluk ediyoruz. Ey Malik ve ey Halid! Bizi mahlûklar olarak görün ve hakkımızda istediğinizi (fazileti) söyleyin. İmam eşeğin üzerinde olduğu halde bu sözü defalarca tekrarladı.”³⁰

Ebu Amr El-Keşşi kendi isnadıyla şöyle rivayet etmiştir:

³⁰ Bahauddin Ebu’l-Hasan Ali b. İsa Erbili (ö:692), KeşfU’l-Ğumme fi Marifet’il-Eimme, s.237; Meclisi, Bihar, c.25, s,289.

وروى ابو عمر الكشى باسناده عن ابى عبدالله الصادق عليه السلام انه قال يوما لاصحابه :

لعن الله المغيرة ابن سعيد، ولعن الله يهودية كان يختلف اليها يتعلم منها السحر والشعبذة والمخاريق، انّ المغيرة كذب على ابى عليه السلام فسلبه الله الايمان، وانّ قوما كذبوا على مالهم اذاقهم الله حر الحديد،

فوالله ما نحن الا عبيد الذى خلقنا واصطفانا، ما نقدر على ضرر ولا نفع، وان رحمتنا فبرحمته، وان عذبتنا فبذنوبنا، والله مالنا على الله حجة ولا معنا من الله براءة، وانّا لميتون ومقبورون ومنشرون ومبعوثون وموقوفون ومسئولون .

ويلهم مالهم لعنهم الله لقد آذوا الله وآذوا رسوله صلى الله عليه وآله فى قبره، وامير المؤمنين وفاطمة والحسن والحسين وعلى ابن الحسين ومحمد ابن على صلوات الله عليهم، وها انا ذا بين اظهركم لحم رسول الله وجلد رسول الله صلى الله عليه، ابيت على فراشى خائفا وجلا مرعوبا يأمنون، وافزع ينامون على فرشهم وانا خائف ساهر وجل، اتقلقل بين الجبال والبرارى، أبرء الى الله مما قال فى الاجدع البراد عبد بنى اسد ابوالخطاب لعنه الله .

والله لو ابتلوا بنا وامرناهم بذلك لكان الواجب ان لا يقبلوه، فكيف وهم يرونى خائفا وجلا أستعدى الله عليهم وأتبرء الى الله منهم، اشهدكم اننى امرء ولّدتنى رسول الله صلى الله عليه وآله وما معى براءة من الله، ان اطعته رحمنى وان عصيته عذبتنى عذابا شديدا او اشدّ عذابه .

“Bir gün İmam Sadık (a.s) ashabına şöyle buyurdu: Allah Muğayre b. Said’e lanet etsin, Allah o Yahudi kadına lanet etsin ki Muğayre hep onun yanına gider, kendisinden büyü, sihirbazlık ve yalancılık öğrenirdi. Muğayre babamın (s.a) aleyhinde yalan konuştu; Allah da ondan imanı aldı. Şimdi de bir topluluk benim aleyhimde yalan konuşmuştur. Onlara ne oluyor?! Allah onlara demirin sıcaklığını tattırsın. Allah’a yemin olsun ki biz, bizi yaratan ve seçen Allah’ın kullarından başka bir şey değiliz. Kendi yanımızdan ne bir zarar ne de bir yarara gücümüz yoktur. Eğer rahmete mazhar olursak O’nun rahmetiyledir ve eğer cezalandırılırsak günahlarımızın sebebiyledir. Allah’a andolsun ki bizim Allah’a karşı bir hüccetimiz olmadığı gibi yanımızda Allah’tan bir berat da yoktur. Biz öleceğiz, kabre konulacağız, yeniden diriltileceğiz, hasrolunacağız, (ilahî divanda) durdurulacağız ve sorgulanacağız.

Vay onların haline! Ne oluyor onlara?! Allah lanet etsin onlara! Onlar Allah’ı incittiler ve kabrinde Resulullah’ı (s.a.a) incittiler; Emiru’l-Muminin’i, Fatıma’yı, Hasan’ı, Hüseyin’i, Ali b. Hüseyin’i ve Muhammed b. Ali’yi (hepsine Allah’ın salat-u selamları olsun) incittiler. İşte ben önünüzde durmaktayım; bu Resulullah’ın (s.a.a) eti ve derisidir. Diğerleri kendini güvende hissederken ben korku, endişe ve kaygı içinde yatağıma yatıyorum; yataklarında yatanların en tedirgin olanıyım; geceyi korkarak tedirgin halde uyuymadan geçiriyorum; dağlarda ve ovalarda dolaşıp du-

ruyorum. Benim hakkımda Beni Esed'in kölesi Ecde³¹ Berrad Ebu'l-Hattab'ın söylediklerinden Allah'a sığındım. Allah ona lanet etsin.

Vallahi eğer bizimle imtihan olsalardı ve biz onlara bunu emretseydik kabul etmemeleri gerekirdi. Bununla birlikte onlar beni korkulu ve tedirgin bir halde kendilerini Allah'a çağırdığımı, onlardan Allah'a sığındığımı görüyorlar, nasıl böyle yapıyorlar?! Sizleri şahit tutarak diyorum ki ben Resulullah'ın (s.a.a) soyundan gelen bir kişiyim; yanımda Allah'tan bir berat yoktur; eğer O'na itaat edersem bana rahmetiyle muamele eder ve eğer O'na âsi olursam şiddetli bir azapla veya azabın en şiddetlisiyle beni cezalandırır.”³²

El-Keşşi ricalinde kendi isnadıyla İbn-i Ebu Umeyr'den şöyle rivayet etmiştir:

روى الكشى فى كتابه وباسناده عن ابن ابي عمير قال : حدثنا بعض اصحابنا قال : قلت لابی عبدالله عليه السلام : زعم ابوهارون المكفوف انك قلت له : ان كنت تريد القديم فذاك لاتدرکه احد ، وان كنت تريد الذى خلق ورزق فذاك محمد ابن على ، فقال : كذب على عليه لعنة الله ما من خالق الا الله وحده لا

³¹ Ecde, uzvu kesik anlamına gelir. Burnu, kulağı, eli veya dudağı kesik kimse demektir. Bazı nüshalarda “cim” harfi yerine noktalı “ha” harfi ile gelmiştir. Bu durumda ahmak veya aldatan manasına gelir. Berrad ise suhan işçisi manasına gelir; burada onun mesleğine işaret edilmiştir.

³² Ebu Amr *El-Keşşi*, *Rical'ul-Keşşi*, s.147; *Biharul Envar*, c.25, s.290.

شریک له ، حقّ علی الله ان یدیقنا الموت ، والذی لا یهلك هو
الله خالق الخلق بارئ البریة .

“Arkadaşlarımızdan biri bize hadis naklederek dedi ki: Ebu Abdullah’a (İmam Sadık’a) dedim ki: Ebu Harun El-Mekfuf³³ sizin ona şöyle dediğinizi zannediyor: Eğer Kadim’i (Allah’ı) arıyorsan işte karşındadır; onu kimse idrak edemez ve eğer yaratılıp rızıklandırılan birini arıyorsan o Muhammed b. Ali’dir. İmam Sadık (a.s) bu sözü duyunca şöyle buyurdu: Benim aleyhimde yalan konuşmuştur, Allah ona lanet etsin; tek bir yaratıcı vardır, o da hiçbir ortağı bulunmayan tek olan Allah’tır. Bize ölümü tattırması Allah’a haktır; ölmeyecek tek zat ise mahlûkatın ve varlıkların yaratıcısı olan Allah’tır.”³⁴

Yine kendi isnadıyla Ebu Abbas Begbag’dan şöyle rivayet etmiştir:

وروی ایضا باسناده عن ابی العباس البقباق قال : تذاکر ابن
ابی یعفور ومعلی ابن خنیس : فقال ابن ابی یعفور : الاوصیاء
علماء ابرار اتقیاء ، وقال ابن خنیس الاوصیاء انبیاء قال : فدخل
علی ابی عبد الله عليه السلام قال : فلما استقر مجلسهما قال : فبداهما
ابوعبد الله عليه السلام فقال : یا عبد الله أبرأ مما قال : انا انبیاء .

³³ Şeyh Tusi, İmam Sadık’ın (a.s) Ashabı kitabında Musa b. Umeyr Ebu Harun El-Mekfuf’u Cade b. Hubeyre hanedanının azat ettiği bir köle olarak saymıştır.

³⁴ Aynı kaynak, s.145.

“İbn-i Ebu Yafur ile Mualla b. Huneys tartışıyordu. İbn-i Ebu Yafur diyordu ki: Vasiler âlimdirler, iyidirler ve takva ehli kimselerdirler. İbn-i Huneys ise şöyle diyordu: Vasiler peygamberdirler. Daha sonra İmam Sadık'ın (a.s) yanına girdiler. Henüz tartışmaları bitmemişti ki İmam Sadık (a.s) onlardan önce söze başlayarak şöyle buyurdu: Ey Abdullah! Bizim peygamberler olduğumuzu söyleyenden beriyim.”³⁵

Mualla b. Huneys, bu sözü belki de ömrünün bir döneminde gulûv ettiği sırada söylemiştir. Çünkü biz onun Allah sevgisi yolunda, Resulullah ve Ehlibeyt muhabbeti yolunda şehit olduğunu ve İmam Sadık'ın (a.s) ona ağladığını biliyoruz. Dolayısıyla onun gulûv üzere ölmüş olduğu zannedilmemelidir. Zira o, Allah'ın en halis dostlarından ve Ehlibeyt Şialarındandı.

Başka bir rivayette kendi isnadıyla Muaviye b. Ammar'ın şöyle dediğini nakletmiştir:

وفى روايه اخرى منه ره وباسناده عن معاوية ابن عمّارقال :
بلغنى عن أبى الخطاب أشياء فدخلت على أبى عبد الله
ﷺ فدخل ابوالخطاب وانا عنده فلمّا ان بقيت انا وهو فى
المجلس قلت لابى عبد الله ﷺ انّ ابا الخطاب روى عنك كذا
وكذا، قال: كذب، قال: فاقبلت اروى ما روى شيئاً شيئاً مما
سمعناه وانكرناه الاّ سألت عنه، فجعل يقول كذب، وزحف
ابوالخطاب حتى ضرب بيده الى لحيه أبى عبد الله ﷺ، فضربت
يده وقلت: خلّ يدك عن لحيته، فقال ابوالخطاب: يا ابا القاسم

³⁵ Aynı kaynak, s.160; Meclisi, Bihatul Envar, c.25, s.291.

لاتقوم؟ (وابوالقاسم هو كنية لمعاوية ابن عمار) قال ابو عبد الله ﷺ له حاجة وكرّر ذلك منه ومن الامام ثلاث مرات .

فقال ابو عبد الله ﷺ انما اراد ان يقول لك : يخبرني ويكتمك ، فابلق اصحابي كذا وكذا ، وابلغهم كذا وكذا قال قلت : وائي لا احفظ هذا ، فاقول ما حفظت ، وما لم احفظ قلت احسن ما يحضرني ، قال نعم المصلح ليس بكذاب .

“Bana Ebu’l-Hattab hakkında birtakım sözler ulaştı. Bunun üzerine İmam Sadık’ın (a.s) yanına gittim. Ben İmamın yanında iken Ebu’l-Hattab da içeri girdi. Ben mecliste onunla birlikte yalnız kalıncaya kadar bekledim. Sonra İmam Sadık’a dedim ki: Ebu’l-Hattab sizden şu sözleri rivayet etti. İmam buyurdu: Yalan konuşmuş. Ben daha sonra ondan duyduğum ve reddettiğimiz sözlerini tek tek İmama nakletmeye ve aslını sormaya başladım. Her defasında İmam “yalan söylemiş” diyordu. Ebu’l-Hattab yerinden sıçradı ve eliyle İmamın sakalına vurdu. Ben de eline vurarak: “Çek elini onun sakalından!” dedim. Bunun üzerine Ebu’l-Hattab: Ey Ebu’l-Kasım, kalkmıyor musun? diye sordu. (Ebu’l-Kasım Muaviye b. Ammar’ın künyesidir) İmam Sadık (a.s) buyurdu: Onun işi var. Ebu’l-Hattab sözünü tekrarladı. İmam da sözünü tekrarladı. Her ikisi (Ebu’l-Hattab ve İmam) sözünü üç defa tekrarladı.

Daha sonra İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: O sana şunu demek istedi: Bana haber veriyor ama senden gizliyor; o halde arkadaşlarıma şunu bunu söyle ve onlara şunu bunu ulaştır. Muaviye b. Ammar diyor:

Dedim ki: Ben böyle bir şeyi kaydetmedim. O yüzden kaydettiğimi (duyduklarımı) söyleyeceğim. Kaydetmediğim şey konusunda ise yanımda bulunanın en güzelini söyleyeceğim. İmam buyurdu: Evet, muslih/ıslah edici yalancı olmaz.”³⁶

El-Keşşi daha sonra Ebu'l-Hattab'ın eliyle İmamın sakalına vurmasını uzak bir olasılık saymış ve bunun hata olduğunu veya İbn-i Ammar'ın uydurduğunu sanmıştır. Oysaki durum onun uzak gördüğü gibi değildir. Çünkü İmam Sadık'tan (a.s) önce Şehitler Efendisinin mübarek naaşı atların ayakları altında kalmıştır. Yani bu İslam'da kırılmış olan ilk saygınlık değildir. Onun uzak gördüğü şey ona göre ve bize göre uzaktır. Ama Müslümanlar nezdinde bundan kat kat daha çirkin işler defalarca gerçekleşmiştir. Tarihe müracaat eden herkes söylediklerimizin gerçek olduğunu görür.

Yine kendi isnadıyla İbn-i Muğayre'den şöyle rivayet etmiştir:

وروى باسناده عن ابن المغيرة قال : كنت عند ابي الحسن عليه السلام
انا ويحيى بن عبدالله بن الحسن فقال يحيى : جعلت فداك
انهم يزعمون انك تعلم الغيب ، فقال : سبحان الله ضع يدك
على رأسى فوالله ما بقيت فى جسدى شعرة ولا فى رأسى الا
قامت ، (يعنى من هول ما نسبوا الى ومن خوفه) قال : ثم قال :
لا والله ماهى الا رواية عن رسول الله .

³⁶ Aynı kaynak, s.190.

“İbn-i Muğayre dedi ki: Ben ve Yahya b. Abdullah b. Hasan İmam Rıza'nın (a.s) yanında idik. Yahya dedi ki: Canım sana feda olsun! Onlar senin gaybı bildiğini zannediyorlar. Bunun üzerine İmam şöyle buyurdu: Suphanallah! Elini başımın üzerine bırak; Allah'a yemin olsun ki bedenimde ve başımda diken diken olmayan tek tüy kalmamıştır! (Yani bana nispet verdikleri şeyden ve onun korkusundan dolayı tüylerim diken diken oldu). İmam daha sonra şöyle buyurdu: Hayır, Allah'a yemin olsun ki bu ancak Resulullah'tan bir rivayettir.”³⁷

Ancak burada muhataba göre bir hitap olduğunu dikkatten kaçırmamak gerekir. Çünkü bizim yanımızda sabit olan bir gerçek vardır. O da şudur: Ehlibeyt imamlarının ilimlerinin sadece dedeleri Resulullah'tan rivayet ettikleriyle sınırlı olmadığı hususu, Kur'an ve mütevatir rivayetler yoluyla ispatlanmış bir hakikattir. Burada belki de muhataba karşı takkiye gerekmiştir veya imamların bazı kerametlerini bilmesi durumunda iman ve idrakinin zaafından dolayı guluvve sürüklenmesi ihtimali vardır. Nitekim halkın birçoğu böyledir. Dolayısıyla bu hadis ile ilgili söylediklerimiz uzak bir olasılık değildir. Çünkü onların “biz gaybı bilmeyiz” sözü sahihtir. Ancak manası şudur: Rabbimiz bize ilham etmedikçe ve bildirmediğimiz gaybı bilmeyiz. “Biz gaybı biliriz” sözü de sahihtir. Yani Allah'ın bize bildirmesi ve ilhamda bulunmasıyla gaybı biliriz.

³⁷ Aynı kaynak, s.192.

El-Keşşi kendi isnadıyla Musadiften şöyle rivayet etmiştir:

وروى باسناده عن مصادف قال: لما لبى القوم الذين لبوا بالكوفة (ای قالوا لبيک جعفر ابن محمد لبيک كما يلتون لله لا للبيعة) دخلت على ابي عبدالله عليه السلام فاخبرته بذلك فخرّ ساجداً، والزق جؤجؤه بالارض، وبكى واقبل يلوذ باصبعه ويقول: بل عبدالله قنّ داخر، مرارا كثيرة، ثم رفع رأسه ودموعه تسيل على لحيته.

فندمت على اخباري اياه فقلت: جعلت فداك وما عليك انت من ذا؟ فقال: يا مصادف انّ عيسى لو سكت عما قالت النصرارى فيه لكان حقّا على الله ان يصمّ سمعه ويعمى بصره، ولو سكت عما قال ابو الخطاب لكان حقّا على الله ان يصمّ سمعى ويعمى بصرى.

“İnsanlar Kufe’de “lebbeyk” dediklerinde (biyat manasında değil de “lebbeyk allahümme lebbeyk” der gibi “lebbeyk Cafer b. Muhammed lebbeyk” dediklerinde) İmam Sadık’ın (a.s) yanına girdim ve bunu ona haber verdiğimde secdeye kapandı ve göğsünü bir civciv gibi yere yapıştırdı. Ağlıyordu ve parmağıyla işaret ederek şöyle diyordu: Hayır, ben kulübede Allah’ın küçücük kuluyum! Bunu defalarca söyledi. Daha sonra başını kaldırdığında gözyaşları sakalından akıyordu.

Ben ona bu haberi verdiğim için pişmanlık duydum ve dedim ki: Canım sana feda olsun! Neden bu haber seni bu kadar üzdü? Buyurdu: Ey Musadif! Eğer İsa,

Nasara'nın kendisi hakkında söyledikleri karşısında sükût etseydi, onun kulağını sağır ve gözünü kör etmesi Allah'a hak olurdu. Eğer ben de Ebu'l-Hattab'ın söyledikleri karşısında sükût etseydim kulağımı sağır ve gözümü kör etmesi Allah'a hak olurdu.”³⁸

El-Keşşi, kendi isnadıyla Ebu Basir'den şöyle rivayet etmiştir:

روى الكشى باسناده عن ابى بصير قال : قلت لابی عبد الله عليه السلام : انهم يقولون ، قال : وما يقولون ؟ قلت : يقولون : تعلم قطر المطر ، وعدد النجوم ، وورق الشجر ، ووزن ما فى البحر ، وعدد التراب ، فرفع يده الى السماء وقال : سبحان الله سبحان الله لا والله ما يعلم هذا الا الله .

“İmam Sadık’a (a.s) dedim ki: Onlar diyorlar ki... İmam buyurdu: Ne diyorlar? Dedim: Diyorlar ki; sen yağmurun damlalarını, yıldızların sayısını, ağaçların yapraklarını, denizdeki suyun ölçüsünü ve toprağın adedini biliyorsun. Bunun üzerine İmam elini göğze kaldırıp şöyle dedi: Suphanallah, suphanallah! Hayır, Allah’a yemin olsun ki bunları ancak Allah bilir.”³⁹

Yine kendi isnadıyla ashabımızdan birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

وروى ايضا باسناده عن بعض اصحابنا قال ذكر جعفر ابن واقد ونفر من اصحاب ابى الخطاب ف قيل : انه صار الى يتردد وقال فيهم (يعنى قال ابو الخطاب فى الائمة عليهم السلام) ان قوله تعالى

³⁸ Ebu Amr *El-Keşşi*, *Rical'ul-Keşşi*, s.192 ve 193.

³⁹ Aynı kaynak, s.193; Meclisi, *Biharul Envar*, c.25, s.294.

فى القرآن : هو الذى فى السماء اله وفى الارض اله ، قال : هو الامام (اراد ابو الخطاب انّ الذى فى الارض اله هو الامام).

فقال الامام ابو عبد الله عليه السلام : لا والله ، لا ياؤينى واياه سقف بيت ابدا ، هم شرّ من اليهود والنصارى والمجوس والذين اشرکوا ، والله ما صغرّ عظمة الله تصغيرهم شىء قطّ ، وانّ عزيزا جال فى صدره ما قالت اليهود فمحق اسمه من النبوة ، والله لو انّ عيسى اقرّ بما قالت النصارى لا ورثه الله صمما الى يوم القيامة ، والله لو اقررت بما يقول فى اهل الكوفة ، لاخذتنى الارض ، وما انا الا عبد مملوك لا اقدر على ضرّ شىء ولا نفع شىء .

“Cafer b. Vakid ve Ebu'l-Hattab'ın arkadaşlarından bir gruptan söz açılmıştı ki bir şöyle dedi: Bana gelen bilgiye göre Ebu'l-Hattab, imamlar hakkında şöyle demiş: Yüce Allah'ın Kur'an'daki “*Gökte de ilah, yerde de ilah O'dur*”⁴⁰ sözıyla o ilahın imam olduğunu kastetmiştir. (Ebu'l-Hattab, yerdeki ilahın imam olduğunu kastetmiştir).

İmam Sadık (a.s) bunu duyunca şöyle buyurdu: Hayır, asla beni ve – evin tavanı üzerinde –kendisini kastetmemiştir. Onlar Yahudilerden, Nasaradan, Mecusilerden ve müşriklerden daha kötüdür. Allah'a andolsun ki onların küçümsemeleri Allah'ın azametini asla küçültmemiştir. Yahudilerin sözleri Üzeyr'in sine-sini azıcık meşgul etti diye ismi nübüvvetten silindi. Allah'a andolsun ki eğer İsa, Nasara'nın söylediklerini ikrar etseydi Allah kıyamete kadar onu sağırlaştırırdı.

⁴⁰ Zuhurf 84.

Andolsun Allah'a eğer Küfe halkının hakkımda söylediklerini ikrar etseydim yeryüzü beni yutardı. Oysaki ben başkasına ait bir kulum; ne bir zarar ne de bir yarara kâdir değilim.”⁴¹

Başka bir hadiste Hişam b. Hakem İmam Sadık'ın (a.s.) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

وفي حديث آخر روى هشام ابن الحكم عن ابي عبد الله عليه السلام قال :

انّ بنانا والسريّ وبزيعا لعنهم الله تراى لهم الشيطان فى احسن ما يكون صورة آدمى من قرنه الى سرتّه، قال : فقلت : انّ بنانا يتأول هذه الاية :

«هو الذى فى السماء اله وفى الارض اله»

بقوله : انّ الذى فى الارض غير اله السماء واله السماء غير اله الارض، وانّ اله السماء اعظم من اله الارض وانّ اهل الارض يعرفون فضل اله السماء ويعظمونه .

فقال : والله ما هو الا الله وحده لا شريك له، اله فى السماوات واله فى الارضين، كذب بنان عليه لعنة الله صغّر الله جل جلاله وصغّر عظمتّه .

“Allah Benan, Sera ve Buzeya'ya lanet etsin; şeytan tepesinden göbeğine kadar en güzel insan suretinde onlara gözüktü. Dedim: Benan şu ayeti tevil ediyor:

⁴¹ Aynı kaynak, s.194.

“Gökte de ilah, yerde de ilah O’dur”⁴²

Diyor ki: Yerdeki ilah gökteki ilahtan başkadır ve gökteki ilah yerdekinden farklıdır. Göğün ilah yerin ilahından daha azametlidir. Yer ehli gökteki ilahın faziletini biliyorlar ve onu tazim ediyorlar.

İmam buyurdu: Allah’a andolsun ki sadece tek Allah vardır ve onun hiçbir ortağı yoktur; göklerde de ilah odur, yerlerde de ilah odur. Benan – Allah’ın laneti üzerine olsun – yalan konuşmuştur. O, celal sahibi Allah’ı küçümsemiş ve Allah’ın azametini küçük saymıştır.”⁴³

Hişam b. Salim İmam Sadık’tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir:

وروى هشام ابن سالم عن ابي عبدالله عليه السلام وذكر الغلاة وقال: انّ فيهم من يكذب حتى انّ الشيطان ليحتاج الى كذبه .

“Gulat’tan söz edildiğinde İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu: Onların içinde öyle yalan konuşan var ki şeytan bile onun yalanına ihtiyaç duymaktadır.”⁴⁴

Hennan b. Sudeyr babasından şöyle rivayet etmiştir:

وروى حنّان ابن سدير عن ابيه قال: قلت لابي عبد الله عليه السلام: انّ قوما يزعمون انكم الهة، يتلون علينا بذلك قرآنا:

«يا ايها الرسل كلوا من الطيّبات واعملوا صالحا انّى بما تعملون عليم»

⁴² Zuhurf 84.

⁴³ Aynı kaynak, s.196; Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.295.

⁴⁴ Aynı kaynak, s.191 ve 192.

بتاویل الرسل ائمة، وبتاویل اعملوا صالحا بخلق ما هو
المصلحة بنظرهم، فقال ﷺ يا سدير سمعی وبصری وشعری
وبشری ولحمی ودمی من هؤلاء براء، بریء الله منهم ورسوله،
ما هؤلاء علی دینی ودين آبائی، والله لا یجمعنی وایاهم یوم
القیامة الا وهو علیهم ساخط .

قال : قلت : فما انتم جعلت فداک؟ قال :

خزان علم الله وتراجمة وحی الله، ونحن قوم معصومون، امر
الله بطاعتنا ونهى عن معصیتنا، نحن الحجة البالغة علی من
دون السماء وفوق الارض .

“İmam Sadık’a (a.s) dedim ki: Bizim cemaatımız siz-
lerin ilahlar olduğunuzu sanıyorlar ve buna delil ola-
rak da bize Kur’an’ın şu ayetini okuyorlar:

“Ey elçiler! Temiz şeylerden yiyin ve iyi işler yapın.
Kuşkusuz, ben yaptığımız işleri hakkıyla bilirim.”⁴⁵

“Elçileri” imamlar olarak yorumluyorlar ve “iyi işler
yapın” ifadesinden maksadın onların maslahat gördük-
leri şeyleri yaratmaları olduğunu söylüyorlar. İmam bu
sözü duyunca şöyle buyurdu: Ey Sudeyr! Benim ku-
lağım, gözüm, saçım, derim, etim ve kanım onlardan
beridir. Allah ve Resulü onlardan beridir. Onlar be-
nim ve babalarımın dini üzere değildirler. Allah ken-
dilerine gazaplı olduğu halde beni ve onlarla kıyamet
günü bir araya getirecektir.

⁴⁵ Muminun 51.

Bunun üzerine ben İmama sordum: Canım sana feda olsun, o halde siz nesiniz? Buyurdu:

Allah'ın ilminin hazinedarları ve Allah'ın vahyi-
nin tercümanlarıyız. Biz masum bir topluluğuz; Allah
bize itaati emretmiş ve bize baş kaldırılmasından men
etmiştir. Bizler göğün altında ve yerin üstündekilere
Allah'ın ulaşan hüccetiyiz.”⁴⁶

Halid El-Cevvan'dan şöyle rivayet edilmiştir:

وروى أنّ المفضل ابن عمر كان يعتقد بأنّ الرازي هو الامام،
ولعنه الامام وامر بلعنه ولعلّه تاب ورجع والله العالم .
وروى أنّ مفضل ابن عمر وبنانا وعمر النبطي ذكروا أنّ جعفرًا
عليه السلام حدّثهم أنّ معرفة الامام تكفي من الصوم والصلاة وغير
ذلك من الارجيف وكفى في ابطاله سيرة الائمة في صومهم
وصلاتهم وخوفهم من الله اشدّ الخوف وورعهم وما روى
منهم في اللعن على هؤلاء الشرذمة القليلة الخبيثة والتبرّي
منهم فلا نعيد ولا نكرّر .

“Rivayet edildiğine göre Mufazzal b. Ömer, Benan ve Ömer Nebati şu iddiada bulunmuşlar: İmam Cafer Sadık'ın (a.s) onlara imamı tanımının oruç ve namazın yerine kifayet ettiğini buyurmuş ve buna benzer fitneye sebep olacak diğer yalanları buyurmuş. Bu sözün iptali için imamların siyretinde/yaşamında oruç ve namazın ne kadar önemli bir yeri olduğunu, onların şiddetle Allah'tan korktukları ve sergiledikleri üstün

⁴⁶ Ebu Amr El-Keşşi, Ricalu'l-Keşşi, s.197 ve 198; Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.298.

takvayı ve bu azıcık habis güruh hakkında kendilerinden rivayet edilmiş lanet ve teberrayı dikkate almak yeterlidir. Artık bunları tekrarlamıyoruz.”

وروى عن خالد الجوّان قال كنت انا والمفضل بن عمر وناس من اصحابنا بالمدينة وقد تكلمنا فى الربوبية، فقلنا مروا الى باب ابى عبدالله عليه السلام حتى نسأله، قال: فقمنا بالباب، قال: فخرج الينا وهو يقول:

بل عباد مكرمون لا يسبقونه بالقول وهم بامرهم يعملون.

وروى عن صالح بن سهل قال: كنت اقول فى ابى عبد الله عليه السلام بالربوبية، فدخلت فلما نظر الى قال:

يا صالح انا والله عبيد مخلوقون لنا ربّ نعبد ان لم نعبد عذبنا.

Ben, Mufazzal b. Ömer ve dostlarımızdan bir grup insan Medine’de idik ve rububiyet hakkında konuşuyorduk. Sonra dedik ki gidelim Ebu Abdullah’ın (İmam Sadık’ın) kapısına ve konuyu ona soralım. Halid diyor: Kalkıp doğruca o kapıya gittik. İmam Sadık (a.s) bize doğru dışarı çıktı ve şu ayeti okuyordu:

Aksine onlar, değerli kullardır. O’ndan önce söz söylemezler ve sürekli O’nun emri ile hareket ederler.⁴⁷

Salih b. Sehl’den şöyle rivayet edilmiştir: Ben Ebu Abdullah (İmam Sadık) hakkında rububiyet inancına

⁴⁷ Rical’ul-Keşşi, s.209, Enbiya 26-27.

sahiptim. Hazretin yanına girdim. Beni görünce şöyle buyurdu:

Ey Salih! Allah'a yemin olsun ki bizler yaratılmış kullanız; ibadet ettiğimiz bir rab vardır. Eğer ona ibadet etmezsek bizi cezalandırır.”⁴⁸

İbn-i Ebu Umeyr'den, Ali b. Yaktin'den, Medaini'den ve İmam Sadık'tan şöyle rivayet edilmiştir:

وروى عن ابن ابى عمير عن على ابن يقطين عن المدائنى عن
ابى عبد الله عليه السلام قال : قال : يا مرازم من بشار؟ قلت يتاع الشعير،
قال : لعن الله بشارا، ثم قال لى : يا مرازم قل لهم : ويلكم توبوا
الى الله فانكم كافرون مشركون .

“İmam Sadık şöyle buyurdu: Ey Murazim! Beşşar kimdir? Dedim: Arpa satıcısıdır. Buyurdu: Allah Beşşar'a lanet etsin! Daha sonra bana şöyle buyurdu: Ey Murazim! Onlara de ki: Yazıklar olsun size! Allah'a tövbe edin; zira siz kâfir ve müşriksiniz.”⁴⁹

Aynı kaynakta geçen bir diğer hadiste İmam (a.s) Murazim'e, kendisinin Beşşar'ı kâfir, fasık, müşrik olarak gördüğü ve Beşşar'dan beri olduğu hususundaki mesajını ona duyurmasını emretmiştir. Murazim İmamın mesajını ona ulaştırdığında ise Beşşar şöyle demiştir: Efendim beni zikretmiş; Allah seni hayırla mükâfatlandırсын ve sana hayır versin; o bana yönelerek benim için dua ediyor.

⁴⁸ Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.303.

⁴⁹ Rical'ul-Keşşi, s.252.

Gulat, işte bu şekilde şeytanlık yapıyordu; onlar imamların kendileri hakkındaki lanetleyici ve tekfir edici ifadelerini şöyle yorumluyordu: Bizimle imam-lar arasındaki sırlar açığa çıktı. İşte bu yüzden bizi lanetliyorlar... Böylece batıl kuruntularıyla Allah'ı aldatmaya çalışıyorlardı. Oysaki Allah onları aldatmaktaydı. Onlar sadece kendilerini aldatıyorlardı ve bunun şuru-unda değillerdi.

İshak b. Ammar İmam Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

وروى اسحاق ابن عمار عن الصادق عليه السلام انه قال : ان بشار الشعيري
شيطان ابن شيطان خرج من البحر فاغوى اصحابي .

“Beşşar Eş-Şeiri, şeytan oğlu şeytandır; denizden çıkmış, sonra da benim dostlarımı saptırmıştır.”⁵⁰

Yine İmam Sadık'tan (a.s) Beşşar Eş-Şeiri hakkında şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

وروى ايضا عن ابي عبد الله عليه السلام انه قال لبشار الشعيري :

اخرج عني لعنك الله ، والله لا يظلني واياك سقف بيت ابداء ،
فلما خرج قال : ويله الا قال بما قالت اليهود ، الا قال بما قالت
النصارى ، الا قال بما قالت المجوس ، او بما قالت الصابئة والله ما
صغرا لله تصغير هذا الفاجر احد ، انه شيطان ابن شيطان خرج من
البحر ليغوى اصحابي وشيعتي فاحذروه ، وليبلغ الشاهد الغائب
اني عبد الله ابن عبد الله عبد قن (اي خالص) ابن امة ، ضمتني

⁵⁰ Aynı kaynak, s.253; Biharul Envar, c.25, s.306.

الاصلاب والارحام، وَاِنِّي لَمَيِّتٌ وَاِنِّي لَمَبْعُوثٌ ثُمَّ مَوْقُوفٌ، ثُمَّ
مَسْئُولٌ وَاللّٰهُ لَاسْتَلْنَ عَمَّا قَالَ فِيْ هٰذَا الْكَذَّابِ وَاَدَّعَاهُ عَلَيَّ، يَا وَيْلَه
مَالِهٖ اَرَعِبَهُ اللّٰهُ، فَلَقَدْ اَمِنَ عَلٰى فِرَاشِهٖ وَافْزَعْنِيْ وَاقْلَقْنِيْ عَنْ رِقَادِيْ
اَوْ تَدْرُوْنَ اِنِّيْ لَمْ اَقُولْ ذٰلِكَ؟ اَقُولْ ذٰلِكَ لِاسْتَقَرَّ فِيْ قَبْرِىْ.

“Yanımdan çık dışarı (defol), Allah sana lanet etsin. Allah’a andolsun ki asla bir evin tavanı senin olduğun yerde bana gölge düşürmeyecektir. O dışarı çıkınca İmam şöyle buyurdu: Vay olsun onun haline ki Yahudilerin söylediği sözü söyledi. Nasara’nın söylediği şeyi söyledi, Mecusilerin ya da Sabiilerin söylediği şeyi söyledi. Allah’a andolsun ki bu günahkârın küçümsemesi tek olan Allah’ı küçültmedi. Bu, ashabımı ve Şialarımı saptırmak için denizden çıkmış şeytan oğlu şeytandır; ondan uzak durun. Burada hazır olanlar (bu haberi) hazır olmayanlara ulaştırsın ki ben Allah’ın kuluyum ve Allah’ın kulunun oğluyum, Allah’ın halis kuluyum ve bir cariyenin oğluyum. Sülbler ve rahimler beni taşımıştır. Ben muhakkak öleceğim ve diriltileceğim. Sonra da (hesap için) durdurulacağım. Sonra sorgulanacağım. Allah’a andolsun ki bu yalancının hakkımdaki sözleri ve iddiası bana sorulacaktır. Vay olsun onun haline! Ne oluyor ona?! Allah onu korkutsun; o yatağında güven içindeyken beni dehşete düşürmüş ve endişeden uykumu kaçırmış! Biliyor musunuz neden bunları söylüyorum? Kabrimde rahat etmek için bunları söylüyorum.”⁵¹

⁵¹ Ebu Amr El-Keşşi, Rical’ul-Keşşi, s.253, 264; Biharul Envar, c.25, s.307.

İslam ümmeti içinde ortaya çıkan bu işler aslında Allah ve Resulü katından bir imamın tayin edilmesi- nin zarureti- ne en güzel delildir. Bu tür şer odakları- nın hile ve desiselerine karşı ancak böyle bir imam Allah'ın dinini koruyabilir, kullarını hidayet sahiline ulaştırabilir ve ilahî hükümlerin bozulmasını önleye- bilir. Bunlara Allah katından teyit edilmiş, kutsi ruhla desteklenmiş ve masum kılınmış bir imamdan başkası güç yetiremez. Eğer ümmet içinde bu konumda biri- leri olmasaydı Allah'ın dini bir insan ömründen fazla baki kalamazdı. Oysaki biz onun asırlardır ayakta ol- duğunu görmekteyiz.

Daha sonra Gulat arasında Muhammed b. Beşir is- minde biri ortaya çıktı. O kendisi, İmam Kazım (a.s), Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.a) ve Emirulmu- min Ali (a.s) hakkında birtakım batıl iddialarda bu- lundu; bunlardan bazılarının ilah olduğunu, bazıları- nın ise peygamberliğini savundu. Haramları mubah sayıp Müslümanları tekfir etti. Fesat ve ifsadında, sap- kınlık ve saptırmasında öyle şeyler iddia etti ki insanın tüyleri diken diken olmakta ve şeytan dahi bunlardan aciz kalmaktaydı. İşte tüm bunlar Allah ve resulü ta- rafından görevlendirilmiş, kutsi ruh ve ilahî rahmetle teyit edilmiş, Allah katından kendisine vehbi ilim öğ- retilmiş olduğu için bu sapkınlar karşısında yenilme- yecek bir imamın vücuduna büyük ölçüde ihtiyaç ol- duğunun delilidir.

Özellikle Muhammed b. Beşir'den sadır olan den- gesizlikler; onun İmam Kazım'ın karşısında durması,

ona yönelik tuzakları, büyü ve gulüvvu ve kendisi hakkındaki yalanları öyle bir boyuta varmıştı ki İmam Kazım (a.s), defalarca ona beddua etti ve şöyle dedi: Ey Rabbi, beni onun şerrinden rahatlat ve ona demirin sıcaklığını tattır. Onun zekâtı ve haccı inkâr etmesi, livata (homoseksüellik) gibi birçok haramı mubah sayması, Allah'ın dininde çıkardığı bidat ve fesatları, imamların oğullarının onlara intisabını töhmet altında bırakması... tüm bunlar sebep oldu ki İmam, ona beddua etti; Allah'tan ona demirin sıcaklığını tattırmasını ve onu en şiddetli azaba düşürmesini istedi. Nitekim İmamın onun hakkındaki duaları gerçekleşti ve o, şiddetli şekilde işkence gördükten sonra öldürüldü.

Bu konuda daha detaylı bilgi için Rical'ul-Keşşi'de nakledilmiş bilgilerin yanı sıra *Biharul Envar* kitabının 25. Cildinin 308 ile 313. sayfaları arasında Gulat'ın söz ve itikatlarındaki saçmalıklarına dair kâfi derecede malumat mevcuttur. Allah bizi onların şerlerinden ve sapkınlıklarından korusun.

İmamların (a.s) Gulat karşısındaki duruşlarına dair gelen rivayetler çok önemli bir gerçeği ortaya koymaktadır. İmamlar Gulat'a karşı gösterdikleri sert tepkiyi kâfirlere, münafıklara ve hatta nasibilere dahi göstermemişlerdir. Bu da onların ne kadar tehlikeli olduklarına delalet etmektedir. İmamlar defalarca onları lanetlemişlerdir. İmamlar onlara beddua etmiş ve kanlarının dökülmesinin mubah olduğunu duyurmuşlardır. Nitekim *El-Keşşi*, rical kitabının 297 ve 299. sayfalarında Ali b. Hadid Medaini'den imamların onlardan teberri

ettiğini, onlardan uzak durulmasını emrettiğini, onlarla hiçbir şekilde ilişki kurulmasına cevaz vermediklerini; onların pis ve necis olduklarını nakletmiştir.

Merhum Meclisi de *Biharul Envar* kitabının 25. Cildinin 314. sayfasında İmam Kazım'ın (a.s) şu sözünü nakletmiştir:

اللهم انى ابرأ اليك مما يدّعيه فى محمد ابن بشير اللهم ارحنى منه، اللهم انى اسالك ان تخلصنى من هذا الرجس النجس محمد ابن بشير، فقد شارك الشيطان اياه فى رحم امه

“Allah'ım! Muhammed b. Beşir'in hakkımda iddia ettiği şeyden sana sığınırım. Allah'ım! Beni ondan rahatlat. Allah'ım! Senden beni, Muhammed b. Beşir adındaki bu pislik ve necasetten kurtarmamı istiyorum! Annesinin rahmine düşerken şeytan onun babasına ortak olmuştur.”

Bu dualardan sonra Ali b. Ebu Hamza Betaini şöyle dedi: Muhammed b. Beşir'den daha kötü şekilde öldürülmüş birini görmedim. Allah ona lanet etsin.

Yine Ebu Amr *El-Keşşi* kendi isnadıyla Ahmed b. Muhammed b. İsa Kummi'den şöyle rivayet etmiştir:

وروى ايضا ابو عمر الكشى باسناده عن احمد ابن محمد ابن عيسى القمى انه كتب الى الامام ابى محمد العسكري عليه السلام فى قوم يتكلمون ويقرئون احاديث وينسبونها اليك والى اباك فيها ما تشمئز منها القلوب، ولا يجوز لنا ردّها اذ كانوا يروونها عن آبائك، ولا قبولها لما فيها، وتنسبون الارض الى قوم يذكرون أنّهم من مواليك، ومنهم رجل يقال له: على ابن حسكة، واخر

يقال له : القاسم اليقيني ، ومن اقاويلهم أنهم يقولون : ان قول الله عز وجل : « ان الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنكر » معناها رجل ، لا ركوع ولا سجود ، وكذلك الزكاة معناها ذلك الرجل لا عدد دراهم ولا اخراج مال ، واشياء من الفرائض والسنن والمعاصي تأولوها ، وصيروها على الحد الذي ذكرت ، فان رأيت ان تبين لنا وتمنّ علينا بما فيه السلامة لمواليك ونجاتهم من هذه الاقاويل التي تخرجهم الى الهلاك .

فكتب الامام عليه السلام في جوابه : ليس هذا ديننا فاعتزله .

“Ahmed b. Muhammed b. İsa Kummi, İmam Hasan Askeri'ye şöyle bir mektup yazdı: Burada bir cemaat var; birtakım hadisler okuyor, onları size ve babalarınıza isnat ediyorlar. Bu sözlerde kalpleri tiksindirecek ifadeler var. Bunları sizin babalarınızdan rivayet ettikleri için reddetmemiz caiz olmadığı gibi içeriğinden dolayı da kabul etmemiz mümkün değil. Bu haberleri sizin dostlarınıza ve Şialarınıza isnat ediyorlar. Onlardan biri Ali b. Haseke, diğeri ise Kasım Yaktini'dir. Onların sözlerinden biri şudur: Yüce Allah'ın “Gerçekten namaz, hayâsızlıktan ve beğenilmeyen işlerden alıkoyar”⁵² sözünün manası bir adamdır; rükû ve secde değil. Aynı şekilde zekâtın manası da o adamdır; dirhemlerin sayılıp maldan çıkarılması değil... Farzlar, sünnetler ve günahları etmişler, anlattığım şekle dönüştürmüşlerdir. Eğer münasip görürseniz dostlarınız için selametik içerecek, onları bu sözlerden kurtaracak ve helak

⁵² Ankebut 45.

olmaktan çıkaracak açıklamayı yaparak bize lütufta bulunursunuz.

İmam (a.s) ona cevabında şöyle yazdı: Bu bizim inancımız değil, ondan uzaklaş.”⁵³

Sehl b. Ziyad Ademi Muhammed b. İsa’dan şöyle rivayet etmiştir:

وروى سهل ابن زياد الادمي عن محمد ابن عيسى قال :

كتب الى ابوالحسن العسكري الهادي عليه السلام ابتداء منه : لعن الله القاسم اليقطيني ولعن الله على ابن حسكه القمي انّ شيطاننا ترائي للقاسم فيوحى اليه زخرف القول غرورا .

وعن سهل ابن زياد قال :

كتب بعض اصحابنا الى ابي الحسن العسكري عليه السلام : جعلت فداك يا سيدي انّ على ابن حسكة يدعى انه من اوليائك وائك انت الاول القديم ، وانه بابك ونيك امرته ان يدعو الى ذلك .

ويزعم انّ الصلاة والزكاة والحج والصوم كل ذلك معرفتك ومعرفة من كان في مثل حال ابن حسكة فيما يدعى من الباطية والنبوة ، فهو مؤمن كامل سقط عنه الاستبعاد بالصوم والصلاة والحج ، وذكر جميع شرايع الدين انّ معنى ذلك كله ما ثبت لك ، ومال اليه ناس كثير فان رأيت ان تمنّ على مواليك بجواب في ذلك تنجيهم من الهلكة قال : فكتب عليه السلام :

كذب ابن حسكة عليه لعنة الله ، وبحسبك انّي لا اعرفه في موالي ما له لعنة الله ، فوالله ما بعث الله محمدا والانبيا من

⁵³ Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.314.

قبله الا بالحنيفتيه والصلاة والزكاة والحج والصيام والولاية، وما دعا محمد ﷺ الا الى الله وحده لا شريك له، وكذلك نحن الاوصياء من ولده عبيد الله لا نشرك به شيئا ان اطعناه رحمنا وان عصيناه عذبنا، ما لنا على الله من حجة، بل الحجة لله علينا وعلى جميع خلقه، ابرء الى الله ممن يقول ذلك وانتفى الى الله من هذا القول، فاهجروهم لعنهم الله والجأوهم الى أضيق الطريق، وان وجدت من احد منهم خلوة فاشدخ رأسه بالصخرة.

“Ebu’l-Hasan Askeri El-Hadi (a.s) bana bir mektup yazdı ve onun başlangıcı şöyle idi: Allah Kasım Yaktini’ye lanet etsin. Allah Ali b. Haseke Kummi’ye lanet etsin. Şeytan Kasım’a görünmüş ve onu aldatmak için kendisine yaldızlı sözler ilham etmektedir.⁵⁴

Rivayete göre Sehl b. Ziyad şöyle dedi:

Dostlarımızdan biri İmam Hasan Askeri’ye (a.s) şu mektubu yazdı: Canım sana feda olsun efendim! Ali b. Haseke⁵⁵ kendisinin sizin dostlarınızdan olduğunu ve sizin ilk kadim zat olduğunuzu iddia etmektedir. Yine o kendisinin, sizin kapınız ve peygamberiniz ol-

⁵⁴ El-Keşşi, Rical’ul-Keşşi, s.321.

⁵⁵ Ali b. Haseke El-Cevvaz Kummi, Kasım Şerani El-Yaktini’nin üstadı idi. Aynı zamanda İbn-i Baba, Muhammed b. Musa Eş-Şurayi ve İmamın emri ile öldürülmüş olan Faris b. Hatem El-Kazvini’nin üstadı idi. İmam kendisini nehyettiği halde yeryüzünde fesat çıkarmaktan vazgeçmeyince, onu lanetledi ve öldürülmesini emretti. Allah hepsine ve onların yolunu takip edenlere lanet etsin.

duğunu iddia ediyor; sizin ona bu davette bulunmayı emrettiğinizi söylüyor.

Onun zannına göre namaz, zekât, hac ve oruç gibi ibadetlerin hepsi, sizi tanımak ve İbn-i Haseke gibilerinin iddia ettiği bablık ve nübüvveti tanımadır. O kâmil bir mümin olduğu için oruç, namaz, hac ve diğer dini sorumlulukları yerine getirme vazifesi kendisinden kaldırılmıştır. Bunların hepsi sizin için de sabittir. Şu anda birçok insan ona temayül etmiştir. Eğer münasip görürseniz dostlarınızı helak olmaktan kurtaracak bir cevap vererek onlara lütufta bulunursunuz.

İmam (a.s) şu cevabı yazdı:

İbni Haseke yalan konuşmuştur; Allah ona lanet etsin. Sana şu kadarı yeter ki ben dostlarım arasında onun söylediklerini iddia edecek birini tanımiyorum. Allah ona lanet etsin. Allah'a andolsun ki Allah, Muhammed'i ve ondan önceki peygamberleri ancak halis bir dinle; namaz, zekât, hac, oruç ve velayetle göndermiştir. Muhammed (s.a.a), (insanları) ancak tek olan ve hiçbir ortağı bulunmayan Allah'a davet etmiştir. Aynı şekilde onun evlatlarından olan biz vasilere de Allah'ın kullarıyız; hiçbir şeyi ona ortak koşmayız. Eğer ona itaat edersek bizi rahmetine mazhar eder ve eğer ona âsi olursak bizi cezalandırır. Bizim Allah'a karşı hiçbir hüccetimiz yoktur. Aksine Allah'ın bize ve tüm mahlûkatına karşı hücceti vardır. Bunları söyleyen kimseden Allah'a sığınırım ve bu sözden Allah'a sığınırım. Onlardan ayrılın; Allah onlara lanet etsin ve

onları en dar yola sürün⁵⁶. Şayet onlardan birini tek başına bulursan başını sert bir kaya ile parçala!”⁵⁷

Ubeydi'den şöyle rivayet edilmiştir:

وروى عن العبيدى قال: كتب الى العسكرى عليه السلام ابتداء منه:

ابره الى الله من الفهريوالحسن ابن محمد ابن بابا القمى فابراً
منهما، فاننى محذرك وجميع موالى وائى العنهما، عليهما
لعنة الله، مستأكلين يأكلان بنا الناس فتانين مؤذنين آذاهما الله
وأركسهما فى الفتنة ركسا.

يزعم ابن بابا اننى بعثته نبياً وانه باب، ويله لعنه الله، سخر
منه الشيطان فاغواه، فلعن الله من قبل منه ذلك، يا محمد ان
قدرت ان تشدخ رأسه بحجر فافعل فانه اذانى آذاه الله فى الدنيا
والاخرة.

İmam Askeri (a.s) bana bir mektup yazdı ve onun başlangıcı şöyle idi:

⁵⁶ Meclisi, Biharul Envar kitabında “dar yola sürün” tabirinden neyin kastedildiğine dair birkaç ihtimal vermiş: Yani onlarla tartışmada kendilerine karşı hücceti tamamlayın ve iddialarının iptali için istidlalde bulunun veya onları batıl söylemlerinden vazgeçirmek için ihtar edin ve Allah’a tövbe etmeye mecbur kalın veyahut onları insanlar arasında teşhir edin; saçmalıklarını dile getirin ki insanlar onların tuzaklarına düşmesin ve yalanlarına kanmasın. Belki de maksat onları öldürmek için münasip fırsatı kollamaktır. Nitekim İmamın sözünün devamı da bu ihtimali desteklemektedir. Çünkü fesat ve fitne adam öldürmekten daha kötüdür.

⁵⁷ Ebu Amr El-Keşşi, Rical’ul-Keşşi, s.322 ve 323; Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.316.

“Ben Fihri’den⁵⁸ ve Hasan b. Muhammed b. Baba Kummi’den Allah’a sığınırım. Sen de o ikisinden uzaklaş. Ben seni ve tüm dostlarımı o ikisinden sakındırıyorum; ben onları lanetliyorum. Allah’ın laneti onların üzerine olsun. O ikisi bizim ismimizi kullanarak insanları sömürüyor. Her ikisi de fitneci ve eziyet edicidir. Allah o ikisine azap etsin, her ikisini de içinde bulundukları fitnede baş aşağı etsin.

Baba, zannediyor ki ben onu peygamber olarak gönderdim ve kendisi bir kapıdır. Yazıklar olsun ona! Allah ona lanet etsin! Şeytan onu kendi emrine almış ve saptırmıştır. Allah onun bu sözünü kabul edene de lanet etsin! Ey Muhammed! Eğer onun kafasını taşla yar-

⁵⁸ Fihri, kendisine Suriye’de tanınmış Nusayriye fırkasının isnat edildiği Muhammed b. Nusayr El-Fihri En-Numeyri’dir. İmamiye’nin rical ve biyografi ilminde önde gelen âlimlerinden olan Ebu Amr El-Keşşi şöyle der: Bir grup insan Muhammed b. Nusayr El-Fihri En-Numeyri’nin peygamberliğine inanmıştır. O, kendisinin Ali b. Muhammed b. Askeri El-Hadi (a.s) tarafından gönderilmiş bir peygamber ve resul olduğunu iddia ediyordu. El-Fihri, Ebu’l-Hasan El-hadi (a.s) hakkında guluv etmişti ve onun rab olduğuna inanıyordu. O aynı zamanda tenasuha (reenkarnasyona) inanıyordu. Mahremlerle ilişkiyi caiz görüyordu. Erkeklerin birbirini nikâhlayıp arkadan ilişkiye girmesini helal sayıyordu. Bu iğrenç işleri de tayyibattan (hoş-temiz lezzetlerden) sayıyordu. Bir erkeğin böyle bir şeyden hoşlanmasının onun tabii hakkı olduğunu ve Allah’ın tayyibattan hiçbir şeyi haram kılmadığını söylüyordu. Nitekim tarihte kendisinin bu işi tevazu ve alçak gönüllülüğün bir alameti olarak saydığı rivayet edilmiştir. Allah’ın laneti onun üzerine olsun.

maya gücün yetiyorsa bunu yap. Zira o beni incitmiştir. Allah ona dünyada ve ahirette acı çektirsin.”⁵⁹

Nasr b. Sabbah’tan şöyle rivayet edilmiştir:

وروى عن نصر ابن الصباح: قال لى السجادة الحسن بن على
ابن عثمان يوما:

ما تقول فى محمد ابن ابى زينب (وهو ابو الخطاب الكذاب
الذى غلى فى الصادق عليه السلام) ولعن بلسانه والائمه من بعده،
ومحمد ابن عبدالله ابن عبد المطلب عليه السلام ايتهما افضل؟

قال: قلت له: قل انت، فقال: بل محمد ابن ابى زينب، الا
ترى انّ الله عزوجل عاتب فى القران محمدبن عبدالله صلى الله
عليه واله وسلم فى مواضع ولم يعاتب محمد ابن ابى زينب،
فقال لمحمد ابن عبد الله:

«ولولا ان ثبتناك لقد كدت تركن اليهم شيئا قليلا»

وقال: له

«لئن اشركت ليحبطنّ عملك ولتكوننّ من الخاسرين»

وفى غيرهما، ولم يعاتب محمد ابن ابى زينب بشيء من اشباه
ذلك، وكلّ ذلك يدلّ على خروجهم من الاسلام كخروج
السهم من القوس اعاذنا الله من شرورهم ووساوسهم.

وروى محمد ابن يعقوب الكلينى فى روضة الكافى باسناده
عن بعض اصحاب ابى عبد الله الصادق عليه السلام قال: خرج الينا
ابو عبد الله عليه السلام وهو مغضب فقال:

⁵⁹ Aynı kaynak, s.323; Biharul Envar, c.25, s.318.

أَنِّي خَرَجْتُ أَنفَا فِي حَاجَةٍ فَتَعَرَّضْتُ لِي بَعْضُ سُودَانِ الْمَدِينَةِ فَهَتَفَ بِي: لَيْيَكُ جَعْفَرُ ابْنِ مُحَمَّدٍ لَيْيَكُ فَرَجْتُ عَوْدِي عَلَى بَدْئِي إِلَى مَنَزَلِي خَائِفًا ذَعْرًا مِمَّا قَالَ حَتَّى سَجَدْتُ فِي مَسْجِدِي لِرَبِّي وَعَفَّرْتُ لَهُ وَجْهِي، وَذَلَّلْتُ لَهُ نَفْسِي، وَبَرَّئْتُ إِلَيْهِ مِمَّا هَتَفَ بِي، وَلَوْ أَنَّ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ عَدَا مَا قَالَ اللَّهُ فِيهِ إِذَا لَصِمَ صَمَمًا لَا يَسْمَعُ بَعْدَهُ أَبَدًا، وَعَمَى عَمَى لَا يَبْصُرُ بَعْدَهُ أَبَدًا، وَخَرَسَ خَرَسًا لَا يَتَكَلَّمُ بَعْدَهُ أَبَدًا، ثُمَّ قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ أَبَا الْخَطَّابِ وَقَتْلَهُ بِالْحَدِيدِ.

Bir gün Seccade Hasan b. Ali b. Osman bana şöyle dedi: Muhammed b. Ebu Zeynep⁶⁰ ve Muhammed b. Abdullah b. Abdulmuttalib hakkında ne düşünüyorsunuz? Hangisi daha üstündür?

Ben de ona dedim: Sen söyle. Dedi: Muhammed b. Ebu Zeynep üstündür. Allah'ın Kur'an'da Muhammed b. Abdullah'ı birçok yerde kınayıp serzeniş ettiğini görmüyor musun? Oysaki Muhammed b. Ebu Zeyneb'i hiç kınamamış. Muhammed b. Abdullah'a hitaben şöyle buyurmuş:

Eğer sana sebat vermeseydik, neredeyse onlara birazcık yaslanacaktır.⁶¹

Bir başka ayette ona şöyle diyor:

Eğer ortak koşarsan, kuşkusuz amelin boşa gider ve mutlaka ziyan edenlerden olursun.⁶²

⁶⁰ Muhammed b. Ebu Zeynep, İmam Sadık (a.s) hakkında guluv eden, o hazretin ve o hazretten sonraki imamların diliyle de lanetlenmiş olan yalancı Ebu'l-Hattab'dır.

⁶¹ İsra 74.

⁶² Zümer 65.

Ve bu ikisi dışında başka ayetlerde de Muhammed b. Abdullah'ı kınamıştır ama Muhammed b. Ebu Zeynep hakkında buna benzer hiçbir kınayıcı ifade gelmemiştir.⁶³

Tüm bunlar onların, okun yaydan çıkışı gibi İslam dininden çıktıklarına delalet etmektedir. Allah bizleri onların şerrinden ve vesveselerinden uzak etsin.

Muhammed b. Yakub Kuleyni *Ravzatul-Kâfi* kitabında kendi isnadıyla İmam Sadık'ın (a.s) dostlarından birinden şöyle rivayet etmiştir: İmam Sadık (a.s) öfkeli bir halde bize doğru dışarı çıktı ve şöyle buyurdu:

Az önce bir iş için dışarı çıkmıştım. Şehirdeki zencilerden biri bana doğru şöyle bağırdı: Lebbeyk Cafer b. Muhammed lebbeyk! Onun söylediği sözden dehşete kapılarak hemen evime geri döndüm; namazgâhimda rabbim için secdeye kapandım ve yüzümü toprağa sürdüm, nefsimi onun huzurunda zelil ettim ve o zencinin bana doğru bağırarak söylediği sözden rabbime sığındım. Eğer Meryem oğlu İsa Allah'ın kendisi hakkında buyurduğunun ötesine geçseydi Allah onu, asla duyamayacağı şekilde sağırlaştırırdı, bir daha asla göremeyeceği şekilde onu kör ederdi ve asla konuşamayacağı şekilde onu laf/dilsiz ederdi. İmam daha sonra şöyle buyurdu: Allah Ebu'l-Hattab'a lanet etsin ve onu demirle öldürsün.”⁶⁴

Anbese b. Mus'ab'dan şöyle rivayet edilmiştir:

⁶³ Aynı kaynak, s.352 ve 353; Biharul Envar, s.320.

⁶⁴ Muhammed b. Yakub El-Kuleyni, *Ravzat'ul-Kâfi*, s.225-226.

وروى عن عنبسة ابن مصعب قال : قال لى ابو عبد الله عليه السلام :

اى شىء سمعت من ابى الخطاب ؟ قال : سمعته يقول : انك وضعت يدك على صدره وقلت له : عه (اى احبس واحفظ ولا تنس) ولا تنس ، وانك تعلم الغيب ، وانك قلت له عيبة علمنا وموضع سرنا ، أمين على احيائنا وامواتنا ، قال : والله ما مس شىء من جسدی جسده الا يده ، واما قوله : انى قلت : اعلم الغيب فوالله الذى لا اله الا هو ما اعلم الغيب فلا اجرنى الله فى امواتى ولا بارك لى فى احيائى ان كنت قلت له .

قال : وقد امه جویریة سوداء تدرج قال : لقد كان منى الى ام هذه كخطة القلم فاتتنى هذه فلو كنت اعلم الغيب ما كانت تأتینى ، ولقد قاسمت مع عبد الله ابن الحسن حائطا بينى وبينه فاصابه السهل والشرب واصابنى الجبل ، واما قوله : انى قلت : هو عيبة علمنا وموضع سرنا أمين على احيائنا وامواتنا ، فلا آجرنى الله فى امواتى ولا بارك لى فى احيائى ان كنت قلت له شيئا من هذا قط .

İmam Sadık (a.s) bana şöyle buyurdu:

“Ebu'l-Hattab'dan ne duyduñ? Anbese dedi: Ondan duyduğuma göre siz elinizi onun göğsünün üzerine koyup kendisine şöyle demişsiniz: Korum ve unutma. Gaybı bildiğimizi söylemişsiniz. Yine onun için “ilminizin sandığı ve sırrınızın yeri, dirilerimiz ve ölülerimiz emini” demişsiniz. Bunun üzerine İmam Sadık şöyle buyurdu: Allah'a andolsun ki benim bedenim onun elinden başka hiçbir yerine temas etmemiştir.

Benim gaybı bildiğim sözüne gelince; kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin olsun ki ben gaybı bilmem. Eğer bunu söylemişsem Allah bana ölülerim konusunda ecir, dirilerim konusunda bereket vermesin. Ravi diyor: İmamın sözü tam da buraya vardığında siyah tenli küçük bir cariye ona doğru geliyordu; imamı kastetmişti. İmam buyurdu: Bu kızın annesi ile ilişim vardı ve aramızda bir kalem boyu kadar mesafe vardı. Bu küçük kız geldi ve ilişimize engel oldu. Abdullah b. Hasan ile ortak bir arazimiz vardı; kura ile onu aramızda taksim ettik. Ancak düz ve verimli olan arazi ona çıktı. Çakıllı ve dağlık arazi ise bana çıktı. Eğer gaybı bilmiş olsaydım böyle olmazdı. Onun “bizim ilmimizin sandığı, sırrımızın yeri, dirilerimiz ve ölülerimizin emini olduğu” iddiasına gelince; eğer kesinlikle bunlardan birini söylemişsem Allah bana ölülerim konusunda ecir, dirilerim konusunda bereket vermesin.”⁶⁵

Ali b. Akabe'den ve babasından şöyle rivayet edilmiştir:

وروى عن على ابن عقبة عن ابيه قال : دخلت على ابي عبدالله
 ﷺ وجلست فقال لى :

وكان فى مجلسك هذا ابوالخطاب ومعه سبعون كله اليهم
 يتألم منهم شيئاً، فرحمتهم فقلت لهم : الا اخبركم بفضائل
 المسلم؟ فلا احسب اصغرهم الا قال : بلى جعلت فداك .

⁶⁵ Ebu Amr El-Keşşi, Rical'ul-Keşşi, s.188 ve 189.

قلت: من فضائل المسلم ان يقال له: فلان قارئ لكتاب الله عزوجل، وفلان ذوحظ من ورع، وفلان يجتهد في عبادته لربه، فهذه فضائل المسلم، ما لكم وللرياسات انما المسلمون رأس واحد، اياكم والرجال فان الرجال للرجال مهلكة، فاني سمعت ابي عليه السلام يقول:

ان شيطانا يقال له: المذهب ياتي في كل صورة الا انه لا ياتي في صورة نبي ولا وصي نبي ولا احسبه الا وقد ترائي لصاحبكم فاحذروه، فبلغني انهم قتلوا معه فابعدهم الله واسحقهم انه لا يهلك على الله الا هالك.

İmam Sadık'ın (a.s) huzuruna vardım, selam verip oturduğumda Hazret bana şöyle buyurdu:

“Senin şu oturduğun yerde Ebu'l-Hattab oturmuştu. Onunla birlikte yetmiş kişi vardı ki hepsi de bir şekilde ona teslim olmuştu (onun etkisi altında kalmıştı ve hepsi de ondan bir şey öğrenmişti). Ben onlara acıdım ve şöyle dedim: Acaba size Müslümanın faziletlerinden haber vermeyeyim mi? En küçüğüne kadar hepsi dedi: Canım sana feda olsun, haber verin.

Dedim: Bir Müslümanın faziletlerindendir ki hakkında şunlar söylensin: Falan şahıs Allah'ın kitabını okuyor, falan şahıs takvadan büyük nasip sahibidir, falan şahıs Rabbine kullukta çaba göstermektedir. Bunlar bir Müslümanın faziletleridir. Size ne oluyor da baş olmanın peşine düşüyorsunuz? Oysaki Müslümanların hepsi tek baştır. Kişilerden (onları kutsamak-tan) uzak durun; zira kişiler kişiler için helak edicidir.

Ben babamın şöyle buyurduğunu duydum: kendisine “Mezheb” denilen bir şeytan vardır. O, peygamber ve peygamber vasisi dışında her surette gelebilir. Ben onun sizin şu arkadaşınıza da görüldüğüne inanıyorum; ondan uzaklaşın. Ancak bir süre sonra hepsinin de Ebu'l-Hattab'la birlikte öldürüldükleri haberini aldım. Böylece Allah onları rahmetinden uzaklaştırdı ve Allah'a karşı ancak helak olanın helak oluşuyla hezimetle uğradılar.”⁶⁶

Şeyh Saduk kendi isnadıyla Ebu Haşim Caferi'den şöyle rivayet etmiştir:

وروى الصدوق باسناده عن ابى هاشم الجعفرى قال : سألت
ابا الحسن الرضا عليه السلام عن الغلاة والمفوضة فقال عليه السلام :

الغلاة كفّار والمفوّضة مشركون من جالسهم او خالطهم او
واكلهم او شاربهم او واصلهم او زوّجهم او تزوّج منهم او

⁶⁶ Ebu Amr El-Keşşi, Kitab'ur-Rical, s.189; Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.325. Rivayetten anlaşıldığı üzere İmam onlara nasihatte bulundu. Fakat imamin nasihatini dikkate almayınca hepsi de Ebu'l-Hattab'la birlikte helak oldu. İmamin Müslümanlar “tek baştır” sözünden kastettiği şey, onların tümünün bir kişi gibi olduğu, dolayısıyla baş olama peşinde olmanın anlamsız olduğudur. Ya da maksat “Müslümanların bir başı vardır” manasıdır. Yani Müslümanların başı, masum imamdır. Dolayısıyla herkesin kendisini baş etmeye çalışması doğru değildir. “Allah'a karşı ancak helak olanın helak oluşu” ifadesinden kastedilen şeyse, ancak kendi iradesiyle helak olmayı seçen kimsenin helak olduğu gerçeğidir. Nitekim Yüce Allah da ayette şöyle buyurmuştur: Biz onlara zulmetmedik; fakat onlar kendilerine zulmediyordu. Yine şöyle buyurmuştur: Zalim bir topluluktan başkası helak olmaz.

امنهم او ائتمنهم على امانة او صدق حديثهم او اعانهم بشرط
كلمة خرج من ولاية الله عزوجل وولاية رسول الله ﷺ وولايتنا
اهل البيت عليه السلام.

İmam Rıza'ya (a.s) Gulat ve Müfevvice fırkaları hakkında sorduğumda şöyle buyurdu:

“Gulat kâfirdir ve Müfevvice müşriktir; onlarla oturan veya aralarına karışan veya onlarla (aynı sofrada) yiyip içen, onlarla ilişki kuran, onları evlendiren veya onlardan evlenen, emanet konusunda onlara güvenen veya onların güvendiği, onların sözünü tasdikleyen veya bir satır kelimeyle (dahi) onlara yardım eden kimse Allah'ın, Peygamber'in ve biz Ehlibeyt'in velayetinden çıkmış olur.”⁶⁷

Hattabiye Fırkasının Akıbeti

Tarih ve mezhep kitaplarından nakledildiğine göre Hattabiye fırkasının önde gelenleri Ebu'l-Hattab ile birlikte Küfe şehrindeki mescidi mesken edindiler ve kendilerini ibadete verdiler. Onlardan her biri mescidin bir direğinin yanına yerleşmiş ve gizlice insanları kendi inançlarına davet ediyordu. Çok geçmeden onların haberi Mansur tarafından atanmış Küfe valisi İsa b. Musa'ya ulaştı. İsa b. Musa, onların Küfe mescidinde toplanıp direklerin dibini mesken edişlerinden, birçok günahı mubah saydıklarından ve insanları Ebu'l-Hattab'ın peygamberliğine davet ettiklerinden haberdar

⁶⁷ Şeyh Saduk, Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s), s.326.

oldu. İnsanlar da onları ibadet ehli olarak görüyordu. İsa b. Musa, onları tutuklayıp kendisine getirmesi için adamlarından birini süvari ve piyadelerden oluşan bir orduyla yanlarına gönderdi. Fakat onlar teslim olmayıp savaştılar. Yetmiş kişiydiler. Bu savaşta hepsi öldürüldü. İçlerinden sadece biri vücudundaki yaralarla baygın bir halde ölülerin arasına düştü ve ölmüş olduğu sanıldı. Gece olup hava karardığında ise ölülerin arasından çıkarak kendisini kurtardı. O, künyesi Ebu Hatice olarak tanınan Ebu Seleme Salim b. Mukrim El-Cemmal idi.

Onun bu olayın ardından tövbe ettiği ve İmam Sadık'tan (a.s) hadis rivayet edenlerden olduğu söylenmiştir.

İki güruh arasında kamış, taş ve bıçakların kullanıldığı çok şiddetli bir savaş oldu. Ebu'l-Hattab'ın adamları mızrak yerine şeker kamışı kullanıyordu. Ebu'l-Hattab onları savaşa teşvik ederek şöyle diyordu: Onlarla savaşın. Sizlerin elindeki kamışlar onlara mızrak ve diğer silahların etkisini bırakacaktır. Onların mızrakları, kılıçları ve diğer silahları size zarar vermeyecek ve size etki etmeyecek, bedeninize işlemeyecektir. Bu şekilde onları motive ediyor ve onar kişilik gruplar halinde savaş için ileri çıkarıyordu. Onlardan yaklaşın otuz kişi öldürülünce Ebu'l-Hattab'a doğru şöyle bağırdılar:

Ey Efendimiz! Bu kavmin elinden kurtulmak için bize nasıl bir çözüm göstereceksin? Görmüyor musun bizim kamışlar onlara karşı işe yaramıyor, hiçbir

etki bırakmıyor, hepsi de kırıldı? Aksine onların silahları bize etki etti ve bizden birçok masum insan öldürüldü.

Bunun üzerine Ebu'l-Hattab onlar şöyle dedi:

“Ey kavmim! Sizler zor bir imtihanla sınandınız; artık öldürölmenize ve şehit olmanıza izin verilmiştir. Şimdi dininiz ve şerefınız için savaşın. Onlara teslim olma zilletine düşmeyin. Kaldı ki sizler her hâlükârda öldürölmekten kurtulamayacaksınız. O halde hiç değılse yüce ve aziz insanlar olarak öölün. Sabredin; zira Allah sabredenlere büyük bir mükâfat vadetmiştir. Sizler sabırlı kimselersiniz.”

Onlar da son fertleri öldürölünceye kadar savaştilar. Ebu'l-Hattab ise esir alınarak İsa b. Musa'nın yanına getirilince öldürölmesini emretti. Fırat'ın kıyısında bulunan Daru'r-Rızk mevkiinde boynu vurularak öldürölüldü. Vali onun ve yarenlerinin asılması emrini verdi. Hepsi darağacına asıldılar; bir müddet sonra ise yakılmaları emrini verdi ve yakıldılar. Küfe valisi onların başlarını Mansur'a gönderdi. Mansur'un emriyle başlar Bağdat'ta üç gün asılı kaldıktan sonra yakıldı.⁶⁸

Zikredilen ayetler ve rivayetler ışığında şu hususlar elde edilmiştir:

1- Peygamberler, imamlar, evliyalar ve vasiler hepsi de Allah tarafından yaratılmış, sonradan ortaya

⁶⁸ Sad b. Abdullah, El-Makalat ve'l-Firak, s.81; Nevbahti, Firak'uş-Şia, s.69, 70; Biharul Envar, c.25, s.326.

çıkılmışlardır; ezeli olmadıkları için yaratılmak ve hadis olmaktan müstağni değillerdir.

2- Onların hepsi yaşamlarında, rızıklarında ve sıhatlerinde Allah'a muhtaçtırlar. Kendileri için ne yarara, ne zarara, ne ölüme, ne hayata ne de yeniden dirilişe malik değillerdir. Nitekim bu durum, bütün mahlûkların özelliğidir.

3- Onların hepsi de Allah'ın emriyle ölecek ve O'nun emriyle yeniden dirileceklerdir. Amellerinin mükâfatı olarak ve Rablerinin fazlı ile cennete gireceklerdir.

4- Onların Allah'a yakınlaşması takva, amel ve ibadetledir; Rablerine karşı günah işlemekten korktukları içindir. Zira onlar için günah işleme imkânı vardır. Fakat iradelerini iyi kullandıkları ve Rablerinin azabından korktukları için onlardan günah sadır olmaz. Dolayısıyla onların günahlara karşı masum olmaları, günah işleme potansiyelinden yoksun oldukları için değildir. Aksine nefislerine karşı en güçlü şekilde cihat ettikleri için, Rablerinden aldıkları destekle, nefislerine karşı Allah'ın yardımını alırlar; onlar Allah'ı çok zikrettikleri için Allah da onları zikreder. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿فَاذْكُرُونِي اذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَا لَا تَكْفُرُون﴾

“Artık beni anın ki, (ben de) sizi anayım. Bana şükredin ve nankörlük etmeyin.”⁶⁹

⁶⁹ Bakara 152.

5- Onların hepsi muhlis/ihlaslı, bir kısmı ise muhles/ihlasa erdirilmiş kullardır ve şeytan onlardan ümidini kesmiş, onları saptıramayacağını ilan etmiştir. Yüce Allah da şeytana hitaben “senin benim kullarım üzerinde hiçbir egemenliğin yoktur” buyurarak bu gerçeği ilan etmiştir. Muhles/ihlasa erdirilmiş kullar masumiyette öyle bir dereceye ulaşmışlar ki ilimleri isabetlidir, en ufak hata taşımaz; amellerinde de hiçbir günah bulunmaz. Bu meseleyi daha önce Kur’an’da imametinin kriterlerini açıklarken beyan ettiğimiz için bir daha onları tekrar etmiyoruz.

6- Mucizeler ve kerametler haktır; Allah’ın veli kulları da bunlarla vasıflandırılabilir. Bunları Allah’ın fazlı, izni ve bereketi ile onlar hakkında kabul etmek asla guluvve yol açmaz. Dolayısıyla onların eliyle ölülerin diriltilmesi ve hastaların şifa bulması mümkün olduğu gibi vuku da bulmuştur. Nitekim Yusuf’un gömleği Yakub’un gözlerine değince görmeye başlamıştır. Hz. İsa Allah’ın izniyle ölüleri diriltmiş, çamurdan yaptığı kuşa hayat vermiştir. Tüm bunlar Allah’ın diğer peygamberleri ve veli kullarından da görülebilir. Bunu kabul etmek guluv değildir.

7- Bir konuda guluv olup olmadığını ayırt etmenin yolu, müstakil ve kendi başına yapma iddiasının olup olmayışıdır. Eğer yapılan iş son derece küçük dahi olsa ve Allah’tan bağımsız olarak yapıldığı iddia edilse guluv olur. Fakat fiil her ne kadar büyük ve olağan üstü olsa dahi eğer Allah’ın izniyle gerçekleştiği varsayılırsa bunda guluv yoktur. Aksine bu, Allah’ın dilediğine

verdiği bir fazlıdır. O, yaptığı işten dolayı sorguya çekilmez ama onlar (insanlar) sorguya çekilirler.

8- Allah'ın veli kullarından dini veya dünyevi bir konuda yardım istemek – ister hayatta olsunlar ister ölmüş olsunlar – günlük alışlagelmiş hayatımızda insanların birbirinden yardım istemesi gibidir, hiçbir sakıncası ve mahzuru yoktur. Çünkü Allah işlerini ancak sebeplerle yerine getirmektedir. Buradaki ölçü tevhit şartının dışına çıkmamaktır. Tevhidin dışına çıkmak ise ancak vesileyi, çözümünü istediğimiz konuda kendi başına (Allah'tan bağımsız şekilde) güç sahibi olarak görmeye bağlıdır. Bu şirktir. Burada yardım istenen konunun dini veya dünyevi olması arasında hiçbir fark yoktur. Fiillerin büyük veya küçük olması arasında da fark yoktur. Aynı şekilde vasıtalar – onların evliyalar veya gayri evliyalar olması – arasında da fark yoktur. Fakat inancımız şu olursa: Onların hepsi Allah'ın kullarıdır; Allah'ın izni ve inayeti ile de birtakım işler yapmaya güçleri vardır. Böyle bir inançta hiçbir sakınca yoktur. Bu inançla onlardan bir şey isterken kullanacağımız “şu işimizi yap” gibi direkt ifade ile “Allah'tan senin hürmetine bu işimizi yapmasını istiyorum” ifadesi arasında hiçbir fark yoktur. Çünkü biz şuna inanıyoruz ki onların vermesi veya engellemesi Allah'ın izni, ruhsatı ve inayetiyledir.

9- Onlar, ancak Rablerinin kendilerine vahiy ve ilhamda bulunarak onlar için keşfettiği ölçüde gaybı bilirler. Bunda dahi Rablerine muhtaçtırlar. Kimi zaman en uzak beldelerde gerçekleşen hadiseleri bilirler.

Doğuda oldukları halde batıda vuku bulan olaylardan haber verirler. Kimi zaman ise arkalarında ne olduğunu bilemezler. Yani onların gaybi ilimleri, insanların hidayetinde ihtiyaç duyulacak ölçüde Yüce Allah'ın öğretmesine bağlıdır; bu miktarda gaybi ilim bile gerçekten çoktur.

10- Onların din ve kitaba olan ilimleri diğer insanların ilimleriyle mukayese bile edilmez. Çünkü onlar ilmin kaynağıdır. Onlar din konusunda Allah'ın ilim sandıklarıdır. Tefsirini, yorumunu ve tüm batınî vecihlerini bilmedikleri tek bir ayet bile yoktur. Bu da Allah'ın onlar üzerindeki fazlındandır. Dolayısıyla onlar her zaman dolup taşan ilim deryaları, hikmet pınarlarıdır. Diğer insanlar ise onların ilminden alan kaplar mesabesinde; herkes kendi kapasitesinde ve kabiliyeti ölçüsünde onlardan feyiz alır. Kapla deniz arasındaki fark ise çok açıktır. Dolayısıyla dini anlama konusunda herkes onlara muhtaçtır. Onlar ise sadece noksan sıfatlardan münezze ve şanı yüce olan Rablerine muhtaçlardır.

11- Onlar dinin erkânındandır. Onlara itaat etmek oruç ve namaz gibi dinin bir parçasıdır ve dindendir. Hatta onların velayet ve imameti dinin tamamıdır. Çünkü velayet; oruç, namaz, hac ve cihat gibi tüm ibadetlerin anahtarıdır.

12- Onların sözleri, fiilleri ve davranışları dinin ameli/pratik tefsiridir. Tüm bu alanlarda onların siyreti uyulması gereken bir hüccettir. Fakat diğerleri böyle

değildir; yani diğerlerinin ameli veya sözü direkt olarak hüccet sayılmaz; ancak kitap ve sünnet ölçüsünden geçirildikten sonra delil kabul edilebilir. Fakat Ehlibley'ten sadır olan bir fiil hiçbir şüphle olmaksızın sünnettir ve hüccettir.

Meclisi'nin Guluv Hakkında Söyledikleri

Ehlibley'in ilim deryasının gayretli âlimi Allame Muhammed Bakır Meclisi guluv hakkındaki rivayetleri toplayıp beyan ettikten sonra şöyle demiştir:

Peygamber ve imamlar hakkında guluv; onların ilah olduklarına veya ilahlıkta, yaratmada ve rızık vermede Yüce Allah'ın ortakları olduklarına veya Allah'ın onlara geçtiğine (hülül ettiğine) veya onlarla birleştiğine ya da Allah'tan bir vahiy ve ilham olmaksızın onların gaybı bildiklerine veya imamların peygamberler olduklarına veya onlardan bazılarının ruhlarının bazılarına geçtiğine (tenasuh)⁷⁰ veya onları tanımanın bütün itaatlerin yerine geçtiğine ve artık teklife ve günahlardan kaçınmaya gerek kalmadığına inanmakla gerçekleşir. Bunların hepsi dinsizlik ve küfürdür, dinden çıkmaktır. Nitekim daha evvel geçen tüm akli deliller, ayetler ve rivayetler buna delalet etmektedir.

⁷⁰ Değerli okuyucu; tenasuha inanmak her ne kadar batıl ve bozuk bir inanç olsa da ancak bu, guluv sebebi değildir. Aksine tenasüh ilmi ve felsefi açıdan imkânsız olduğu için batıldır; ona dair akli ve şer'i hiçbir delil yoktur. Bununla birlikte onda guluv söz konusu değildir. Gerçi guluv erbabı birçok yerde tenasüh inancını da savunmuştur.

İmamların bu kimselerden teberri ettiklerini, onların küfrüne hükmettikleri ve öldürölmelerini emrettiklerini anladığına göre eğer kulağına bu inançlardan birini çağrıştıran bir rivayet değerse şunu bilmelisin ki ya onun mantıklı bir tevili/yorumu vardır ya da tamamen Gulat'ın uydurduğu hadislerdendir.

Ancak bazı kelim âlimleri ve muhaddisler, imamların (a.s) marifeti konusunda eksik oldukları ve onların ahvalindeki ilginçliklerin idrakinden aciz kaldıkları için guluv hususunda ifrata düşmüşlerdir. Dolayısıyla çok güvenilir raviler tarafından imamlar hakkında nakledilmiş bazı ilginç mucizeleri kabul etmemişlerdir. Hatta Şeyh Saduk gibi bazı âlimler şöyle demişlerdir: “İmamların hata yapmadığına veya onların geçmişte olan ve gelecekte vuku bulanı bildiklerine inanmak gulüvdandır.” Oysaki birçok hadiste şu ifade gelmiştir:

لا تقولوا فينا ربّا وقولوا ما شئتم ولن تبلغوا

“Bizim hakkımızda “Rab” demeyin; sonra istediğinizi (fazileti) söyleyin, asla ulaşamazsınız.”

Yine rivayette şöyle gelmiştir:

انّ امرنا صعب مستصعب لا يحتمله الا ملك مقرب او نبي مرسل او عبد مؤمن امتحن الله قلبه للايمان

“Bizim işimiz zor ve çetindir; onu ancak mukarreb bir melek, gönderilmiş bir peygamber veya Allah'ın

kalbini imanla imtihan etmiş olduğu mümin bir kul taşıyabilir.”⁷¹

Bu rivayet, aynı mazmunda farklı ibaretlerle de gelmiştir. Onlardan gelen bir rivayette de şöyle geçmiştir:

لو علم ابوذر ما فى قلب سلمان لقتله

“Eğer Ebuzer Selman’ın kalbinde olanı bilseydi onu öldürürdü.”

Daha önce geçmiş ve ileride gelecek bu ve benzer rivayetler görmezden gelinmemelidir.

Dolayısıyla dindar bir müminin onların faziletleri, mucizeleri ve üstün işleri hakkında gelen rivayetleri direkt olarak reddetmesi doğru değildir. Ancak dinin zaruri bir meselesine aykırı olması veya kesin delillerle çelişmesi veya muhkem ayetlerle ters düşmesi veya hut mütevatir hadislere aykırı olması halinde reddedilir. Nitekim teslimiyet babında bunlardan söz edildi. Allame Meclisi’nin (Allah makamını yüceltsin) sözü burada sona ermiştir.⁷²

Allame Meclisi’nin kıymetli sözlerine şu eleştiri yapılabilir: Gulat’ın bazı iddiaları batıl olmakla birlikte guluv değildir. Mesela imamların peygamberliğine inan-

⁷¹ Besair’u’d-Derecat, s.27, Meani’l-Ahbar, 407; Muhammed b. Yakub Kuleyni, El-Kâfi, c.1, s.401; olla Muhsin Feyz Kaşani, El-Vafi, c.3, s.317; Molla Muhammed Bakır Meclisi, Mir’at’ul-Ukul, c.4, s.317; Ebu Amr El-Keşşi, Kitab’ur-Rical, s.103; Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.366.

⁷² Allame Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.336.

mak veya tenasüh inancı ya da onları tanımanın oruç ve namaz gibi farzların yerine kifayet edeceğine inanmak gibi konular batıl olmakla ve Gulat'tan sadır olmakla birlikte guluv değildir. Bunların batıl olma sebebi ise hakkında delil olmaması, hatta aksine delil olmasıdır. Dolayısıyla bunlara guluv denilmez. Guluv, onlara Allah'a has olan makamların verilmesidir. Buna dikkat etmek gerekir.

İmamet ve Tefviz

İmametle ilgili en önemli konulardan birinin tefviz meselesi ve bu konudaki doğru duruşun tespiti olduğunu bilmek gerekir. Bu konuya girmeden önce şunu bilmeliyiz ki tefvizin manalarından çoğunun gulüvle hiçbir ilgisi yoktur. Zira galinin (gulüvcunun), evliya ve gulüv ettiği kimse hakkında söylediği şey, onu sınırlarının dışına çıkarmıştır; mesela onların rab olduğuna veya ilah olduklarına ya da Allah'ın ortakları olduklarına veyahut Allah'ın onlara hülûl ettiğine inanması gibi hususlar gulüvdur. Fakat tefvizi kabul eden temsilcilik ve vekalet inanmaktadır. Bu da ileride gelecek olan bir manası dışında gulüv gerektirmez. Bunun gulüv gerektirmediğinin delili ise şudur: Allah, mülkünde kendi emrinin maliki-dir, onu dilediğine verir. Dilediğine mülkü verir, dilediğinden çekip alır. Dolayısıyla eğer kullarından birine tefvizde bulunacaksa kim onun iradesini engelleyebilir? Aksine o dilediğini yapar. O, yaptığı işten dolayı sorguya çekilmez ama onlar (insanlar) sorguya çekilirler.

Nitekim görüyoruz ki Allah öldürme işini insanlar üzerine görevlendirilmiş olan ölüm meleğine tekviz etmiştir. Âlemdeki işlerin birçoğunun tedbiri meleklerle bırakılmıştır; onlar kendilerine emrolunanı yaparlar ve Rablerinin onlara emrettiği şeye karşı gelmezler. Bunun gulüvle hiçbir ilgisi yoktur. Allah, eğer bir işi kullarından birine tekviz etmişse (bırakmışsa) bize teslim olup rıza göstermek ve kabul etmek düşer. Ancak burada tartışma bunun imkânı üzerinde değildir. Zira tekviz birçok manasında kesinlikle mümkündür ve olabilir. Dolayısıyla burada söz tekvizin imkânından ziyade vukuu konusundadır ve bunun delile ihtiyacı vardır. Bizim ilk yapmamız gereken şey tekvizin manalarını belirlemektir. Daha sonra ise her mana üzerinde durarak onun gerçekleşip gerçekleşmediğini ortaya koymalıyız. Şu halde öncelikle tekvizin manaları, olası anlamları ve terminolojilerinin beyanına ilişkin kısaca bahsedelim.

Tekvizin Manaları ve Terminolojileri

Tekviz, “fevze- yufevvizi” fiilinin mastarıdır. Birini temsilci yapmak, vekil kılmak, kendi yerine koymak manasına gelir. Birisi “falan şahıs işi filan şahsa tekviz etti” dediğinde şunu kasteder: O işte onu vekil kıldı, tasarrufta bulunma serbestliği verdi ve işi ona teslim etti.¹

¹ Bkz. Lisanu’l-Arab, Ebu Manzur; Muhtaru’s-Sihah ve’l-Mucemu’r-Raid ve’l-Mucem El-Lugatu’l-Arebiyyet’ul-Muasir;

Şeriat ehli nezdinde ise bu kelimenin iki ıstılahî/terminolojik manası vardır:

1- Cebir karşısındaki manadır. Kalam ilminde insanın amelinde ihtiyar sahibi olup olmadığından bahsedildiğinde eğer dersek ki; “insan tam bir ihtiyara sahiptir, imanı veya küfrü Allah katından takdir edilmemiştir. Aksine bizzat kendisi hidayet yolunu seçerek dünyada ve ahirette saadete ermektedir veya küfür ve günah yolunu seçerek dünya ve ahirette bedbaht olmaktadır...” tefvize inanmış oluruz.

Fakat eğer şöyle dersek; “insan yaratılmadan önce onun saadet veya bedbahtlığı takdir edilmiştir. Dolayısıyla insan Yüce Allah’ın ilminde kendisi için takdir edilmiş olan şeyi seçmektedir...” cebre inanmış oluruz.

Tefvizin terminolojik manalarından biri budur. Ehlişünnet’ten Mutezile fırkası bu görüşü (tefvizi) kabul etmiştir. Bu konuda birinci asırdan itibaren mezhepler arasında birtakım tartışmalar ve hatta düşmanlıklar vuku bulmuştur. Bu mesele en başından itibaren günümüze kadar üzerinde çatışma ve anlaşmazlığın yaşandığı birinci derecedeki konulardandır. Her grup kendisine muhalif olanı kadercilikle itham etmekte; birbirlerini tekfir edip lanetlemektedirler. Her grup, kendi yanında olan ile sevinir.

El-Ayn, Ferahidi; El-Kamus, Firuz Abadi; El-Mucem’ul-Meani’l-Arebiyye.

Ehlibeyt mektebinin bu meselede seçtiği görüş ise iki konum arasında bir konumdur. Biz cebri kabul etmiyoruz. Çünkü onu kabul etmek birçok rivayette de geldiği gibi küfrü gerekli kılar. Tefvizi de kabul etmiyoruz; çünkü gözümüzle gördüğümüz gerçeğe aykırı oluşu malumdur. Bu konudan ileride – inşallah – kapsamlı şekilde bahsedeceğiz.

2- Tefvizin ikinci ıstılahî manası, bazı ilahî işlerin genel olarak evliya kullara ve özelde imamlara bırakılmış olmasıdır. Bu mana hususunda da çeşitli manalar kastedilmektedir ki her birinin kendine has hükmü vardır. Şimdi bu manaları sunacağız ve ardından seçtiğimiz görüşü belirteceğiz. Bu bahis üzerinde düşünmek imamları tanımak hususunda çok sağlam bir setnet olabilir.

Tefvizin Manaları ve Hükümleri

Birinci Mana:

Tefvizden bazen yaratma, rızık verme, terbiye etme, öldürme ve diriltme işlerinin tefviz edilmesi kastedilir. Bir kavim şöyle dedi: Yüce Allah imamları (a.s) yarattı; yaratma işini onlara tefviz etti (bıraktı). Artık onlar yaratıyor, onlar rızık veriyor, onlar öldürüyor ve onlar diriltiyorlar. Bu mananın iki yorumu vardır: Birincisi şudur: Bu manada bir tefvizi imamlar hakkında kabul ederken onların bu işlerin tümünde bağımsız olduklarına inanmaktır. Şöyle ki onlar yaratma

konusunda ilahî bir izne ihtiyaç duymaksızın istedikleri şekilde hareket ederler. Hatta onlar gerçek manada kendi meşiyetleri ile bu işleri yapmaktadırlar. Bu açık bir küfür ve şirktir. Bunun imkânsız oluşuna akli ve şer'i deliller delalet etmektedir. Buna inanan kim-
senin küfründe şüphe etmek doğru değildir.

Bunun imkânsız olduğuna delalet eden birçok ri-
vayet vardır. Onlardan bazıları şunlardır:

Şeyh Saduk, Uyun-u Ahbar'ir-Rıza kitabında kendi
isnadiyla Yasir El-Hadım'dan şöyle rivayet etmiştir:

ما روى الصدوق فى عيون اخبار الرضا عليه السلام باسناده عن ياسر
الخدام قال: قلت للرضا عليه السلام ما تقول فى التفويض؟

فقال: ان الله تبارك وتعالى فوض الى نبيه صلى الله عليه وآله امر دينه فقال: «ما
آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا».

فاما الخلق والرزق فلا، ثم قال عليه السلام: ان الله عز وجل خالق كل
شئ وهو يقول عز وجل:

«الذى خلقكم ثم رزقكم ثم يميتهم ثم يحييكم هل من
شركائكم من يفعل من ذلكم من شئ سبحانه وتعالى عما
يشركون».

İmam Rıza'ya (a.s) sordum: Tefviz hakkında ne di-
yorsunuz?

İmam buyurdu: Allah, peygamberine dininin em-
rini tefviz etmiş, şöyle buyurmuştur:

“Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırıysa ondan sakının.”²

Fakat yaratma ve rızık vermeyi kimseye tefviz etmemiştir. İmam Rıza (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: İzzet ve celal sahibi Allah her şeyin yaratıcısıdır. O şöyle buyurmaktadır:

“Sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra sizi öldürecek olan, sonra sizi diriltecek olan, Allah’tır. Allah’a koştüğünüz ortaklarınızdan bunlardan herhangi birini yapan var mı? Allah, onların ortak koştuklarından yüce ve münezzehtir.”³

Yine İmam Rıza’dan (a.s) Umeyr b. Muaviye Şamî’nin tefviz hakkındaki sorusuna cevap olarak şu sözü rivayet edilmiştir:

وعنه عليه السلام في جواب سؤال عمير ابن معاوية الشامي عن التفويض اذ قال: ومن زعم ان الله عز وجل فوض امر الخلق والرزق الى حجه عليه السلام فقد قال بالتفويض والقائل بالتفويض مشرك.

“Her kim Allah’ın yaratma ve rızık verme işini hucetlerine bıraktığını zannederse tefvize inanmış olur. Tefvize inanan ise müşriktir.”⁴

Tabersi, *İhticac* kitabında kendi isnadıyla Hz. Mehdi’nin (a.s) dört özel temsilcisinden ikincisi olan Ebu Cafer Muhammed b. Osman’dan şöyle nakletmiştir:

² Haşr 7.

³ Rum 40; hadisin kaynağı: Muhammed b. Ali b. Babaveyh Kummi, *Uyun-u Ahbar’ir-Rıza*, s.326.

⁴ Aynı kaynak, s.70.

وروى الطبرسي في الاجتجاج باسناده عن ابي جعفر محمد ابن عثمان ثاني النّوّاب الاربعة للحجة (عج وارواحنا فداء) سئل عن اختلاف الشيعة في مسألة التفويض فخرج من الناحية المقدسة توقيع بعبارة عنه في الكتاب الذي هو المعتمد عليه في الاجتجاج بإسناده عن أبي جعفر محمد ابن عثمان ثاني النّوّاب الاربعة للحجة (عج وارواحنا فداء) سئل عن اختلاف الشيعة في مسألة التفويض فخرج من الناحية المقدسة توقيع بعبارة عنه في الكتاب الذي هو المعتمد عليه في الاجتجاج بإسناده عن أبي جعفر محمد ابن عثمان ثاني النّوّاب الاربعة للحجة (عج وارواحنا فداء)

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى هُوَ الَّذِي خَلَقَ الْجَسَامَ وَقَسَمَ الْارْزَاقَ، لِأَنَّهُ
لَيْسَ بِجَسَمٍ وَلَا حَالٍ فِي جَسَمٍ، لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيرُ، فَمَا الْأُتَمَّةُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَانْهَم يَسْأَلُونَ اللَّهَ تَعَالَى فَيَخْلُقُ وَيَسْأَلُهُ
فَيَرْزُقُ إِيحَابًا لِمَسْئَلَتِهِمْ وَأَعْظَامًا لِحَقِّهِمْ.

“Ebu Cafer imama Şianın tefviz konusundaki ihtilafına ilişkin bir soru sordu. Buna cevap olarak Hazretin mukaddes katından şu ibaretleri içeren yazısı geldi:

Yüce Allah cisimleri yarattı ve rızıkları bölüştürdü. Çünkü o, cisim olmadığı gibi herhangi bir cisme de girmiş değildir. Onun gibi hiçbir şey yoktur ve o işitiş görendir. İmamlar (a.s) Yüce Allah'tan istediklerinde yaratır, istediklerinde rızık verir. Böylece onların dualarını icabet ederek haklarını yüceltmış olur.”⁵

İkinci yorum ise şudur: Yaratma, rızık verme, terbiye etme, öldürme ve diriltme işleri onlara tefviz edilmiştir. Fakat onlar Allah'ın irade ettiği şeyi yaparlar. Ondan önce söz söylemezler ve sürekli onun emri ile hareket ederler. Nitekim bu gerçeği âlemlerin işlerini tedbir eden melekler hakkında görmekteyiz. Yüce Allah'ın izni ile Peygamberler ve vasilerden sadır olan – ayı ikiye bölmek, güneşi geri getirmek, ölüleri diriltmek, anadan

⁵ Tabersi, İhticac, s.264.

doğma kör olanları ve cüzam hastalarını iyileştirmek, asanın hızla hareket eden bir yılanı dönüşmesi gibi – mucizeler de bu kabildendir. Ancak bu manada tekvize inanan kimse tekvizin sadece mucize gösterilen alanlara has olduğunu düşünmez. Aksine bu işler onların eliyle gerçekleşir. Fakat onların meşiyeti/iradesi Rable-rinin meşiyetinden/iradesinden sapmaz. Tüm bunları Yüce Allah'ın iradesi ve izni dâhilinde yaparlar. Akıl bu manada bir tekvizi reddetmez; bu manada bir tekviz, küfür ve şirki de gerektirmez.

Yani şöyle denilmesinde hiçbir sakınca yoktur: Yüce Allah imamları yarattı, onları terbiye ederek kemâle erdirdi ve varlık âleminin maslahatlarını onlara ilham etti. Sonra da âlemin bazı işlerini veya tümünü onlara tekviz etti. Meleklerin Allah'ın emri ve izniyle varlık âleminin işini tedbir etmeleri de bu şekildedir. Böyle bir tekviz anlayışı ne küfrü, ne de şirki gerektirmez. Fakat ispatı için kesin delillere ihtiyaç vardır. Oysaki sahih hadisler bunu reddetmekte ve onların eliyle gerçekleşmiş olan açık mucizeler dışında bir tekvizi onlardan nef-yetmektedir. Onların dualarıyla ve Allah'ın icabet bu-yurmasıyla bu alanda kendilerinden görülenler sayılı şeylerdir. Dolayısıyla yaratma ve rızık vermenin onların eliyle gerçekleştiğine delil yoktur. Buna inanmak batıldır. Fakat batıl olma sebebi imkânsız olduğu veya küfür ve şirk olduğu için değildir. Delili olmadığı için batıldır. Hatta bunu reddeden, olumsuzlayan ve batıl olduğuna dair toplu deliller vardır. Bu manadaki tekvizi ispat edici nitelikteki rivayetleri ise kendisinden

daha güçlü muarızı olduğu için kabul etmiyoruz. Buna delalet eden rivayetler ileride gelecektir.

İkinci Mana:

Din ve şariat konusunda tefviz. Bunun da iki şekilde olasıdır:

Birincisi: Yüce Allah Peygambere ve imamlara – onun vahyi ve ilhamına ihtiyaç duymaksızın – istedikleri şeyi helal ve istedikleri şeyi haram kılabilecekleri şekilde genel tefvizde bulunmuştur. Ya da şöyle denilsin: Allah onlara şeriatta değişiklik yapma yetkisi vermiştir. Dolayısıyla onlar kendi görüşlerine göre istedikleri değişikliği yapabilirler. Bazı hadislerin zahirinden bu mana anlaşılmaktadır. Fakat bu hadislere; – ileride de söz edileceği gibi – bazı cüzi konularda geçerli hükümlere hamletmek şeklinde bir yorum getirilmelidir. Bu hadislerden biri Erbili'nin *Keşfu'l-Ğumme* kitabında Harezmî'nin *Menakıb* kitabını kaynak göstererek Cabir'den naklettiği şu rivayettir: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

ان الله لما خلق السموات والارض دعاهن فاجبته فعرض عليهن نبوتى و ولاية على بن ابى طالب فقبلتاها ثم خلق الخلق و فوض الينا امر الدين فالسعيد من سعد بنا والشقى من شقى بنا نحن المحللون لحلاله والمحرمون لحرامه

“Allah gökleri ve yeri yaratınca onları çağırdı; ona icabet ettiler. Sonra benim nübüvvetimi ve Ali b. Ebutalib'in velayetini onlara sundu; kabul ettiler.

Sonra Allah mahlûkatı yarattı ve dinin emrini bize bıraktı. Artık saadet bulan bizim sayemizde saadet bulmuştur ve bedbaht olan bizim yüzümüzden bedbaht olmuştur. Bizler onun helalini helal ve haramını haram kılanlarız.”⁶

Değerli okuyucu! Eğer “helalini ve haramını” sözcüklerindeki zamir, Yüce Allah’a döndürülecek olursa hadisin mazmununu kabul etmekte herhangi bir sıkıntı olmaz. Çünkü bu durumda hadisin manası şöyle olur: Biz, Allah’ın mahlûkattan neyi istediğini vahiy ve ilham yoluyla biliriz. Bu yüzden Allah’ın haram kıldığının haram oluşuna, helal kıldığı şeyin de helal oluşuna hükmederiz. Bu mana haktır ve onda hiçbir sıkıntı yoktur. Fakat bu iki sözcükteki zamirler eğer dine döndürülecek olursa hadisin manası şöyle olur: Din işi külli olarak bize tefviz edilmiş olduğu için onda haram ve helal yasasını koymak bizim işimizdir. Bu durumda hadisin manasını, külli şekilde tefvizi reddeden delillerden dolayı tevil etmemiz gerekir. O delillerden biri şu ayettir:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ﴾

“Biz sana kitabı, insanlar arasında Allah’ın sana gösterdiği şekilde hükmetmen için indirdik.”⁷

Dolayısıyla bu manadaki tefvizin de batıl olduğunda hiç şüphe yoktur. Batıl olma sebebi ise aklen muhal

⁶ Erbili, Keşfu’l-Ğümme fi Marifet’il-Eimme, s.85.

⁷ Nisa 105.

olması veya küfür ve şirke yol açtığı için değildir. Bilakis batıl olma sebebi, Kurân ayetleri ve rivayetlerden oluşan kesin delillerin bunu reddediyor olmasıdır. Bu hususta Yüce Allah'ın şu sözü yeterlidir:

﴿تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ
لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ
عَنْهُ حَاجِزِينَ﴾

“Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmedir. Eğer (Peygamber) bazı sözler uydurup bize isnat edecek olsaydı, elbette onu kuvvetle yakalardık. Sonra onun can damarını koparırdık. Sizin hiç biriniz de (onun cezasına) engel olamazdınız.”⁸

Gördüğünüz gibi Yüce Allah buyuruyor: “Eğer Peygamber kendi yanından birtakım sözler uydurmak suretiyle dinde olmayan bir şeyi dine sokacak olursa Allah onu acı şekilde cezalandırır. Onu kuvvetle yakalayıp can damarını koparır. Bu durumda insanlardan hiç kimse onu Allah'ın cezası ve azabından kurtarmaya güç yetiremez.” Aynı konu imamlar hakkında hiçbir fark bulunmaksızın hayli hayli geçerlidir.

Yüce Allah'ın bu sözü de bu manada bir tefvizi redetmektedir:

﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ﴾

⁸ Hakka 43-47.

“O arzusuna göre konuşmamaktadır. O, ancak (kendisine) vahyedilen bir vahiydir. Ona çetin kuvvetlere sahip olan (Cebrail) öğretti.”⁹

Ayetin tercih ettiğimiz görüşe delaleti daha fazla izaha hacet bırakmayacak kadar açıktır. Çünkü ayette peygamberin din konusunda haber verdiği her şey, vahye dayandırılmıştır. Onun kendi arzu ve isteklerinden hiçbir şeyin dine yön veremeyeceğinin altı çizilmiştir. Dolayısıyla mutlak şekilde dinin emri ona tefviz edilmemiştir. Ayet, böyle bir tefvizin imamlardan da nefyedilmiş olduğuna evleviyetle delalet etmektedir; bunun inkârı mümkün değildir.

Bazı ayetlerde Resulullah'ın (s.a.a) kendisine soru soran birine cevap vermek için günlerce vahiy beklediğine işaret edilmiştir. Bazen de Allah ona kendisine indirilecek vahiy tamamlanmadan önce konuşmayı yasaklamıştır. Şu ayetlerde olduğu gibi:

﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ﴾

“Onu okumada çabuk davranmak için dilini kımıldatma (vahiy bitinceye kadar sabret). Şüphesiz onu toplamak ve okumak bize düşer. Onu biz okuyunca, sen de onun okuyuşunu izle. Sonra şüphesiz, onun açıklaması da bize aittir.”¹⁰

⁹ Necm 3-5.

¹⁰ Kıyamet 16-19.

﴿فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾

“Gerçek hükümdar olan Allah, her şeyden yücedir. Kur’an’ın vahyi sana tamamlanmadan önce onu okumada acele etme ve; “Rabbim ilmimi artır” de.”¹¹

Kur’an’ın ikinci vahyi tamamlanmadan önce onu okuma konusunda kendisine izin verilmeyen Peygamber hakkında külli bir tefviz nasıl tasavvur edilebilir? Kur’an, Kadir gecesinde Peygamber’in (s.a.a) kalbine indirilmiş olduğu için o Hazret bu ayetleri biliyordu. Daha sonra Allah, insanlara açıklaması için tedrici olarak bu ayetleri ona indirdiğinde, Peygamber (s.a.a) tebliğe olan iştiağı yüzünden onun tamamını dinlemeyi beklemiyor. Bunun üzerine Allah ona, vahye tabi olmasını emrediyor; peygamber de en güzel şekilde itaat ediyor. Bu da din konusunun külli şekilde Peygamber’e tefviz edilmesinin batıl olduğuna apaçık bir delildir. Velhasıl imamların bu konudaki durumu ise evleviyetle malumdur.

İkincisi olasılıkta ise şöyle denilmektedir: Yüce Allah, peygamberini en güzel edebe ulaşacak şekilde terbiye edip sınadıktan sonra onu, kendisine yükleyeceği görev için ehliyet sahibi olarak buldu. Ona; kendisini üstün derecede nuraniyet, fazilet ve hidayete ulaştıracak tekâmül kapasitesini verdi. Nurlarını onun üze-

¹¹ Taha 114.

rine indirdi. Yüce Allah şu sözünde de bu hakikati anlatmaktadır:

﴿نور علی نور یهدی الله لنوره من یشاء و یضرب الله الامثال للناس والله بكل شیء علیم﴾

“Nur üstüne nurdur. Allah, dilediğini kendi nuruna iletir. Allah, insanlara bu (tür) örnekleri verir. Allah, her şeyi bilendir.”¹²

Onu seçti ve tertemiz kıldı. Onu tüm insanlara üstün kıldı.¹³ Onu katışıksız bir özelliklerle, o yurdu anma özelliği ile arındırdı. Kuşkusuz onlar, bizim katımızda seçkin ve iyi kimselerdendirler.¹⁴ Onu kendisi için yetiştirdi.¹⁵ Allah'ın gözetimi altında yetiştirilmiş¹⁶ olduğundan hak ve doğru ile muvafık olandan başka bir şeyi seçmez. Onun zihnini asla Yüce Allah'ın irade ve meşiyetine muhalefet etme şaibesi meşgul etmez. Neticede öyle bir dereceye ulaşır ki onun fiili Allah'ın fiili sayılır. Nitekim şanı yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

﴿و ما رمیت اذ رمیت ولكن الله رمی﴾

¹² Nur 35.

¹³ Meryem hakkında inmiş olan Ali İmran suresinin 42. ayetine gönderme vardır. İlahi kural evliyalara hakkında hep aynı minvaldedir. “Allah'ın kuralında bir değiştirme bulamazsın. Allah'ın kuralında bir çevirme de bulamazsın.” (Fatır 43)

¹⁴ Sad suresinin 46-47. ayetlerinden alıntı yapılmıştır.

¹⁵ Taha suresinin 41. ayetinden alıntı yapılmıştır.

¹⁶ Taha suresinin 39. ayetinden alıntı.

“Attığın zaman da (oku) sen atmadın, gerçekte Allah attı.”¹⁷

Ona itaat Allah’a itaat sayılmıştır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

﴿وَمَنْ يَطْعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اطَاعَ الرَّسُولَ﴾

“Kim Peygamber’e itaat ederse, Allah’a itaat etmiş olur.”¹⁸

Bu, ancak Peygamber’in (s.a.a) Allah’ın emrettiğinden başka bir şeyi emretmeyeceğini ve Allah’ın yasakladığı bir şeyden başka bir şeyi yasaklamayacağını kesin olarak bilmemiz durumunda geçerlidir.

Bu mübelliğ nefsiyle cihadı ve Allah için gösterdiği ihlasiyla öyle bir makama ulaşır ki Allah onu seçip her türlü pislikten, rezil sıfattan ve nefsani şaibelerden arındırır. Sonra da dinde bazı konuları belirleme işini ona tefviz eder. Bu mümkündür, hatta vuku bulmuştur; örnekleri oldukça fazladır. Bunun çok kıymetli bir kaidesi vardır ki bazı örnekleri açıkladıktan sonra onu sunacağız.

Buna örnek olarak birçok rivayette gelmiş olan dört rekâtlı namazlarda iki rekât ve akşam namazında bir rekâtın eklenmesi; namazların sünnetlerinin belirlenmesi, oruç ve dedenin mirastan pay alması, savaş esirlerini köle edinmenin cevazı ve daha birçok hüküm...

¹⁷ Enfal 17.

¹⁸ Nisa 80.

sunulabilir. Çünkü eğer Peygamber'e tekviz edilmiş birtakım konular ve hükümler olmasaydı Allah'a itaatın ardından ona itaatın emredilmesi anlamsız olurdu. Çünkü rabbinden ona ulaşmış olan bir şeye uyup itaat etmek, Allah'a uymak ve ona itaat etmek sayılır. Şu halde Yüce Allah'ın kendi kitabında Allah'a itaatın yanı başına Peygamber'e itaati de bırakmasının mantığı nedir? Dolayısıyla şu anlaşılmaktadır ki içtimai konulara ek olarak ahkâm ve şer'i meselelerin yanı sıra Peygamber'e ait hükümler ve şer'i konular da vardır. Kimse zannetmesin ki Peygamber'e itaat, sadece onun hükümetle ilgili ve kendi dönemindeki sosyal hayata ilişkin konulara dair emirleri ile sınırlıdır. Çünkü bunu kabul etmemiz durumunda Peygamber'e itaati emreden her ayetin vaktinin sona erdiğini ve yürürlükten kalktığını (neshedilmiş olduğunu) kabul etmemiz gerekir. Oysaki bunun batıl olduğu besbelli ortadadır. O halde Peygamber'in (s.a.a) hükümleri nelerdir? Bir hükmün Allah tarafından mı yoksa Peygamber tarafından mı konulduğunu nasıl anlayacağız?

Bunu anlamanın iki yolu vardır: Birinci yol, falan hükmün Peygamber'in (s.a.a) uygulamalarından ve hükümlerinden olduğuna delalet edecek muteber bir nassın bulunmasıdır ki sonuçta ona uyulur. İkinci yol ise iyice düşünerek itimat edilebilir bir ölçü ve kaide bulup ona göre davranmaktır. Şimdi bu kaideyi açıklayacağız.

Ancak bu kaidenin açıklamasına girmeden önce bilmemiz gereken bir husus vardır. O da şudur: Ahkâm

ve şer'i meselelerde asl olan onun Yüce Allah'tan olmasıdır. Çünkü şari/yasa koyucu odur. Bu iki yoldan biriyle bir hükmün Peygamber'den (s.a.a) olduğunu veya Allah'tan olduğunu anladıysak, burada sorun yoktur. Fakat bir hükmün Allah'tan mı yoksa Peygambere-rinden mi olduğu hususunda şek edersek – dinden olduğu sabitse – doğrusu Allah'tan olduğuna hükme-dilmesidir.

Peygamber ve İmamlar Tarafından Vazedilmiş Hükümleri Belirlemede Kıymetli Bir Kaide

İlahi hükümleri beyan eden ayetler üzerinde düşündüğümüzde onların iki türlü olduklarını görmekteyiz: Bazı ayetler hükümleri detayları ve ince ayrıntılarına kadar beyan etmiştir. Mesela miras ve onda konulmuş olan hisselerle ilgili hükümler; hac ahkâmı ile ilgili birçok hüküm; dört şahit getirmedikçe zina isnadında bulunan kimsenin tekzip edilmesinin lüzumuna dair hüküm; lian ve onun keyfiyeti konusundaki hüküm bu kabildendir.

Ancak bazı ayetlerde hükmün aslı beyan edilmiş olmakla birlikte onun keyfiyeti, şartları ve ayrıntıları açıklanmamıştır. Namaz, zekât ve humus gibi hükümler bu kabildendir. Çünkü Kur'an'da namazın rükû ve secdesi dışında keyfiyeti, şartları ve cüzlerine/parçalarına dair bir açıklama gelmemiştir. Zekâtın da masraf edileceği yerler dışında bir açıklama yoktur. Mesela hangi şeyden zekât alınması veya ne miktarda alınması

gerektiğine ilişkin hükümler Peygambere (s.a.a) tefviz edilmiştir. Humus konusunda da durum aynıdır. Dolayısıyla dinden ve şeriattan olduğunu bildiğimiz, ancak hakkında Yüce Allah tarafından beyan gelmemiş olan her hükmün tayini Peygambere (s.a.a) bırakılmıştır. Zekâtın aslını Yüce Allah şu sözü ile teşri etmiştir:

﴿خذ من اموالهم صدقة تطهرهم تزكيتهم بها و صل عليهم ان
صلاتك سكن لهم والله سميع عليم﴾

“Onların mallarından kendilerini temizleyeceğin ve arıtacağın bir sadaka (zekât) al ve onlara dua et. Kuşkusuz senin duan, onlara huzur kaynağıdır. Allah işitendir ve bilendir.”¹⁹

Allah’ın yüce kitabında zekâtın masraf edileceği yerler beyan edilmiş olmakla birlikte hangi şeyden ne ölçüde zekât alınacağı açıklanmamıştır. Önemli olmasına rağmen bu hususta sükût etmiştir. Bunun zikredilmemesinin sebebi, Yüce Allah’ın unutmamasından dolayı değildir. Aksine onun hangi şeyden ne ölçüde alınacağını belirlenmesini Peygamber’e bırakmıştır. Namazın keyfiyeti, rekâtları ve secdelerinin sayısı, hangi zikirlerin okunacağı konusu da Peygamber’e bırakılmıştır. Çünkü Kur’an’da bunlara dair bir açıklama gelmemiştir. Ayrıca Peygamber şöyle buyurmuştur: Benim ne şekilde namaz kıldığımı görüyorsanız siz de o şekilde namaz kılın. Dolayısıyla Peygamber’in (s.a.a) Kur’an’ın emriyle müminlerden zekât alıp onu

¹⁹ Tevbe 103.

belirlenmiş yerlerde harcamakla memur olduğunu söylemek mümkündür. Fakat hangi tür mallardan zekât alacağı konusu Peygamber'e bırakılmıştır; bunları belirleyecek olan odur. Nitekim zekâtın dört ürün, üç tür hayvan, altın ve gümüşten verilmesini belirlemiştir. Zira o günkü koşullarda insanların mal ve servetlerinin en önemli bölümünü bunlar teşkil etmekteydi. Belki de asırlar sonra masum imam insanların servetlerinin başka şeylere dönüştüğünü görürse zekât alınacak malları değiştirerek risalet asrında zekâtı alınan mallardan vazgeçebilir. Elbette bu, Peygamber'deki makamın imam için de sabit olduğunu kabul etmemize bağlıdır.

Bunun delili Allah'ın hükmünün yanı sıra diğer taraftan Peygamber'e itaati emretmiş olmasıdır. Bu şunu gösteriyor ki ahkâm Allah'ın bildirdiği yasalarla sınırlı değildir; çünkü çok önemli olmakla birlikte birçok hüküm Kur'an'da zikredilmemiştir. Bunları Peygamber'den (s.a.a) almaktayız.

Böyle bir tefviz imkânsız ve muhal olmamanın ötesinde, mümkündür. Hatta Peygamber (s.a.a) ve imamlar hakkında vuku da bulmuştur. Bu hususta birçok rivayet gelmiştir. Onlardan bazılarını burada getiriyoruz.

روى محمد ابن الحسن الصفار فى البصائر باسناده عن ابى
اسامة عن ابى جعفر الباقر عليه السلام قال :

ان الله خلق محمدا ﷺ عبدا فادّبه حتى اذا بلغ اربعين سنة اوحى اليه وفوض اليه الاشياء فقال: «ما آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا».

Muhammed b. Hasan Saffar, Besair kitabında kendi isnadıyla Ebu Üsâme vasıtasıyla Ebu Cafer'den [İmam Bakır'dan (a.s)] şöyle rivayet etmiştir:

“Allah, Muhammed'i bir kul olarak yarattı. Onu terbiye etti. Kırk yaşına vardığında ise ona vahyetti ve birçok şeyi ona tefviz ederek şöyle buyurdu:

“Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırıyorsa ondan sakının.”²⁰

Yine aynı kaynakta kendi isnadıyla Zürrare'den şu rivayeti getirmiştir:

وروى فيه ايضا باسناده عن زرارة قال: سمعت ابا جعفر واباعبدالله ﷺ يقولان: ان الله فوض الى نبيه امر خلقه لينظر كيف طاعتهم ثم تلا هذه الاية:

«ما آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا».

“Ebu Cafer (İmam Bakır) ve Ebu Abdullah'ın (İmam Sadık'ın) şöyle buyurdıklarını duydum: Allah, nasıl itaat ettiklerini görmek için yarattıklarının emrini Peygamber'ine tefviz etmiştir. Sonra şu ayeti okudular:

²⁰ Haşr 7. . Muhammed b. Saffar, Besairu'd-Derecat, s.111; Allame Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.8, s.4.

“Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırıyorsa ondan sakının.”²¹

Aynı kaynakta kendi isnadıyla Zürare vasıtasıyla İmam Bakır’dan (a.s) şöyle rivayet etmiştir:

وفيه وبإسناده عن زرارة عن أبي جعفر الباقر عليه السلام قال :

وضع رسول الله ﷺ دية العين ودية الانف وحرم النبيذ وكل مسكر، فقال له رجل: فوضع هذا رسول الله ﷺ من غير أن يكون جاء فيه شيء؟ قال: نعم ليعلم من يطع الرسول ﷺ ومن يعصيه .

“Resulullah (s.a.a) gözün ve burnun diyetini belirledi. Nebizi ve her sarhoş ediciyi haram kıldı. Bunu duyan bir kişi: “Peki, Resulullah (s.a.a) bu konuda bir şey gelmediği halde mi bu hükümleri koydu?” diye sorunca İmam buyurdu: Evet; ta ki böylece Peygamber’e (s.a.a) itaat edenle ona karşı gelen malum olsun.”²²

Yine aynı kaynakta kendi isnadıyla Muhammed b. Hasan Meysemi’dan; o da babası vasıtasıyla İmam Sadık’tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir:

وفيه وبإسناده عن محمد ابن الحسن الميثمي عن أبيه عن أبي عبدالله عليه السلام قال: سمعته يقول: إنّ الله أدب رسوله حتى قومه على ما أراد ثم فوّض إليه فقال:

« ما اتاكم الرسول فخذوه ومانهاكم عنه فانتهوا »

²¹ Haşr 7. Muhammed b. Saffar, Besairu’d-Derecat, s.111; Allame Muhammed Bakır Meclisi, Biharul Envar, c.8, s.4.

²² Aynı kaynak.

فما فَوَّضَ الله الى رسوله فقد فَوَّضَهُ اليَنا، ومثله مارواه فى البصائر عن محمد ابن عبد الجبار .

İmam Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğunu duydum:

Allah, Peygamber'ini terbiye ederek edebini istediği kıvama getirdi. Sonra ona tefvizde bulunarak şöyle buyurdu:

“Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırıyorsa ondan sakının.”

Allah, Peygamber'ine neyi tefviz etmişse bize de tefviz etmiştir. Benzer bir rivayeti *Besair'ud-Derecat* kitabında Muhammed b. Abdulcebbar'dan da nakletmiştir.²³

روى الصدوق فى الاختصاص ومحمد ابن الحسن الصفار فى البصائر باسنادهما عن الثمالى قال: سمعت ابا جعفر عليه السلام يقول:

من احللنا له شيئاً اصابه من اعمال الظالمين فهو له حلال لانّ الائمة متا مفوض اليهم، فما احلّوا فهو حلال وما حرّموا فهو حرام .

Şeyh Saduk, El-İhtisas kitabında ve İbn-i Hasan Saffar, El-Besair kitabında kendi isnatlarıyla Somalı'den şöyle rivayet etmişler: İmam Bakır'ın (a.s) şöyle buyurduğunu duydum:

“Her kime zalimlerin amellerinden ulaşan bir şeyi helal kıldıysak bu onun için helaldir; zira imamlar

²³ Aynı kaynak, s.112; bkz. Biharul Envar, c.8.

bizdendir, emir onlara tefviz edilmiştir. Onlar neyi helal ederse o helaldir ve neyi haram edecek olurlarsa o haramdır.”²⁴

Bunun benzeri bir rivayet *El-İhtisas* kitabında Tayalesi vasıtası ile İbn-i Umeyre’den de nakledilmiştir. Saffar, *Besairu’d-Derecat* kitabında kendi isnadıyla Ebu İshak vasıtasıyla İmam Sadık’tan (a.s) şöyle nakletmiştir:

ومثله ما روى فى الاختصاص عن الطيالسى عن ابن عميرة.
وروى الصنفار فى بصائره وبأسناده عن أبى اسحاق عن أبى
عبد الله عليه السلام قال : سمعته يقول :

ان الله اذهب نبيه على محبته فقال : «انك لعلی خلق عظیم»،
ثم فوض اليه فقال : «ما آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه
فانتھوا» وقال : «من يطع الرسول فقد اطاع الله»، قال : ثم قال :
وان نبى الله فوض الى على عليه السلام واثمنه، فسلّمتم وجدد الناس
والله لحسبكم ان تقولوا اذا قلنا وتصمتوا اذا صمتنا، ونحن
فيما بينكم وبين الله فما جعل الله لاحد من خير فى خلاف
امرنا. وفيما رواه الصدوق فى الاختصاص زيادة قوله عليه السلام : فان
امرنا امر الله عز وجل .

İmam Sadık’ın (a.s) şöyle buyurduğunu duydum:

“Allah, Peygamber’ini kendi muhabbeti üzere eğitmiş ve şöyle buyurmuştur: “Doğrusu sen yüce bir ah-

²⁴ Muhammed b. Ali b. Babaveyh Kummi Es-Saduk, *El-İhtisas*, s.330; Muhammed b. Hasan Saffar, *Besair’ud-Derecat*, s.113.

lak üzeresin.”²⁵ Sonra da emri ona tefviz edip şöyle buyurmuştur: “Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırıysa ondan sakının.”²⁶ Ayrıca şöyle buyurmuştur: “Kim Peygamber’e itaat ederse, Allah’a itaat etmiş olur.”²⁷ Ravi diyor: İmam Sadık (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: Peygamber de Ali’ye ve imamlarına tefvizde bulundu. Sizler teslim olduğunuz halde diğer insanlar bunu inkâr etti. Allah’a andolsun ki biz konuştuğumuzda konuşmanız ve biz sustuğumuzda susmanız size yeter. Biz sizlerle Allah arasındaki vasıtalarız. Bu yüzden Allah, bizim emrimize aykırı işte hiç kimseye bir hayır kılmamıştır.”²⁸

Şeyh Saduk, aynı rivayeti *El-İhtisas* kitabında İmamın (a.s) şu sözünü ekleyerek nakletmiştir: “*Muhakkak ki bizim emrimiz, Allah’ın emridir.*”

Meclisi, rivayette geçen İmamın (a.s) “**kendi muhabbeti üzere eğitmiş**” sözü için muhtemel birkaç mana zikretmiştir: Yani onu sevdiği ve irade ettiği şekilde eğitti veya failin hali şeklinde anlamlandırarak “Allah’ın ona olan muhabbeti sabitti” veya mefulün hali şeklinde mana vererek “peygamber Allah’ın muhabbetinde sabitti.” Sebebiyet manası da verilebilir. Bu durumda şöyle mana edilir: “Allah’ın ona olan muhabbetinden

²⁵ Kalem 4.

²⁶ Haşr 7.

²⁷ Nisa 80.

²⁸ Muhammed b. Hasan Saffar, *Besairu’d-Derecat*, s.113, benzer bir hadis Ebu İshak vasıtasıyla Ebu Cafer’den (a.s), benzer bir diğer hadisi Şeyh Saduk, *El-İhtisas* kitabında rivayet etmiştir, s.330.

dolayı veya onun Allah'a olan muhabbetinden dolayı ilahî edeple eğitildi.” Ya da onun Allah'ın muhabbetine götürecektir şeyi bilmesi veya Allah'ın ona olan sevgisi sayesinde ilahî edeple eğitildi. En bariz mana ise birinci ihtimalde zikredilen manadır.²⁹

Bu satırları karalayan âsi kulun tercihi ise şundan ibarettir: Rabbimizin İbrahim, İshak ve Yakub'un ihlası hakkında “Biz onları özellikle ahiret yurdunu düşünen ihlâşlı kullar kıldık”³⁰ sözüyle işaret ettiği gibi korku ve ahiret yurdunu hatırlamak müminlerden birçoğunun edebinin alt yapısını oluşturmuştur. Ancak Peygamber'imizin edebinin alt yapısını oluşturan şey, Allah sevgisidir. Dolayısıyla hadisteki mana şudur: Yüce Allah, sevgisini Peygamber'in içine yerleştirdi; böylece ondaki Allah sevgisi en kuvvetli sevgi oldu. Bu sevginin bereketiyle nefsini eğitti; kendisiyle Allah arasındaki sevgiye aykırı ne varsa onu amelinden, ahlakından ve iradesinden çıkardı. Allah en iyisini bilendir.

Muhammed b. Hasan Saffar, kendi isnadıyla Zeke-riyya Zeccaci'den şöyle rivayet etmiştir:

وروى محمد ابن الحسن الصفار باسناده عن زكريا الزجاجة قال : سمعت ابا جعفر عليه السلام يذكر عليا عليه السلام :

بقوله : كان فيما ولى بمنزلة سليمان ابن داود قال الله تعالى :

²⁹ Allame Meclisi, Biharul Envar, c.25, s.335.

³⁰ Sad 46.

«فامن او امسک بغير حساب».

Ebu Cafer'in [İmam Bakır'ın (a.s)] İmam Ali'den (a.s) söz ettiğini duydum:

O, kendisine verilen görev konusunda Süleyman b. Davud konumunda idi. Yüce Allah onun hakkında şöyle buyurmuştur:

“Sen onu ister dilediğine ver, ister verme, sorulmazsın.”³¹

Benzer rivayet *Kenzul-Fevaid* kitabında kendi isnadıyla Heccal'dan da nakledilmiştir. Ona da müracaat edebilirsiniz.

Muhammed b. Hasan et-Tusi şöyle naklediyor:

وروى محمد ابن الحسن الطوسي فى كتاب غيبته وباسناده عن
ابى نعيم محمد ابن احمد الانصارى قال :

وجّه قوم من المفوضة والمقصرة كامل ابن ابراهيم المدنى الى
ابى محمد العسكرى عليه السلام، وقال كامل : قلت فى نفسى : اسأله
لا يدخل الجنة الا من عرف معرفتى وقال بمقالتي ؟

قال : فلما دخلت على سيدى ابى محمد عليه السلام نظرت الى ثياب
بياض ناعمة عليه فقلت فى نفسى : ولّى الله وحجته يلبس
الناعم من الثياب ، ويأمرنا نحن بمواساة الاخوان وينهاها عن
لبس مثله .

³¹ Muhammed b. Hasan Saffar, *Besairu'd-Derecat*, s.112; Sad 39.

فقال متبسّما: يا كامل وحسر ذراعيه فاذا مسح اسود خشن على جلده فقال: هذا لله، وهذا لكم، فسلمت وجلست الى باب عليه ستر مرخى، فجاءت الريح فكشفت طرفه فاذا انا بفتى كأنه فلقة قمر من ابناء اربع سنين او مثلها، فقال لى: يا كامل ابن ابراهيم فاقشعررت من ذلك والهمت ان قلت: لبيك يا سيدى، فقال: جئت الى ولى الله وحجته وبابه تسأله: هل يدخل الجنة الا من عرف معرفتك وقال بمقالتك؟

فقلت: اى والله، قال: اذن والله يقل داخلها، والله انه ليدخلها قوم يقال لهم: الحقيته، قلت: يا سيدى ومن هم؟ قال: قوم من حبهم لعلی ﷺ يحلفون بحقه ولا يدرون ما حقه وفضله، ثم سكت صلوات الله عليه عني ساعة ثم قال: وجئت تسأله عن مقالة المفوضة، كذبوا بل قلوبنا اوعية لمشية الله، فاذا شاء شئنا، والله يقول:

«وما تشائون الا ان يشاء الله».

ثم رجع الستر الى حالته فلم استطع كشفه، فنظر الى ابو محمد العسكرى ﷺ متبسّما فقال: يا كامل ما جلوسك؟ قد انباك بحاجتك الحجة من بعدى، فقممت وخرجت ولم اعاينه بعد ذلك، قال ابو نعيم: فلقيت كاملا فسألته عن هذا الحديث فحدّثني به.

“Tefviz ve taksir ehlinden olan grup insan Kamil b. İbrahim Medeni’yi İmam Hasan Askeri’nin (a.s) yanına gönderdi. Kamil diyor: Kendi kendime dedim ki: Ona

şunu soracağım ki benimle aynı inançta olan ve benim sözümü söyleyen herkes cennete girecek mi?

Kamil diyor: Efendim Ebu Muhammed'in (a.s) yanına girdiğimde üzerinde beyaz renkte yumuşak elbiseler gördüm. Kendi kendime şöyle dedim: Allah'ın velisi ve hücceti yumuşak elbiseler giyiyor; bize ise kardeşlerle paylaşmayı emrediyor ve bu tür elbiseler giymekten men ediyor.

İmam gülümseyerek buyurdu: Ey Kamil! O sırada elbisesinin kollarını yukarı doğru kaldırdı. Bir anda gördüm ki vücudunda siyah ve kaba bir elbise var... Onu göstererek şöyle buyurdu: Bu, Allah içindir; bu ise sizin içindir. Ben selam verdim ve üzerine perde asılmış olan kapının yanına oturdum. O sırada bir rüzgâr esti ve perdeyi kaldırdığında bir ay parçası kadar güzel yaklaşık dört yaşında olan bir erkek çocuğu gördüm. Bana şöyle buyurdu: Ey Kamil b. İbrahim! Onun bu sözüyle bedenim ürperdi ve içime şöyle demem ilham oldu: Lebbeyk ey efendim! Buyurdu: Sen, Allah'ın velisi, hücceti ve kapısı olan benim yanıma şu soruyu sormak için mi geldin: Cennete ancak seninle aynı inançta olan ve senin sözünü söyleyen kimse girecek?

Dedim: Allah'a yemin olsun ki evet (bunun için geldim). Buyurdu: O zaman cennete girenler az olacak! Allah'a andolsun ki cennete kendilerine "Hakkiyye" denilen guruh girecektir. Dedim: Efendim, kimdir onlar? Buyurdu: Ali'ye olan sevgilerinden dolayı onun

hakkına yemin eden kimselerdir. Fakat onun hakkını ve faziletini bilmezler. Hazret bir süre sustu ve ardından şöyle buyurdu: Bir de tefviz ehlinin inancı hakkında sormak için gelmişsin? Onlar yalan söylüyorlar, Allah onlara lanet etsin! Bizim kalplerimiz Allah'ın meşiyet ve iradesinin kaplarıdır. Allah istediğinde biz de isteriz. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Allah istedikçe siz istemezsiniz."³²

Sonra perde eski haline döndü ve ne kadar kenara çekmek istediysem yapamadım. İmam Hasan Askeri (a.s) gülümseyerek bana bakıp şöyle buyurdu: Ey Kamil! Artık niye oturuyorsun? Benden sonraki hüccet istediğin şeyi sana bildirdi. Bunun üzerine kalkıp dışarı çıktım ve bir daha da onu görmedim.

Ebu Naim şöyle der: Ben Kamil'le karşılaştığımda ona bu hadisi sordum, o da bunu bana nakletti."³³

Ahkâmın Tefvizi Konusunda Bir Şüphe ve Cevabı

Ayyaşı'nın, tefsirinde naklettiği bir habere göre Cabir Cufi, Ali İmran suresinin 128. ayetinin tefsirini anlamamaktan doğan bir şüpheyi İmam Bakır'a (a.s) sormuş.

³² İnsan 30.

³³ Şeyh'ut-Taife Muhammed b. Hasan Tusi, Kitabu'l-Ğaybet, s.159 ve 160; hadis aynı kitapta iki senetle zikredilmiştir.

روى العياشى فى تفسيره خبرا عن جابر الجعفى سأل ابا جعفر الباقر عليه السلام عن شبهة ناشية عن عدم فهم تفسير اية ٨٢١ من سورة آل عمران، قال: قرأت عند ابى جعفر عليه السلام قول الله: «ليس لك من الامر شيء او يتوب عليهم او يعذبهم فانهم ظالمون».

قال: بلى والله انّ له من الامر شيئا وشيئا وشيئا، وليس حيث ذهبت، ولكنى اخبرك انّ الله تبارك وتعالى لما امر نبيه عليه السلام ان يظهر ولاية على عليه السلام فكر فى عداوة قومه له ومعرفة بهم، وذلك للذى فضله الله به عليهم فى جميع خصاله، كان اول من آمن برسول الله عليه السلام وبمن ارسله، وكان انصر الناس لله ولرسوله واقتلهم لعدوّهما واشدّهم بغضا لمن خالفهما، وفضل علمه الذى لم يساوه احد ومناقبه التى لا تحصى شرفا.

فلما فكّر النّبى عليه السلام فى عداوة قومه له فى هذه الخصال وحسدهم له عليها ضاق عن ذلك فاخبر الله انه ليس له من هذا الامر شيء، انما الامر فيه الى الله ان يصير عليا وصيّيه وولى الامر من بعده، فهذا عنى الله، وكيف لا يكون له من الامر شيء وقد فوّض الله اليه ان جعل ما احلّ فهو حلال وما حرّم فهو حرام قوله:

«ما اتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا».

Cabir diyor ki: Ben Ebu Cafer'in (a.s) yanında Yüce Allah'ın şu sözünü okudum:

“Senin bu işte hiçbir yetkin yoktur. Ya onların tövbesini kabul eder veya onları cezalandırır. Onlar, şüphesiz zalimdirler.”³⁴

Bunun üzerine İmam buyurdu: Hayır, Allah’a andolsun ki bu işte yetkisi var, yetkisi var, yetkisi var. Senin zannettiğin gibi değil. Fakat ben sana bunu anlatacağım. Yüce Allah, Peygamber’ine (s.a.a) Ali’nin (a.s) velayetini aşikâr kılmasını emrettiğinde o, kavminin Ali’ye olan düşmanlığı ve kendisinin onlar hakkındaki bilgisi üzerinde düşündü. Hâlbuki onu tüm özellikleriyle diğerlerinden üstün kılan Allah’tı. O, Resulullah’a (s.a.a) ve onu elçi olarak gönderene iman eden ilk kişiydi. Allah ve Resulüne en fazla yardım edendi. Allah ve Resulünün düşmanlarını en çok öldürdü. Allah ve Resulüne muhalif olanlara öfkesi en şiddetli olan kişiydi. İlminde ve sayısız yüce menkıbelerinde hiç kimse onun faziletinin seviyesinde değildi.

Peygamber (s.a.a) bu hasletleri hususunda kavminin ona olan kin ve hasedini düşündüğünde daralıyordu. Bunun üzerine Allah, Peygamber’e şunu bildirdi ki bu işte senin bir yetkin bulunmamaktadır; bu işte yetki tamamen Allah’a aittir; Ali’yi Peygamber’e vasi ve onun ardından emir sahibi kılacak olan Allah’tır. Dolayısıyla Allah bu manayı kastetmiştir. Nasıl onun hiçbir yetkisi olamaz; oysaki Allah şu sözü ile işi ona tefviz ederek onun helal kıldığını helal, onun haram kıldığını da haram saymıştır:

³⁴ Ali İmran 128.

﴿ مَا آتَاكُم الرِّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴾

“Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırırsa ondan sakının.”³⁵

Ayyaşı'nın rivayet ettiği bir başka hadiste Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin velayetini istiyakla istediği; ancak Allah'ın tekvini iradesinde ümmeti imtihan etmek ve onları farklılığa düşürmek için bundan başka bir şeyi istediği yer almıştır ki bu hadis zahiri itibarıyla zikri geçen hadis muhaliftir. Ancak gerçekte aralarında ihtilaf yoktur. Çünkü Resulullah'ın iradesinin Allah'ın irade ettiği şeye muhalif olması anlamsızdır. Aksine meselenin tümü şudur: Resulullah, Allah'ın emrine uyulmamasından korkuyordu. Nitekim Allah'ın kitabında geçen birçok ayette buna işaret edilmiştir. Mesela bir ayette şöyle buyurmuştur:

﴿ لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴾

“Bu söze iman etmezlerse, onların peşinden üzüntüden neredeyse kendini helak edeceksin.”³⁶

Yine birçok ayette hidayetini Peygamber'in (s.a.a) elinde değil, Allah'ın elinde olduğuna tasrih edilmiş, Peygamber'in üzerine düşen şeyin tebliğ etmek olduğu vurgulanmıştır. Bunlardan biri de Ali'nin (a.s) velayetini kabul etme meselesidir. Çünkü bu Allah ve Resulünün istediği bir şeydi. Fakat Peygamber (s.a.a),

³⁵ Tefsir-i Ayyaşı, c.1, s.197.

³⁶ Kehf 6.

insanların cahillikleri, nefsani duyguları ve şehvetlerine uyarak; onun adaletinden ve Allah yolundaki sertliğinden korkarak buna muhalefet etmesinden endişe ediyordu. İşte tam bu noktada Allah, Peygamber'e (s.a.a); "Bu konuda senin bir sorumluluğun yoktur; senin üzerine düşen tebliğ etmek, bizim üzerimize düşense hesaba çekmektir" buyurmuştur. Burada sözün geçen konu, Peygamber'in (s.a.a) "beraat ayetlerinin tebliği görevini" Ebubekir'e tefviz etmesi ve ardından Allah'ın bunu engelleyerek "bu işi ancak sen veya senden olan bir kişi yerine getirmelidir" şeklindeki duyurmasına benzemektedir. Bunun üzerine Peygamber (s.a.a) Ali'yi (a.s) onun peşinden göndermiş ve İbn-i Ebu Kuhafe'yi görevden almış, bu işi yerine getirme görevini Ali'ye tefviz etmişti.

Velayet konusu da aynı şekildedir. Allah onun ancak Ali'ye verilmesine razı olmuş, ayette de bu gerçeğe işaret etmiştir. Ben birçok belirtilerin ışığında zannediyorum ki Peygamber'in büyük bir ıstıyakla Ali'nin velayetini istediği ama Allah'ın başka bir şeyi irade ettiği yönünde rivayet edilen hadis Ümeyyeoğullarının uydurduğu sözlerdendir. Çünkü onlar Ali'nin (a.s) faziletlerinin tümünü tahrif etmek ve bağlamından uzaklaştırmak, çarpıtmak ve aksi yönde çıkarımlar sağlamak için sürekli çaba sarf ediyorlardı. Çünkü biz biliyoruz ki Peygamber ümmetin bu konuda ihtilafa düşmesinden korktuğu için Ali'nin velayetini duyurma işini Allah'ın kendisine bir emir vereceği ana kadar gecik-

tirmiştir. Nihayet Cebrail Allah'ın emrini getirmiş ve Yüce Allah'ın şu sözünü Peygamber'e ulaştırmıştır:

﴿وان لم تفعل فما بلغت رسالته والله يعصمك من الناس ان
الله لا يهدى القوم الكافرين﴾

“Eğer bunu yapmazsan, O'nun mesajını iletmemiş olursun (elçilik görevini yerine getirmemiş olursun). Allah seni insanlardan korur. Kuşkusuz, Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.”³⁷

Dolayısıyla ayetten Allah'ın Ali'nin velayetini ısrarla istediği, Peygamber'in de Allah'ın istediği şeye muhalif olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü böyle bir tevehhüm batıldır. Aksine Peygamber, konuyu Allah'ın hoşnutluğuna vesile olacak ve hakkıyla tebliğin gerçekleşmiş olabileceği en iyi yöntemi bulmaya çalışıyordu. Bu meyanda münafıkların Allah ile Peygamber'i birbirinden ayırmaya çalışması yeni bir şey değildi. Aksine onlar ne zaman bir ateş yakmışsa Allah onu söndürmüştür, bu da onlardan biridir.

Burada ayetin tefsiri için farklı bir kıraat var; Ayyaşi bunu İmam Bakır'dan (a.s) nakletmiştir.

﴿ليس لك من الامر شيء او تتوب عليهم او تعذبهم فانهم
ظالمون﴾

³⁷ Maide 67.

“Senin bu işte hiçbir yetkin yoktur; ta ki onların tövbesini kabul edesin veya onları cezalandırasın. Onlar, şüphesiz zalimdirler.”³⁸

Bu durumda ayetin manasında hiçbir şüphe kalmaz. Çünkü tövbe ve cezalandırma hakkında tefvizin nefye-dilmesi başka konularda tefviz olmadığına delalet etmez. Çünkü biz “tövbenin kabulü veya cezalandırma iradesi Peygambere tefviz edilmiştir” demiyoruz.

Üçüncü Mana:

Münazaralarda, hadislerde ve mütekellimler nezdinde tefviz için kastedilen üçüncü mana ise şudur: İnsanların siyasetleri, eğitimleri, öğretimleri ve Allah’a hidayetleri, anlaşmazlık durumunda aralarında adaletle hükmetme, insanlar arasında adaleti otorite haline getirme gibi konulardaki tüm işleri tamamen onlara bırakılmıştır. İnsanlar ise onlara itaat etmek, buyruklarına uymak ve yasaklarından sakınmakla görevli kılınmıştır. Bu, daha önce sözünü ettiğimiz “velayet” tabiri ile ifade edilen gerçektir. Bu manadaki tefvizden kastedilen şey şudur: Hâkimiyet onların hakkıdır, tağutların ve zalimlerin değil. Gerçek şu ki bu manda bir tefviz mümkündür, hatta vakidir, hatta vaciptir. Bu İslam’ın esası ve ruhunu oluşturan eşsiz bir cevherdir. Bu konuda imamlardan tevatür haddine ulaşmasa dahi çok sayıda hadis gelmiştir. İmamlardan (a.s) şu hadis nakledilmiştir:

³⁸ Tefsir-i Ayyaşi, s.197-198.

بنی الاسلام على خمسة على الصلاة والزكاة والحج والصوم والولاية، ثم من تأكيدهم ﷺ في الولاية وبأنها مفتاح الجميع، وما دعى في الاسلام بشيء مثل ما دعى الى الولاية، مثل ما رواه زرارة ابن اعين عن ابي جعفر الباقر ﷺ انه قال: بنى الاسلام على خمسة اشياء على الصلاة والزكاة والحج والصوم والولاية، قال زرارة: فقلت وائى شيء من ذلك افضل؟ فقال: الولاية افضل، لانها مفتاحهنّ والوالى هو الدليل عليهنّ، قلت ثم الذى يلى ذلك فى الفضل؟ فقال: الصلاة انّ رسول الله ﷺ قال: الصلاة عمود دينكم، قال: قلت ثم الذى يليها فى الفضل؟ قال: الزكاة لانه قرن بها وبدء بالصلاة قبلها، وقال رسول الله ﷺ الزكاة تذهب الذنوب قلت: والذى يليها فى الفضل؟ قال الحج، قال الله عزوجلّ:

ولله على الناس حج البيت من استطاع اليه سبيلا ومن كفر فان الله غنى عن العالمين

وقال رسول الله ﷺ: لحجة مقبولة خير من عشرين صلاة نافلة، ومن طاف بهذا البيت طوافا احصى فيه اسبوعه واحسن ركعتيه غفر الله له، وقال فى يوم عرفة ويوم المزدلفة ما قال، قلت: فما ذا يتبعه قال: الصوم قلت: وما بال الصوم صار آخر ذلك اجمع قال: قال رسول الله ﷺ: الصوم جنة من النار قال: ثم قال: انّ افضل الاشياء ما اذا فاتك لم تكن منه توبة دون ان ترجع اليه وتؤدّيه بعينه، انّ الصلاة والزكاة والحجّ والولاية ليس يقع شيء مكانها دون ادائها وان الصوم اذا فاتك او قصّرت او سافرت فيه اديت مكانه اياما غيرها، وجزيت ذلك

الذنب بصدقة ولا قضاء عليك وليس من تلك الاربعة شيء
يجزيك مكانه غيره .

قال زرارة ثم قال ابو جعفر عليه السلام :

ذروة الامر وسنامه ومفتاحه وباب الاشياء ورضا الرحمن
الطاعة للامام بعد معرفته ، انّ الله عزوجل يقول :

«من يطع الرسول فقد اطاع الله ومن تولّى فما ارسلناك عليهم
حفيظا

اما لو انّ رجلا قام ليله وصام نهاره وتصدّق بجميع ماله وحجّ
جميع دهره ولم يعرف ولاية ولّى الله فيواليه ، ويكون جميع
اعماله بدلالته اليه ما كان له على الله جلّ وعزّ حقّ فى ثوابه ،
ولا كان من اهل الايمان ، ثم قال : اولئك المحسن منهم يدخله
الله الجنة بفضل رحمته .

“İslam beş temel üzerine kurulmuştur: Namaz, zekât, hac, oruç ve velayet. Sonra da İslam’da hiçbir şeye velayete davet edildiği gibi davet edilmediğinin altını çizerek velayeti vurgulamışlar ve onun tüm ibadetlerin anahtarı olduğunu belirtmişlerdir. Zürare b. A’yün, İmam Bakır’dan şöyle rivayet etmiştir: İmam Bakır (a.s) buyurdu: İslam beş şey üzerine bina edilmiştir: Namaz, zekât, hac, oruç ve velayet. Zürare diyor: Ben “Hangisi daha faziletlidir? diye sorduğumda İmam buyurdu: En faziletlisi velayettir. Çünkü o, diğerlerinin anahtarıdır ve vali, bunlara delalet eden kimsedir. Zürare diyor: “Fazilette daha sonra hangisi gelir?” diye sordum. Buyurdu: Namaz. Çünkü Resulullah

(s.a.a) şöyle buyurmuştur: Namaz dininizin direğidir. Ben “Fazilette daha sonra hangisi gelir?” diye sordum. Buyurdu: Zekât; çünkü onu namazın yanında getirmiştir; ondan önce namazla başlamıştır. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Zekât günahları götürür. Dedim: “Fazilette daha sonra hangisi gelir?” diye sordum. Buyurdu: Hac. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Yoluna gücü yetenlerin o evi ziyaret etmesi (haccetmesi), Allah’ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. Kim de inkâr ederse, (bilsin ki) Allah tüm âlemlerden müstağnidir.”³⁹

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Makbul bir hac yirmi nafile namazdan daha hayırlıdır. Her kim şu evi tavaf eder ve yedi defa etrafında döndükten sonra iki rekât namaz kılsa Allah onu bağışlar. Peygamber’in (s.a.a), Arefe gününde ve Müzdelife’de (haccın faziletiyle ilgili) birçok sözü vardır. Zürare diyor: “Ondan sonra hangisi gelir?” diye sordum. Buyurdu: Oruç. Dedim: Neden oruç bunların içinde en son sırada gelmiştir? Buyurdu: Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: Oruç ateşe karşı bir kalkandır. Zürare diyor: İmam daha sonra şöyle buyurdu: En faziletli ibadet, yapmadığında ancak aynısını yerine getirerek tövbe etmen halinde telafi olanıdır. Namaz, zekât, hac ve velayet ancak eda edilmesi halinde yerine getirilebilir ve hiçbir şey onları telafi edemez. Ancak orucu kaçırdığında veya ihmal ettiğinde veya yolculuğa çıktığında onun

³⁹ Ali İmran 97.

yerine başka günlerde oruç tutarak telafi edebilirsin; işlediğin günaha karşılık herhangi bir kaza olmaksızın sadaka verebilirsin. Ancak diğer dördünde başka bir şey, onlara karşılık onların yerine geçemez.

Zürare diyor: İmam Bakır (a.s) daha sonra şöyle buyurdu: Bir işin zirvesi, tepesi, anahtarı, her şeyin kapısı ve Rahman'ın rızası imamı tanıdıktan sonra ona itaat etmektir. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

Kim Peygamber'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur. Yüz çevirene gelince, (bil ki) biz seni onlara bekçi olarak göndermedik.⁴⁰

Eğer birisi gecesini kıyamla (ibadetle) ve gündüzünü siyamla (oruçla) geçirirse, malının tümünü sadaka olarak verirse ve ömrü boyunca hac yaparsa, bununla birlikte kendisiyle dostluk kuracağı ve amellerine delalet edecek Allah velisinin velayetini tanımazsa Allah karşısında amellerine karşılık hiçbir sevabı olmaz ve o, iman ehlinde olmaz. İmam daha sonra şöyle buyurdu: Onlardan iyi olanı Allah fazlı ve rahmeti ile cennete sokacaktır.”⁴¹

İmam Sadık'tan (a.s) şu sözü rivayet edilmiştir:

وما روى من الصادق عليه السلام من قوله: اثاثي الاسلام ثلاثة: الصلاة والزكاة والولاية، (والاثافي هو ما يوضع عليه القدر حين طبخ الغداء).

⁴⁰ Nisa 80.

⁴¹ Muhammed b. Yakub El-Kuleyni, Usul'ul-Kâfi, c.3, Bab-u Deaimi'l-İslam, h.5.

“İslam’ın sacayağı üç şeydir: Namaz, zekât ve velayet.”

Allah’ın, Allah’a imanın ardından kullarına farz kıldığı en şiddetli farzın ne olduğu sorusuna cevap olarak imamların şu sözü rivayet edilmiştir: İmamı tanıdıktan sonra ona itaat.

Bunların hepsi tefvizin bu manasına nazırdır. Bu aynı zamanda bizim inandığımız bir gerçektir. Onların genel iznine (adil bir fakihin velayeti gibi) veya özel iznine (Hz. Mehdi’nin atadığı özel temsilciler gibi veya Resulullah’ın İmam Ali’yi ataması gibi) dayanmayan her hâkimiyet batıldır, tağuttur, haramdır ve fasittir. Bu tür hâkimlere itaat etmek, yardımcı olmak ve onlardan yardım almak caiz değildir. Bu konu, Kur’an ve rivayetler hakkında azıcık bilgisi olan herkes için gayet açıktır. Bu aynı zamanda son derece önemli bir mevzudur. Allah’ın velisinin velayetinden çıkmış olan kimsenin namazı, orucu ve haccı bizi aldatmamalıdır. Çünkü İblis de namaz kılar, rükû ve secde ederdi. Ama bununla birlikte Âdem’e secde etmedi. Zira o Âdem’in velayetine karşıydı; imamının kendisi üzerinde bir otorite olmasına karşıydı. Azgınlığını, kendisinin Âdem’den üstün olduğu; bu yüzden de Âdem’in onun üzerinde velayeti olmasının doğru olmayacağı gerekçesine dayandırdı. Böylece Rabbinin emrinden çıktı ve kâfir oldu. Namaz ve orucu terk ettiği için değil, bilakis Allah’ın velisinin velayetinden çıktığı için bu duruma düştü.

Buna delalet eden rivayetlerden biri de Fazlullah b. Mahmud Farisi'nin Riyadu'l-Cinan kitabında ve kendi isnadıyla Muhammed b. Senan'dan naklettiği şu rivayettir:

ومن الروايات الدالة عليه ما رواه فضل الله بن محمود الفارسی فی کتاب ریاض الجنان وبإسناده عن محمد ابن سنان قال: كنت عند ابی جعفر عليه السلام فذكرت اختلاف الشيعة فقال: انّ الله لم يزل فردا متفردا فی الوجدانية، ثم خلق محمدا وعليا وفاطمة (عليهم السلام) فمكثوا الف دهر، ثم خلق الاشياء واشهدهم خلقها، واجرى عليها طاعتهم وجعل فيهم ما شاء، وفوض امر الاشياء اليهم فی الحكم والتصرف والارشاد والامر والنهي فی الخلق، لانّهم الولاة لهم فلمهم الامر والولاية والهداية، فهم ابوابه ونوابه وحجابه، يحلّلون ما شاء ويحرّمون ما شاء، ولا يفعلون الاّ ما شاء، عباد مكرمون لا يسبقونه بالقول وهم بامرهم يعملون، فهذه الديانة التي من تقدّمها غرق فی بحر الافراط ومن نقصهم عن هذه المراتب التي ربّهم الله فيها زهق فی بحر التفريط، ولم يوف آل محمد حقّهم فيما يجب على المؤمن من معرفتهم، ثم قال: خذها يا محمد فانّها من مخزون علمه ومكنونه.

“Muhammed b. Senan şöyle der: Ben Ebu Cafer'in [İmam Bakır'ın (a.s)] yanındaydım. Ona Şiânın ihtilafından söz ettiğimde şöyle buyurdu: Vahdaniyetinde daima tek olan Allah Muhammed'i, Ali'yi ve Fatuma'yı (hepsine selam olsun) yarattı. Onların yaratılışından bin devir geçtikten sonra eşyayı yarattı ve onları eşyanın

yaratılışına şahit kıldı. Eşyayı onların itaatine yönlendirdi ve onlarda dilediği fazileti karar kıldı. Eşyanın hükümde, tasarrufta, irşatta, emirde, nehiyde ve yaratılıştaki yetkisini onlara tefviz etti. Çünkü bunlar onların velileridir; emir, velayet ve hidayet onlara aittir; onlar Allah'ın kapıları, temsilcileri ve sırlarıdır. Onlar istedikleri şeyi helal kılar ve istedikleri şeyi haram kılar. Onlar Allah'ın istediğinden başka bir şey yapmazlar. Onlar, değerli kullardır. O'ndan önce söz söylemezler ve sürekli O'nun emri ile hareket ederler. İşte gerçek dindarlık budur. Her kim bundan öne geçerse ifrat deryasında boğulur. Her kim de Allah'ın onlara vermiş olduğu bu rütbeleri onlardan eksiltirse tefrit deryasında yok olur ve Muhammed hanedanının bir mümin üzerine vacip olan marifetinin hakkını yerine getirmemiş olur. İmam daha sonra şöyle buyurdu: Ey Muhammed bunları al; hiç şüphesiz bunlar Allah'ın ilim hazinesinden ve sırrındandır.”⁴²

Bunun benzeri bir hadisi Muhammed b. Yakub El-Kuleyni kendi isnadıyla Muhammed b. Senan vasıtasıyla İmam Bakır'dan (a.s) rivayet etmiştir.

Ravinin sözünü ettiği Şiânın ihtilafı; İmamın (a.s) onu giderme bağlamında verdiği cevabın içeriğinden anlaşılacağı üzere; imamların Allah katındaki mertebe ve makamları konusundadır. Rivayette geçen “Onları eşyanın yaratılışına şahit kıldı” ifadesi Yüce Allah'ın

⁴² Fazlullah b. Mahmud Farisi, Riyadu'l-Cinan; Biharul Envar, c.25, s.339.

“Göklerin ve yerin yaratılışını onlara göstermedim”⁴³ sözüyle çelişmez.

Aksine ayet buna şahittir. Çünkü ayet şeytana ve zürriyetine uymanın haram olduğu hakkında inmiştir. Yani şeytana ve zürriyetine uymanın yasak kılınmasına sebep olarak ona ve soyuna âlemin yaratılışının gösterilmediği hususu beyan edilmiştir. Bununla birlikte Peygamber’e ve Ulu’l-Emre mutlak şekilde uyulması emredilmiştir. Buradan da anlaşılıyor ki Allah, onlara göklerin ve yerin yaratılışını göstermiştir. Çünkü onlar, insanların velileridir. Ama şeytan ve zürriyeti, insanların velileri değildir.

Dördüncü Mana:

Onlara maslahat gördükleri yerlerde insanların kapasitelerine göre hüküm ve bilgi verme işi tefviz edilmiştir. Çünkü insanlar ilim, akıl, takva ve maksatları cihetiyle eşit seviyede değildir. İmamlar ise bunların tümüne vakıf ve hepsinden haberdardır. Dolayısıyla bazen imamların bir mesele için gelmiş olan farklı insanlara aynı meselede çeşitli cevaplar verdiğini görüyoruz. Bu konuya Peygamber’den (s.a.a) nakledilen şu hadiste işaret edilmiştir:

“Biz peygamberler topluluğu insanlarla akılları miktarında konuşmakla emrolunduk.”

Buna insanların iman, marifet ve maksat düzeyindeki farklılıklar da ekleyebilirsiniz. Onlar Selman gibi

⁴³ Kehf 51.

birine verdikleri cevabı Ebuzer'e vermezlerdi. Diğer fer'i meseleleri de buna mukayese edebilirsiniz. Bazı rivayetlerde "Sizin göreviniz sormaktır ama bizim görevimiz cevap vermek değildir" cümlesiyle işaret edilen husus da budur. Yani bizim cevap vermemiz vacip değildir. Çünkü maslahat sükût veya takiye etmeyi gerektirebilir. Belki de Yüce Allah'ın şu sözünde buna işaret edilmiştir:

﴿ انا انزلنا اليك الكتاب بالحق لتحكم بين الناس بما اراك الله ﴾

"Biz sana Kitabı, insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği şekilde hükmetmen için indirdik."⁴⁴

Bu manada bir tefviz anlayışı ilahî hikmetin gereği olup haktır ve sabittir; buna delalet eden birçok rivayet vardır. Onlardan bazılarını zikredeceğiz.

Muhammed b. Hasan Saffar *Besair'ud-Derecat* kitabında kendi isnadıyla Abdullah b. Süleyman vasıtasıyla İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir:

روى محمد ابن الحسن الصفار فى بصائر الدرجات باسناده عن عبد الله ابن سليمان عن ابي عبد الله عليه السلام قال : سألته رجل عن الامام فوّض الله اليه كما فوّض الى سليمان عليه السلام ؟ فقال : نعم وذلك أنّه سألته رجل عن مسألة فاجاب فيها ، وسألته رجل اخر عن تلك المسئلة فأجابه بغير جواب الاول ثم سألته آخر عنها فأجابه بغير جواب الاولين ، ثم قال :

⁴⁴ Nisa 105.

هذاعطائنا فامنن او امسك بغير حساب .
هكذا فى قراءة على ﷺ .

قال: قلت: اصلحك الله فحين اجابهم بهذا الجواب يعرفهم
الامام؟ قال: سبحان الله اما تسمع قول الله تعالى فى كتابه:

«انّ فى ذلك لايات للمتوسمين، وانّها لبسيلى مقيم»

وهم (اى المتوسمون) الائمة لا يخرج منها ابدا (اى من
السبيل والصراط المستقيم)، ثم قال: نعم انّ الامام اذا نظر
الى رجل عرفه وعرف لونه وان سمع كلامه من خلف حائط
عرفه وعرف ماهو، لان الله يقول:

«ومن آياته خلق السماوات والارض واختلاف الستكم
والوانكم انّ فى ذلك لايات للعالمين»

فهم العلماء وليس يسمع شيئا من اللسن الا عرفه، ناج او
هالك، فلذلك يجيبهم بالذى يجيبهم به .

“Birisi imamdan soru sorduğunda Yüce Allah, cevabı Süleyman’a (a.s) tefviz ettiği gibi imama da mı tefviz eder? İmam buyurdu: Evet, bu doğrudur. Adamın biri bir konu hakkında sorunca İmam ona cevap verdi. Sonra başka bir adam aynı meseleyi sordu; İmam ona birinci kişiye verdiği cevaptan farklı bir cevap verdi. Sonra başka biri gelip aynı soruyu sorunca İmam ilk iki kişiye verdiği cevaptan farklı bir cevap verdi. Sonra şu ayeti okudu:

“Bu bizim hesapsız bağışımızdır; ister ihsan et, ister tut”⁴⁵

⁴⁵ Sad 39.

İmam Ali'nin (a.s) kıraatinde böyle gelmiştir.

Ravi diyor: Dedim ki: Allah size esenlik versin; peki, İmam onlara bu cevabı verirken onları tanır mı? İmam Sadık buyurdu: Suphanallah! Yüce Allah'ın Kitabındaki şu sözünü duymaz mısınız?:

İşte bunda, basiret sahipleri için işaretler vardır. Onlar hala gözler önünde duran bir yol üzerindedirler.⁴⁶

Onlar (basiret sahipleri) imamlardır; asla ondan (yoldan ve sırat-ı müstakimden) çıkmazlar. İmam daha sonra şöyle buyurdu: Evet, İmam bir kişiye baktığında onu tanır ve rengini bilir. Eğer bir duvarın arkasından sözünü duyarsa onu tanır ve ne istediğini bilir. Zira Allah şöyle buyurmaktadır:

Gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin değişik olması da, O'nun ayetlerindendir. Gerçekten bunda âlimler/bilenler için ayetler vardır.⁴⁷

Onlar âlimlerdir; hiçbir dil yoktur ki işitip anlamasınlar ve sahibinin kurtulacağı veya helak olacağını bilmesinler. Bu yüzden kendilerine gelenlerin konuştuğu dilde onlara cevap verirler.”⁴⁸

“Rengini bilir” ifadesinden maksat, onun imanının derecesini veya nifak ve küfrünü veyahut bunlardan başka durumunu bilip onun gerektirdiği şeye uygun olan cevabı vermesidir.

⁴⁶ Hicr 75-76.

⁴⁷ Rum 22.

⁴⁸ Muhammed b. Hasan Saffar, Besair'ud-Derecat, s.114.

Muhammed b. Hasan Saffar, kendi isnadıyla Musa b. Uşeym'in İmam Sadık'tan (a.s) şöyle naklettiğini rivayet etmiştir:

وروى محمد ابن الحسن الصفار باسناده عن موسى ابن اشيم عن ابي عبد الله عليه السلام قال: سألته عن آية من كتاب الله فخيرني بها، فلم ابرح حتى دخل رجل فسأله عن تلك الاية بعينها فاخبره بخلاف ما اخبرني به، قال ابن اشيم: فدخلني من ذلك ما شاء الله حتى كنت كاد قلبي يشرح بالسكاكين وقلت: تركت ابا قتادة بالشام لا يخطيء في الحرف الواحد الواو وشبهها وجئت الى من يخطيء هذا الخطاء كله.

فبينما انا كذلك اذ دخل عليه آخر فسأله عن تلك الاية بعينها فاخبره بخلاف ما اخبرني، والذي سأله بعدى، فتجلى عني وعلمت ان ذلك تعمّد منه، فحدثت بشيء في نفسي فالتفت الى ابو عبد الله عليه السلام فقال:

يا ابن اشيم لا تفعل كذا وكذا، فحدّثني عن الامر الذي حدّثت به نفسي، ثم قال: يا ابن اشيم انّ الله فوّض الى سليمان ابن داود عليه السلام فقال:

«هذا عطائنا فامنن او امسك بغير حساب»

وفوّض الى نبيّه فقال:

«ما آتاكم الرسول فخذوه وما نهاكم عنه فانتهوا»

فما فوّض الى النبيّ فقد فوّض اليّنا، يا ابن اشيم

«من یرد الله ان یهدیه یشرح صدره للاسلام ومن یرد ان یضلّه
یجعل صدره ضیقاً حرجاً

أتدري ما الحرج؟ قلت: لا فقال بيده وضّم اصابعه كالشيء
المصمت الذي لا يخرج منه شيء ولا يدخل فيه شيء.

“Ben İmam Sadık’a (a.s) Allah’ın kitabından bir ayet hakkında sordum; o da bana bilgi verdi. Ben yanından ayrılmadan başka bir kişi geldi ve aynı ayet hakkında ona sordu; İmam bana verdiği bilgiye aykırı şekilde ona cevap verdi. İbn-i Uşeym diyor: Bunun üzerine içime – Allah’ın istemesiyle – öyle bir şey girdi ki sanki kalbim bıçaklarla parçalanıyordu. Kendi kendime dedim: Ben Şam’da bir vav harfi ve benzerinde dahi hata etmeyen Ebu Kutade’yi bırakıp tümüyle böyle bir hatayı yapan kimsenin yanına geldim!

Ben böyle düşündüğüm sırada başka biri geldi ve aynı ayet hakkında sordu. İmam ona da bana ve ben-den önceki kişiye verdiği cevaptan farklı bir cevap verdi. Bunun üzerine bendeki kuşku dağıldı ve bunu kasten yaptığını anladım. Kendi kendime söylendim. Bunun üzerine İmam Sadık (a.s) bana yönelerek buyurdu: “Ey İbn-i Uşeym! Şunu, bunu yapma...” Sonra benim içimden geçen şeyleri bana anlatmaya başladı. Ardından şöyle buyurdu: Ey İbn-i Uşeym! Allah, Süleyman b. Davud’a tefvizde bulunarak şöyle buyurdu:

“Bu bizim hesapsız bağışımızdır; ister ihsan et, ister tut”⁴⁹

⁴⁹ Sad 39.

Peygamber'ine de tefvizde bulundu ve şöyle buyurdu:

“Peygamber size ne verdiyse onu alın ve sizi neden sakındırıysa ondan sakının.”⁵⁰

Peygamber'e tefviz ettiğini bize de tefviz etti. Ey İbn-i Uşeym!

Allah kimi hidayete erdirmek isterse, gönlünü İslam'a açar; kimi de saptırmak isterse kalbini daraltır ve sıkıntılı kılar.⁵¹ Sıkıntının ne olduğunu bilir misin? Dedim: Hayır. İmam parmaklarını sıkıca kapatarak “o, içinden hiçbir şey çıkamayacak ve hiçbir şey giremeyecek kadar sıkı olan şey gibidir” buyurdu.”⁵²

وروى محمد ابن يعقوب الكليني باسناده عن عبد الله ابن سنان فى قوله تعالى: ثم ليقضوا تفثهم، حيث قال يعنى اخذ الشارب وحلقه، وقضّ الاظفار وقلعها، فتعجب من جوابه ذلك وقال: روى عنكم الذريح الشامى بانكم قلتم معنى الاية هو لقاء الامام، فاجابه الامام بقوله:

صدق ذريح وصدقت انّ للقران ظاهرا وباطنا ومن يحتمل ما يحتمل ذريح.

⁵⁰ Haşr 7.

⁵¹ En'am 125.

⁵² Muhammed b. Hasan Saffar, Besairu'd-Derecat, s.113 ve 114; Şeyh Saduk, El-İhtisas'ta kendi isnadıyla El-Yaktini'den buna benzer bir rivayet getirmiştir. Besair'ud-Derecat kitabında başka bir senetle Bekkar b. Ebubekir ondan buna benzer bir rivayet nakletmiştir. El-İhtisas kitabının 329 ve 330. sayfalarında Ahmed b. Muhammed'den benzer rivayet nakledilmiştir.

Muhammed b. Yakub Kuleyni kendi isnadıyla Abdullah b. Senan'dan Yüce Allah'ın “ثم ليقضوا تفثهم” = “Sonra kirlerini gidersinler”⁵³ ayeti hakkında şöyle rivayet eder: İmam buyurdu: Yani bıyığı tutup tıraş etmek ve tırnağı tutup onu kırpmaaktır. Abdullah b. Senan bu cevaba şaşırdı ve şöyle dedi: Oysaki Zureyh Şami, sizin bu ayetin manası hakkında “İmamla buluşmaaktır” söylediğinizi rivayet etti. Bunun üzerine İmam ona şu sözüyle cevap verdi:

Zureyh doğru söylemiştir. Sen de doğru söyledin; Kur'an'ın zahiri ve batını vardır. Kim Zureyh'in taşıdığı taşıyabilir?⁵⁴

Buna benzer bir rivayet İmam Kazım'dan (a.s) Yüce Allah'ın şu sözü hakkında gelmiştir:

﴿قل ارايتم ان اصبح مائكم غوراً فمن ياتيكم بماء معين﴾

“De ki: Suyunuz çekilirse, söyleyin bakalım, size kim bir akarsu getirebilir?”⁵⁵

Bu ayet Hz. Kaim (a.s) hakkında inmiştir. Yani imamınız sizden gaip olduğu zaman kim size yeni bir imam getirebilir?⁵⁶

⁵³ Hac 29.

⁵⁴ Muhammed b. Yakub Kuleyni, El-Kâfi, c.2, Kitabu'l-Hüccet, s.549, h.4.

⁵⁵ Mülk 30.

⁵⁶ Esterabadi, Şerh-i Tevil'ul-Ayat'iz-Zahire, c.2, s.708- 709, h.15.

Beşinci Mana:

İnsanlar arasında hüküm verme ve bunun dayanaklarını seçme işi onlara tefviz edilmiştir. Dolayısıyla onlar hüküm vermede şeriatın zahirine amel edip şahitler, deliller ve yeminlere göre davranmakla – maslahat görmeleri halinde – kendi ilimlerine ve Rable-rinin onlara her vakada ilham ettiği şeye göre karar vermek arasında muhayyerdirler. Bu manada bir tefviz de haktır ve vuku bulmuştur. İbn-i Senan'ın biraz sonra gelecek olan rivayeti buna hamledilebilir. Ayrıca buna delalet eden birçok rivayet vardır.

روى فى البصائر فى النوادر لمحمد ابن سنان قال : قال ابو عبد الله عليه السلام :

لا والله ما فوّض الله الى احد من خلقه الا الى الرسول ﷺ والى الائمة عليهم السلام فقال : «انا انزلنا اليك الكتاب بالحق لتحكم بين الناس بما اراك الله»، وهى جارية فى الاوصياء.

Besair'ud-Derecat kitabının Nevadir bölümünde Muhammed b. Senan'dan şöyle rivayet edilmiştir: İmam Sadık (a.s) buyurdu: Hayır, Allah'a andolsun ki Allah, yarattıklarından Peygamber (s.a.a) ve imamlardan başka hiç kimseye tefvizde bulunmamış ve şöyle buyurmuştur:

«انا انزلنا اليك الكتاب بالحق لتحكم بين الناس بما اراك الله»

“Biz sana Kitabı, insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği şekilde hükmetmen için indirdik.”⁵⁷

Bu ayet, vasiler hakkında da geçerlidir.⁵⁸

“Allah'ın sana gösterdiği şekilde” sözünden maksat, Allah'ın sana tanıttığı, sana vahiyde bulunduğu, sana ilham ettiği ve kalbine attığı hükümlerdir. Bu da bir tür tefvizden başka bir şey değildir.

Altıncı Mana:

Almak ve vermekte tefvizdir. Allah yeri ve üzerindeki onlar için yaratmış; enfal, fey, humus, ganimetlerin safi olanı ve diğer şeyleri onlar için kılmıştır. Dolayısıyla onlar dilediklerini verir ve dilediklerine engel olurlar. Bu da haktır ve biz böyle bir tefvize inanırız. Bu manada tefvize delalet eden yeterli ölçüde rivayet vardır. Onlardan biri şudur:

روى الصدوق فى الاختصاص والصفار فى البصائر باسنادهما عن أبى عبد الله عليه السلام قال :

إذا رأيت القائم اعطى رجلا مائة ألف واعطاك درهما فلا يكبر فى صدرك فان الامر مفوض اليه .

Şeyh Saduk, *El-İhtisas* kitabında ve Saffar, *El-Besair* kitabında kendi isnatlarıyla İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet etmişlerdir:

⁵⁷ Nisa 105.

⁵⁸ Muhammed b.Hasan Saffar, *Besair'ud-Derecat*, s.114; benzer rivayeti Şeyh Saduk, *El-İhtisas* kitabında Abdullah b. Senan'dan nakletmiştir.

“Kaim’in bir kişiye bin dirhem, sana ise bir dirhem verdiğini görürsen sakın sana ağır gelmesin; zira bu emir ona tefviz edilmiştir.”⁵⁹

Ayetler ve rivayetlerden elde edilen netice şudur: Masumlar; mahkûkturlar, sonradan yaratılmış ve terbiye edilmişlerdir. Ancak onlar yüceltilmiş kullardır; kendilerinde vahiy veya ilham yoluyla öğretilmiş, zanna dayanmayan ve hata ihtimali bulunmayan ilimler vardır. Allah’ın iradesi ve ilhamı ile bazı hükümlerin yürürlüğe konulması kendilerine tefviz edilmiştir ki burada Yüce Allah’ın sınırlarından en ufak bir şey ihlal edilmez. Onlar Allah’ın izniyle kâinatta mucize ve keramet dediğimiz birtakım olağanüstü tasarruflarda bulunabilirler. Nitekim Kur’an’da bazı peygamberlere bu tür işler isnat edilmiştir. Bununla birlikte onların Allah katında sayılamayacak kadar çok makama sahip olduklarına inanırız. Onların kendileri de bu gerçeğe şu sözleri ile işaret etmişlerdir: Bizim, kendisine yöneldiğimiz bir Rab olduğunu bilin; sonra hakkımızda istediğinizi (fazileti) söyleyin, asla ulaşamazsınız. Bir diğer sözlerinde ise şu ifade geçmiştir:

Bizim işimiz zor ve çetindir (veya hadisimiz zor ve çetindir) onu ancak mukarreb bir melek, gönderilmiş bir peygamber veya Allah’ın kalbini imanla imtihan etmiş olduğu mümin bir kul taşıyabilir.” Bunların hepsi de hakır ve vuku bulmuştur; bunlarda en ufak bir

⁵⁹ Muhammed b. Ali Es-Saduk, El-İhtisas, s.331 ve 332; Muhammed b. Hasan Saffar, Besairu’d-Derecat, s.113.

guluv yoktur. Guluv, onlara ilahlık ve rablik isnadında bulunmak veya onların kadim olduğunu savunmak ve mahlûk olmadıklarını söylemektir. Kâinata yaratma ve rızık verme konusunda mutlak manada tekvize inanmak da guluvdur. Elbette onların Allah'ın izniyle Hz. İsa'nın kuş yaratması gibi yaratmaya güçleri olduğuna inanmak ile yaratıcı ve rızık verici olduklarına inanmak arasında açık bir fark vardır. Bunlardan birincisi sahih ama ikincisi batıldır. Aynı şekilde imamların sehiv/hata yaptıklarına inanarak onları gerçek makam ve mertebelerinden aşağı indiren; onların birçok dini hükümü bilmediğini, şer'i hükümlerde zanna dayalı görüşleriyle hareket ettiklerini savunan taksir ehlinin inancı da batıldır.

Nitekim Ebu Cafer Muhammed b. Hasan b. Velid (Şeyh Saduk) böyle bir düşünceyi savunarak şöyle demiştir: Guluvvun ilk derecesi sehvi reddetmektir. Bu sözün çürük oluşu ortadadır. Bununla birlikte Şeyh Saduk gibi büyük âlimlere taksir isnadında bulunmak da yanlıştır. Şeyh Saduk, sehiv yapmalarının caiz olduğunu söylese de imamların makamlarının birçoğuna ariftir. Sadece sehiv meselesinde sehve düşmüştür. Dolayısıyla mümin bir insan hakkında ihtiyat asla terk edilmemelidir. Allah en iyi bilendir.

İmamlar hakkındaki sahih inanç şudur: Onlar Ruh'ul-Kudus'la teyit edilmişlerdir. Hatta onlar, Ruhul-Kudus'la Meryem oğlu İsa'yı (a.s) teyit eden Allah tarafından teyit edilmişlerdir. Meryem oğlu İsa'nın yaptığı mucizeler ise ortadadır. Dolayısıyla eğer bir Müslüman, Peygamber ve vasilerinden;

İbrahim, Musa, İsa, Süleyman, Davud, Yahya, Hızır, Salih gibi önceki peygamberler ve Asif b. Berhiya gibi Allah dostları hakkında sabit olan mucize ve karametleri nefyedecek olursa, İslam dini ve onun yüce Peygamber'ini, onlardan ve onların dininden daha düşük ve eksik görmüş olur. Hâlbuki kâmil bir din-den eksik bir dine yönelmek doğru değildir. Bu durumda böyle bir Müslümanın İslam'ı bırakıp daha üstün ve kâmil gördüğü bu dinlerden birine yönelmesi gerekir. Oysa bunun batıl ve çürük olduğu üzerinde ittifak edilmiştir. O halde Müslüman için tek bir seçenek kalıyor; o da Peygamberimiz ve onun vasileri için önceki peygamberler ve vasilerin makamının üstünde bir makamı ispat etmektir.

Resulullah'ın (s.a.a) hanedanından olan imamlar dışında hiç kimse doğru olarak böyle bir iddiada bulunamaz. Onlar kendileri hakkında gulûvve düşülmesinden sakındırmışlar ve kendilerinin Allah'ın değerli kulları olduklarını, O'ndan önce söz söylemediklerini ve sürekli O'nun emri ile hareket ettiklerini vurgulamışlardır.

Şunu da bilmeniz gerekir ki Yüce Allah, Kitabında dini havzalarda bulunan üç taifeye işaret etmiştir; onların tümünün işi, Allah'ın kitabı ve ahkâmını korumaktır. Bunlar; peygamberler, Rabbanîler (Allah'a yönelmiş bilginler) ve Ahbardır (Yahudi din âlimleri). Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا
لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ
وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ...

“Biz Tevrat’ı indirdik. Onda hidayet ve nur vardır. Bu kitap ile (Allah’ın emirlerine) teslim olmuş peygamberler, Rablerine teslim olmuş zahitler (Rabbanîler) ve Yahudi din âlimleri, Allah’ın kitabını korumakla görevlendirilmiş ve onun doğruluğuna şahit olmaları sebebiyle Yahudi olanlara hükmederler...”⁶⁰

Peygamber malumdur ve onda hiçbir ihtilaf yoktur. O, efendimiz Ebu’l-Kasım El-Mustafa Muhammed b. Abdullah’tır (s.a.a). Ahbar da malumdur. Onlar sahabeler ve tabiinden başlayarak günümüze kadar uzanan İslam âlimleri, yazarları, müderrisleri ve müfessirleridir. Onların İslam’a ve Müslümanlara birçok hizmetleri olmuştur. Allah, Müslümanlardan taraf onları hayırla mükâfatlandırsın. Burada geriye İslam ümmeti içindeki “Rabbanîlerin” kimler ve konumlarının ne olduğu sorusu kalıyor? Birçok meselede olduğu gibi burada da Ehlisünnet nezdinde bu grubun mısdaqlarının tayini hususunda hiçbir cevap bulunmamaktadır. Fakat bizler, Resulullah’ın (s.a.a) emri ile Sakaleyne uyduğumuz için onları tanıyor, kendilerini tabi oluyoruz ve makamlarını biliyoruz.

Allah’a şükrediyoruz ki bizi onların marifetine, sözlerini tutmaya ve yollarını sürdürmeye hidayet etmiştir. Ona layık olacak ve hoşnut kılacak bir şükürle şükrediyoruz.

⁶⁰ Maide 44.

İmamın Şartları

Peygamber Efendimiz ve Ehlibeyt imamlarından; imamet, imam ve imamın makamı hakkında birçok hadis nakledilmiştir. Bunlardan en kapsamlılarından biri İmam Rıza'dan (a.s) Uyun-u Ahbaru Rıza kitabında nakledilen hadistir. Hadisin tam metni şu şekildedir.

روى فى عدة من منابع الحديث باسنادهم عن عبد العزيز ابن مسلم قال: كنّا فى ايام على ابن موسى الرضا عليه السلام بمرور، فاجتمعنا فى مسجد جامعها فى يوم جمعة فى بدء مقدمنا، فادار الناس امر الامامة وذكروا كثرة اختلاف الناس فيها، فدخلت على سيدى ومولاي الرضا عليه السلام فاعلمته ما خاض الناس فيه، فتبسم ثم قال:

يا عبد العزيز جهل القوم وخدعوا عن اديانهم، انّ الله لم يقبض نبيه عليه السلام حتى اكمل له الدين وانزل عليه القران فيه تفصيل كل شىء، بين فيه الحلال والحرام والحدود والاحكام، وجميع ما يحتاج اليه الناس كملا، فقال عزّوجلّ: ما فرّطنا فى الكتاب من شىء.

وانزل فی حجة الوداع وهی اخر عمره ﷺ :

اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتي ورضيت لكم الاسلام دينا .

فامر الامامة من تمام الدين ولم يمض ﷺ حتى بين لامته معالم دينهم ، ووضح لهم سبلهم وتركهم على قصد سبيل الحق ، واقام لهم عليا عليه السلام علما واماما ، وما ترك شيئا تحتاج اليه الامة الا بينه ، فمن زعم ان الله لم يكمل دينه فقد رد كتاب الله عزوجل ، ومن رد كتاب الله فهو كافر ، هل يعرفون قدر الامامة ومحللها من الامة ؟ فيجوز فيها اختيارهم ان الامامة اجل قدرا واعظم شانا واعلى مكانا وامنع جانبا وابعد غورا من ان يبلغها الناس بعقولهم ، او ينالوها بارائهم او يقيموا اماما باختيارهم . ان الامامة خص الله عزوجل بها ابراهيم الخليل بعد النبوة والخلة مرتبة ثالثة ، وفضيلة شرفه بها واشاد بها ذكره فقال عز وجل :

اننى جاعلك للناس اماما ، فقال الخليل عليه السلام سرورا بها : ومن ذريتي ، قال الله عزوجل : لا ينال عهدى الظالمين ، فابطلت هذه الاية امامة كل ظالم الى يوم القيامة ، وصارت فى الصفة .

ثم اكرمه الله بان جعل فى ذريته اهل الصفة والطهارة فقال عز وجل :

ووهبنا له اسحاق ويعقوب نافلة وكلا جعلنا صالحين وجعلناهم ائمة يهدون بامرنا واوحينا اليهم فعل الخيرات واقام الصلاة وايتاء الزكاة وكانوا لنا عابدين

<https://t.me/caferilik>

www.caferilik.com

فلم يزل فى ذريته يرثها بعض عن بعض قرنا فقرنا، حتى ورثها النبى ﷺ، فقال الله جل جلاله:

انّ اولى الناس بابراهيم للذين اتبعوه وهذا النبى والذين امنوا والله ولى المؤمنين.

فكانت له خاصة فقلّدها ﷺ عليا عليه السلام بامر الله عزّ وجلّ على رسم ما فرضها الله، فصارت فى ذريته الاصفياء الذين آتاهم الله العلم والايمان بقوله عز وجل: وقال الذين اوتوا العلم والايمان لقد لبثتم فى كتاب الله الى يوم البعث.

فهى فى ولد على عليه السلام خاصة الى يوم القيامة اذ لا نبى بعد محمد ﷺ، فمن اين يختار هؤلاء الجهال؟

انّ الامامة هى منزلة الانبياء وارث الاوصياء، انّ الامامة خلافة الله عزّ وجلّ وخلافة الرسول ومقام امير المؤمنين، وميراث الحسن والحسين، انّ الامامة زمام الدين، ونظام المسلمين، وصلاح الدنيا وعزّ المؤمنين، انّ الامامة اسّ الاسلام النامى، وفرعه السامى، بالامام تمام الصلاة والزكاة والصيام والحج والجهاد، وتوفير الفىء والصدقات، وامضاء الحدود والاحكام، ومنع الثغور والاطراف.

والامام يحلّل حلال الله ويحرّم حرام الله، ويقيم حدود الله، ويذبّ عن دين الله ويدعو الى سبيل ربه بالحكمة والموعظة الحسنة والحجة البالغة، الامام كالشمس الطالعة للعالم، وهى فى الافق بحيث لا تناله الايدى والابصار، الامام البدر المنير، والسراج الزاهر والنور الساطع والنجم الهادى فى غياهب

الدجى والبلد القفار ولجج البحار، الامام الماء العذب على
الظماء، والدال على الهدى والمنجى من الردى، الامام النار
على اليفاع، الحار لمن اصطلى به، والدليل فى المهالك
من فارقه فهالك، الامام السحاب الماطر، والغيث الهاطل،
والشمس المضيئة، والسماء الظليلة والارض البسيطة والعين
الغزيرة والغدير والروضة.

الامام الامين الرفيق والاخ الشفيق، وكالام البرّة بالولد الصغير،
ومفزع العباد فى الداهية.

الامام امين الله فى ارضه، وحجته على عباده، وخليفته فى
بلاده، الداعى الى الله والذائب عن حرم الله، الامام المطهر من
الذنوب المبرّاء من العيوب، مخصوص بالعلم موسوم بالحلم،
نظام الدين وعزّ المسلمين، وغيظ المنافقين وبوار الكافرين،
الامام واحد دهره لا يدانيه احد ولا يعادله عالم (او لا يعادله
عدل)، ولا يوجد منه بدل ولا له مثل ولا نظير، مخصوص
بالفضل كلّ من غير طلب منه له ولا اكتساب، بل اختصاص
من المفضّل الوهاب، فمن ذا الذى يبلغ معرفة الامام ويمكنه
اختياره؟

هيئات هيئات ضلّت العقول وتاهت الحلوم، وحارت الالباب
وحسرت العيون، وتضاغرت العظماء وتحيرت الحكماء
وتقاصرت الحلماء، وحصرت الخطباء وجهلت الالباء وكلّت
الشعراء، وعجزت الادباء وعييت البلغاء، عن وصف شأن من
شأنه او فضيلة من فضائله، فاقرّت بالعجز والتقصير.

وكيف يوصف او ينعت بكنهه اوفهم شىء من امره، او يوجد من يقوم مقامه ويغنى غناؤه، لا وكيف وانى وهوبحيث النجم من ايدى المتناولين ووصف الواصفين؟ فاين الاختيار من هذا؟ واين العقول عن هذا؟ او اين يوجد مثل هذا؟ ظنوا ان ذلك يوجد فى غير آل الرسول صلى الله عليهم كذبتهم والله انفسهم، ومنتهم الابطال، فارتقوا مرتقا صعبا دحضا تزل عنه الى الحضيض اقدامهم، راموا اقامة الامام بعقول حائرة باثرة ناقصة، وآراء مضلة فلم يزدادوا منه الا بعدا، قاتلهم الله انى يؤفكون، لقد راموا صعبا وقالوا افكا وضلوا ضلالا بعيدا، ووقعوا فى الحيرة اذ تركوا الامام عن بصيرة، وزين لهم الشيطان اعمالهم فصدهم عن السبيل وكانوا مستبصرين.

رغبوا عن اختيار الله واختيار رسوله الى اختيارهم والقرآن يناديهم:

وَرَبِّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخَيْرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ.

وقال عز وجل:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخَيْرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ.

وقال عز وجل:

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ أَمْ لَكُمْ إِيْمَانٌ عَلَيْنَا بِالْغَةِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ

لما تحكمون سلهم ايّهم بذلك زعيم ام لهم شركاء فليأتوا
بشركائهم ان كانوا صادقين .

وقال عزوجل :

افلا يتدبرون القرآن ام على قلوب اقفالها .

ام طبع الله على قلوبهم فهم لا يفقهون ، ام قالوا : سمعنا وهم
لا يسمعون .

انّ شرّ الدوابّ عند الله الصمّ البكم الذين لا يعقلون ولو علم
الله فيهم خيرا لاسمعهم ولو اسمعهم لتولّوا وهم معرضون .

وقالوا سمعنا وعصينا . بل هو فضل الله يؤتيه من يشاء والله
ذوالفضل العظيم .

فكيف لهم باختيار الامام ؟ والامام عالم لايجهل ، داعى
لاينكل ، معدن القدس والطهارة والنسك والزهادة ، والعلم
والعبادة ، مخصوص بدعوة الرسول ﷺ ، وهو نسل المطهّرة
البتول ، لا مغمز فيه فى نسب ، ولايدانيه ذو حسب ، فى البيت
من قريش والذروة من هاشم ، والعتره من آل الرسول ، والرضا
من الله ، شرف الاشراف ، والفرع من عبد مناف .

نامى العلم ، كامل الحلم ، مضطلع بالامامة ، عالم بالسياسة ،
مفروض الطاعة ، قائم بامرالله ، ناصح لعبادالله ، حافظ لدين
الله .

انّ الانبياء والائمة يوفّقهم الله ويؤتّيهم من مخزون علمه وحكمه ما لا يؤتّيه غيرهم فيكون علمهم فوق كل علم اهل زمانهم فى قوله تعالى :

افمن يهدى الى الحق احق ان يتبع امن لايهدى الا ان يهدى فمالكم كيف تحكمون .

وقوله عزّوجلّ :

ومن يؤتى الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا .

وقوله عزّوجلّ فى طالوت :

انّ الله اصطفاه عليكم وزاده بسطة فى العلم والجسم والله يؤتى ملكه من يشاء والله واسع عليم .

وقال عزّوجلّ لنبّيه ﷺ :

وكان فضل الله عليك عظيما .

وقال عزّوجلّ فى الائمة من اهل بيته وعترته وذريته :

ام يحسدون الناس على ما آتاهم الله من فضله فقد آتينا آل ابراهيم الكتاب والحكمة وآتيناهم ملكا عظيما فمنهم من آمن به ومنهم من صدّ عنه وكفى بجهنّم سعيرا .

وانّ العبد اذا اختاره الله عزّوجلّ لامور عباده شرح صدره لذلك ، واودع قلبه ينابيع الحكمة ، والهمه العلم الهاما ، فلم يعى بعده بجواب ، ولا يحترّ فيه عن الصواب ، وهو معصوم مؤيّد موفق مسدّد قد امن الخطايا والزلل والعتار ، يخضّه الله عزّوجلّ بذلك ليكون حجته على عباده ، وشاهده على خلقه ،

وذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم، فهل
يقدرّون على مثل هذا فيختاروه؟

اويكون مختارهم بهذه الصفة فيقدّموه؟ تعدّوا وبيت الله الحقّ،
ونبذوا كتاب الله وراء ظهورهم كأنّهم لا يعلمون، وفي كتاب
الله الهدى والشفاء، فنبذوه واتبعوا أهوائهم فذمّهم الله ومقتهم
واتعسهم فقال عزوجل:

ومن أضلّ ممن اتّبع هواه بغير هدى من الله إنّ الله لا يهدي
القوم الظالمين.

وقال عزوجل:

فتعسا لهم وأضلّ أعمالهم.

وقال عزوجل:

كبر مقتا عند الله وعند الذين امنوا كذلك يطبع الله على كل
قلب متكبر جبار.

Abdülaziz ibn-i Müslim şöyle diyor:

Merv şehrinde İmam Rıza ile beraber olduğum sırada, bir gün merkez camiine gittim, halkın imamet hakkında tartıştıklarını ve birçok farklı görüş ortaya koyduklarını gördüm. İmam Rıza'nın yanına varıp olayı kendisine anlattım. İmam hazretleri gülümseyerek şöyle buyurdular:

“Ey Abdülaziz, halk cahil kalıp dinlerinde aldanmışlardır. Allah Teâla dini Peygamber için kâmil etmedikçe ve içinde her şeyin açıklaması bulunan Kur'an'ı

O'na indirip, helal, haram, hudud, ahkâm ve halkın ihtiyaç duyduğu her şeyi tamamıyla açıklamadıkça Peygamber'in ruhunu almadı. Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

“Biz kitapta hiçbir şeyi noksan bırakmadık.”¹

Allah Teâla, Peygamber'in ömrünün sonlarına doğru Veda Haccı'ndan dönerken şu ayeti kendilerine nazil etti:

“Bugün dininizi ikmal ettim, size verdiğim nimetimi tamamladım, size din olarak İslam'ı seçip beğendim.”²

İmamet meselesi dinin kemalindendir. Resulullah vefat etmeden önce dininin nişanelerini ümmetine açıkladı, onların yollarını aydınlattı ve onları doğru yola hidayet etti, Ali'yi onlar için önder ve imam tayin etti. Ümmetin ihtiyaç duyduğu hiçbir şeyi açıklanmamış olarak bırakmadı. Kim Allah'ın, kendi dinini ikmal etmediğini (noksan bıraktığını) zannederse, Allah'ın kitabını reddetmiştir ve Allah'ın kitabını reddeden de kâfirdir. Halk, imametin kadrini ve ümmet arasındaki yerini biliyor mu ki, imam seçmeleri doğru olsun?

İmamet öyle bir makam ki, Allah Teâla Hz. İbrahim'i, nübüvvet ve dostluk (halillik) makamından sonra üçüncü bir makam ve fazilet olarak onunla şereflendirip bu makamla ismini yüceltmıştır. Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

¹ En'âm, 38.

² Maide, 3.

“Hani Rabbin, İbrahim’i bazı kelimelerle denemeden geçirmişti, o da bunları tam olarak yerine getirmişti (o zaman Allah İbrahim’e): “Seni şüphesiz, insanlara imam kılacağım.” demişti. (Hz. Halil bu durumdan hoşnut olarak:) “Soyumdan olanlardan da?” deyince, (Allah): “Zalimler benim ahdime erişemez.” buyurmuştu.”³

İşte bu ayet zalimlerin imametini kıyamete kadar reddetmiştir. Derken bu makam ümmetin seçkinlerine mahsus kılınmıştır. Sonra Allah Teâla imameti, seçkin ve temizlerin soyunda kılmakla ona değer vermiş ve buyurmuştur ki:

“Ona (İbrahim’e) İshak’ı ve torunu Yakub’u armağan ettik ve hepsini de salihler kıldık ve onları, kendi emrimizle (halkı) hidayete yönelten imamlar kıldık ve onlara hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar bize ibadet edenlerdi.”⁴

İbrahim’in zürriyeti, İslam Peygamber’ine varıncaya kadar daima bu makamı asırdan asıra birbirinden miras almıştır. Allah Teâla buyurmuştur ki:

“Doğrusu insanların İbrahim’e en yakın olanları, ona uyanlar ve bu Peygamber’e iman edenlerdir.”⁵

Böylece imamet onlara mahsus kılındı ve Peygamber onu Ali’nin uhdesine bıraktı ve bu makam onun, Allah’ın kendilerine ilim ve iman verdiği seç-

³ Bakara, 124.

⁴ Enbiya, 72,73.

⁵ Âl-i İmran, 68.

kin nesline intikal etti. Allah onların hakkında şöyle buyurmuştur:

“Kendilerine, ilim ve iman verilenler ise (kıyamet günü, dünyada ve berzahta bir saatten fazla eğlenmediklerine dair yemin eden suçlulara cevap olarak) derler ki: “Andolsun ki siz, Allah’ın kitabında (yazılı süre boyunca) diriliş gününe kadar yaşadınız; işte bu dirilme gündür; fakat siz bilmiyorsunuz.”⁶

Bu olagelen bir sünnettir; Allah bunu kıyamete dek Peygamber (s.a.a) soyunda karar kılmıştır. Çünkü Muhammed’den (s.a.a) sonra bir peygamber yoktur. Öyleyse bu cahil insanlar, imamı kendi reyleriyle nasıl seçebilirler?

İmamet peygamberlerin makamı, vasilerin mirasıdır. İmamet, Allah’ın ve Resulünün hilafetidir; Emir-ül Mü’minin Ali’nin makamı, Hasan ve Hüseyin’in hilafetidir.

İmam, dinin ipi, Müslümanların nizamı, dünyanın salahı ve mü’minlerin izzetidir. İmam, İslam’ın gelişen kökü, yücelen dalıdır. İmam’la, namaz, zekât, oruç, hac ve cihad kâmil olur, ganimet ve sadakalar çoğalır, had (şer’i ceza) ve ahkâm uygulanır, hudut ve sınırlar korunur.

İmam, Allah’ın helalini helal, haramını da haram kılar, şer’i cezaları uygular, Allah’ın dinini savunur,

⁶ Rum, 56.

(halkı) hikmet, güzel öğüt ve açık delillerle Allah'ın yoluna davet eder.

İmam, gözlerin göremeyeceği ve ellerin ulaşamayacağı bir ufukta doğan ve ışınlarını âleme saçan bir güneşe benzer.

İmam, ışık saçan dolunay, parlak kandil, doğan nur, karanlıklar ortasında hidayet yıldızı, doğru yolu gösteren kılavuz ve helak olmaktan kurtarıcıdır.

İmam, yüksek tepede yanan bir ateştir. Isınmak isteyenlere sıcaklık bahşeder, tehlikeli yerlerde kılavuzdur, ondan ayrılan helak olur.

İmam, yağmur yağdıran bulut, bol sağanak yağmur, kapsayıcı gölgesi olan gök, döşenmiş yer, bol suyu olan pınar, selin bıraktığı göl ve yerden biten yeşilliktir.

İmam, yumuşak huylu emin, şefkatli baba ve ikiz kardeştir. Küçük yavrusuna iyilik yapan (şefkatli) anne gibidir ve kulların sığınağıdır.

İmam, Allah'ın, yeryüzündeki ve mahlûkatı arasındaki emini, kullarına hücceti ve şehirlerindeki halifesidir. (Halkı) Allah'a çağıran ve O'nun belirlediği sınırları savunandır.

İmam, günahlardan tertemiz kılınan, ayıplardan arındırılmış olan, özelliği ilim, nişanesi hilim olan, dinin düzeni, Müslümanların izzeti, münafıkların öfkesi ve kâfirlerin yok edicisidir.

İmam, zamanın yegânesidir. Hiçbir kimse onun makamına ulaşamaz; hiçbir âlim onun dengi olamaz. Onun bedeli, misli ve eşi bulunmaz. Bağışlayan Allah'ın

fazlı ile talep ve kesbe dayanmaksızın, bütün faziletleri taşır. Durum böyle iken kim, İmam'ı tanıyabilir veya özelliklerinin özüne ulaşabilir?

Heyhat, heyhat! İmam'ın makamlarından veya faziletlerinden birini tarif etmekte akıllar yitmiş, zihinler şaşkınlığa düşmüş, beyinler hayran kalmış, hatipler aciz kalmış, şairler yorulmuş, edipler acze düşmüş, fasihler yorulup güçsüzleşmiş, bilginler susup kalmış, hepsi acz ve güçsüzlüğünü itiraf etmiştir. Şu halde, onu bütünüyle anlatmak, olduğu gibi nitelemek nasıl mümkün olur? Kim, onun yerine geçebilir; ona olan ihtiyacı giderebilir? Bu nasıl mümkün olur? Oysa İmam, yıldızlar gibi kendisine ulaşmak iste-yenlerin elinden ve niteleyenlerin nitelemesinden uzaktır.

Bunlar bu makamın, Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i Beyt'inden başkasında bulunacağını mı zannediyorlar? Andolsun Allah'a, nefisleri onları aldatmış ve onları yanlış arzulara sevk etmiştir. Onlar, sarp ve kaygan olan yüksek bir yere çıkmak istemişler de, ayakları kayarak uçuruma yuvarlanmışlardır. Kendi reyleriyle bir imam seçmek istemişler; oysa İmam seçmek nerde onların işi olabilir? İmam, cehaletten uzak âlim, hile yapmayan yönetici ve nübüvvet madeni olmalıdır. Nesebiyle ayıplanmamalı ve soy sop sahibi hiçbir kimse onunla boy ölçüşmemeli. Kureyş kabilesinden, Haşimi soyundan ve Peygamber ailesinden olmalı; şerefliyle şeref vermelidir. Abdümenaf neslinden gelmelidir. Coşkun ilime ve kâmil hilme sahip, işleri yürütebilen, siyaset bilen, riyasete layık, İtaati farz olan, Allah'ın emrini ayakta

tutan ve Allah'ın kullarının hayrını isteyen biri olmalıdır. Allah, peygamberleri ve onların vasilerini -Allah'ın salâtı onlara olsun- muvaffak eder, onları sebatlı kılar, başkalarına vermediği gizli ilim ve hikmetlerden onlara verir. İlimleri, zamanlarındaki bilginlerin ilminin üstünde olur. Allah Teâla buyurmuştur ki:

“Hakka ulaştıran mı uyulmaya daha layıktır, yoksa doğru yola ulaştırılmadıkça kendisi hidayete ulaşmayan mı? Ne oluyor size? Nasıl hükmediyorsunuz?”⁷

Talut kıssasında da şöyle buyurmuştur:

“Şüphe yok ki Allah, size onu seçti ve onu bilgi ve vücutta sizden üstün kıldı. Allah, mülkünü dilediğine verir.”⁸

Davud kıssasında da şöyle buyurmuştur:

“Davud Calut'u öldürdü. Allah da ona mülk (saltanat) ve hikmet ihsan etti ve ona dilediğinden öğretti.”⁹

Resul'üne de şöyle buyurmuştur:

“Allah, sana kitabı ve hikmeti indirdi ve sana bilmediğin şeyleri öğretti ve Allah'ın senin üzerindeki fazlı (lütuf ve ihsanı) pek büyüktür.”¹⁰

Peygamber'in Ehl-i Bey'ti, itreti ve soyundan olan imamlar hakkında da şöyle buyurmuştur:

⁷ Yunus, 35.

⁸ Bakara, 247.

⁹ Bakara, 251.

¹⁰ Nisa, 113.

“Yoksa onlar, Allah’ın kendi fazlından insanlara (Peygamber Ehl-i Beyt’ine) verdikleri şeyler için onlara haset mi ediyorlar? Doğrusu biz İbrahim soyuna kitap ve hikmet verdik ve onlara büyük bir mülk (saltanat) de ihsan ettik. Böylece onlardan kimi, ona inandı, kimi de ona sırt çevirdi ve çılgın ateş olarak cehennem onlara yeter.”¹¹

Allah, bir kulu, kullarının işlerini yönetmek için seçtiğinde bu iş için onun göğsünü genişletir, hikmet çeşmelerini kalbine yerleştirip diline akıtır. Artık bundan sonra hiçbir sorunun cevabında aciz kalmaz, onda doğrudan başka bir şey bulunmaz. O daima ilahi tevfik, sebat ve te’yidden yararlanarak hata ve yanlışlıklardan korunmuş olur. Allah onu, yaratıklarına hüccet ve kullarına şahid olması için böyle yapar. Acaba insanlar, böyle bir kimseyi bulup seçebilirler mi? Ve seçtikleri kimsenin de bu vasıfları taşıyan olması mümkün olur mu?”

İşin başlangıcında ve sonunda Allah’a hamd ediyor ve sonsuz şükürlerimizi sunuyoruz. Allah’ım! Akıbetimizi saadetle sonlandır. Kıyamet gününde bizi, annemizi ve dostlarımızı bağışla. Şüphesiz sen minnet sahibi, bağışlayıcı ve kerimsin.

¹¹ Nisa, 54,55.

Kaynakça

1. Kur'an-ı Kerim
2. Seyid Şerif Razi, *Nehcû'l-Belağa Li'l-İmam Emirü'l-Müminin Ali b. Ebu Talip (a.s.)*.
3. Ayyaşi, Muhammed b. Mesud Ayyaşi Selemler Semerkandi, (Ö: 320), *Tefsiru'l-Ayyaşi*.
4. Bağdadi, Şeyh Muhammed b. Muhammed b. Nu'mani Ekberi, (Ö: 413), *el-Emali*.
5. Bergi, Ahmed b. Muhammed b. Halid, *el-Mehasin*.
6. Cafer Subhani, *el-İlahiyat*.
7. *E'r-Raid Fi Lüğati'l-Arabiyye*.
8. *El-Mu'cemu'l-Vesit*, (Kahire'nin Arapça Dil Mecmuası kaynaklarından).
9. Erbili, Ebi Hasan Ali b. İsa (Ö: 692), *Keşfu'l-Ğumme Fi Ma'rifeti'l-Eimme*.
10. Ester Abadi, Seyyid Şerefuddin Ali Huseyni, (Onuncu Asır Âlimlerinden), *Şerh-u Te'vili'l-Ayati'z-Zahire Fi Fezaili'l-İtreti't-Tahire*.
11. Eş'ari, Saad b. Abdullah, *el-Makalat Ve'l-Firag*.
12. Farabi, Ebi Nasr İsmail b. Hammad Cevheri, (Ö:393), *es-Sihahu Tacu'l-Lugati Ve Sihahu'l-Arabiyye*.
13. Farisi, Fazlullah b. Mahmud, *Riyazu'l-Cinan*.

14. Ferahidi Basri, Halil b. Ahmed, (Ö: H. K. 160 ve 175 arası), *el-Ayn*.
15. Feyz Kaşani, Muhammed b. Şah Murteza, (Ö: 1090), *el-Vaifi*.
16. Firuz Abadi, *Kamusu'l-Muhit*.
17. Hanbeli, Ahmed b. Hanbel Şeybani, (Ö: 241), *el-Mubteda*.
18. Harrani, Hasan b. Şu'be, (Şeyh Saduk ile aynı dönemde yaşamış olup dördüncü asrın büyük âlimlerindendir), *Tuhefu'l-Ukul An Âli'r-Resul*.
19. Hasan Askeri, Muhammed Hasan b. Ali (a.s), *Tefsiru'l-Kur'an*.
20. Hemiri Kummi, Ebi Abbas Abdullah b. Cafer, (Üçüncü Asrın Meşhur Âlimlerinden Olup, İmam Hasan Askeri (a.s) ile Muasırdır), *Kurbu'l-İsnad*.
21. Hoi, Allame Seyyid Ebi Kasım, *Mu'cem-u Ricali'l-Hadis*.
22. Hür Amuli, Muhammed b. Hasan, (Ö: 1104), *Vesailu's-Şia İla Tehsili's Şeria*.
23. İbn-i Ebi'l Hadid Mutezili, İzzuddin Ebi Hamid Abdulhemid b. Hibetullah Medaini, (Ö: 656), *Nehcü'l-Belağa*.
24. İbn-i Manzur, *Lisanu'l-Arab*.
25. Keşşi, Ebi Ömer Muhammed b. Ömer b. Abdulaziz, (Ö: 329), *Marifetu'r-Rical*.
26. Kuleyni, Muhammed b. Yakub, (Ö: 328), *el-Kâfi*.
27. Kuleyni, Muhammed b. Yakup, (Ö: 328), *Ravzatu'l-Kâfi*.
28. Kummi, Muhammed b. Hasan Saffar, (İmam Hasan Askeri'nin (a.s) Ashabından), (Ö: 290), *Besairu'd-Derecat*.
29. Meclisi, Allame Muhammed Bakır, (Ö: 1110), *Biharu'l-Envari'l- Camietu Li Dureri Ahbari'l-Eimmeti'l-Ethar*.

30. Meclisi, Allame Muhammed Bakır, (Ö: 1110), *Mir'atu'l-Ukul Fi Şerh-i Ahbari Âli'r-Rasul*.
31. Mevrei, Ahmed Nafi b. Süleyman, *Fezailu'l-Aşere*.
32. Nevbahti, Ebi Muhammed Hasan b. Musa (Üçüncü Asırda Yaşamış Şia Mütakellimlerindendir), *Firegu's-Şia*.
33. Nu'mani, Ebi Abdullah Muhammed b. İbrahim b. Cafer Katib, (Yazım Tarihi: H.K. 342) *el-Gaybetu'n-Numani*.
34. Ravendi, Seyyid Ziyauddin Ebi Rıza Fazlullah b. Ali Hasani, (Ö: 571), *en-Nevadir*.
35. Razi, Muhammed b. Ebi Bekr b. Abdulkadir, (Ö: 666), *Muhtaru's-Sihah*.
36. Saduk, Muhammed b. Ali b. Babeveyh Kummi, (Ö: 381), *el-Hisal*.
37. Saduk, Muhammed b. Ali b. Babeveyh Kummi, (Ö: 381), *el-İhtisas*.
38. Saduk, Muhammed b. Ali b. Babeveyh Kummi, (Ö: 381), *Kemalu'd-Din ve Temamu'n-Nime*.
39. Saduk, Muhammed b. Ali b. Babeveyh Kummi, (Ö: 381), *Meani'l-Ahbar*.
40. Saduk, Muhammed b. Ali b. Babeveyh Kummi, (Ö: 381), *Uyun-u Ahbari'r-Rıza (a.s)*.
41. Tabatabai, Allame Seyyid Muhammed Hüseyin, *el-Mizan Fi Tefsiri'l-Kur'an*.
42. Tabersi, Ebu Fazl b. Hasan (Ö: 6. Asır), *Mecmeu'l-Beyan*.
43. Tabersi, Ebu Mansur Ahmet b. Ali b. Ebutalip, (Ö: 329), *el-İhticac*.
44. Tabersi, Mirza Şeyh Hüseyin Nuri, (Ö: 1320), *Müstedreku'l-Vesail ve Mustenbitu'l Mesail*.
45. Tusi, Şehyu't Taife Muhammed b. Hasan, (Ö: 460), *el-Emali*.

-
46. Tusi, Şeyhu't Taife Muhammed b. Hasan, (Ö: H. K. 140) *el-Gaybe*.
47. Tusi, Şeyhu't-Taife Muhammed b. Hasan, *er-Rical*.
48. Tusteri, Şeyh Allame Muhammed Taki, *Kamusu'r-Rical*.
49. Zübeydi, Murtaza, *Tacu'l-Urus Min Cevahiri'l-Kamus*.

İmamları Tanıma, Guluv, Taksir ve Tefviz Meselesi

Allah her zaman kullarını hidayet etmek ve onları kendisine yönlendirmek için bazı kullarını seçer. Seçtiği bu kulları halis kılar, şeytanların tuzaklarını onlardan savar, kendi kaidelerinden onlara ilim öğretir, akıllarının derinliğinde onlara fısıldar ve onların elleriyle birtakım doğaüstü olaylar ortaya çıkarır. Bu kullardan bazıları peygamberler, bazıları vasiler, imamlar, hüccetler ve bazıları da evliya kullarıdır.

Ancak Kuran-ı Kerim ve aklın teyit ettiği bu hususlarda aşırılığa düşüp guluv ederek seçilmiş olan bu yüce şahsiyetleri, onları seçmiş olan yaratıcının yerine koymamak yahut onların yaratıcı tarafından verilen faziletlerini tamamen inkar edip taksirde bulunmamak gerektiği kanaatindeyiz.

Dolayısıyla neyin hak, neyin batıl olduğunu ortaya koymak için kitabımızda şu hususları inceledik:

1. Guluv ve taksirden nehyeden bazı hadislerin incelenmesi.
2. Guluv sözcüğünün lügat ve ıstılah/terminolojik manası, tanımı, sınırları ve mısdaqlarının belirlenmesi.
3. Peygamber ve imamlardan, guluvu inkâr eden bazı hadislerin incelenmesi.
4. Taksirin nefyi ve reddedilmesi, evliya ve imamlar hakkında Yüce Allah'ın izni doğrultusunda vasat yol ve gerçek bakış açısının belirlenmesi.

جامعة
المصطفى
العالمية
للمعالم
والتراث

Turkey Representation
Office of al-Mustafa
International University